

วันศาสนาอุปถัมภ์

๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

วันศาสนูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม

ผู้จัดพิมพ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

นายมานัส ทารัตน์ใจ	อธิบดีกรมการศาสนา
นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์	รองอธิบดีกรมการศาสนา
นายชลิต ศิริภิรมย์	ที่ปรึกษากกรมการศาสนา
นางสาวไพไล จิรไกรศิริ	ที่ปรึกษากกรมการศาสนา
นางศรีนวล ลัภกิจโร	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
นายสำรวย นักการเรือน	ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
นายอนุชา หาระณี	ผู้อำนวยการสำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บท ส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ
นางสาวฐิติมา สุภัก	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมชุมชนคุณธรรม

ผู้จัดทำ

นายพลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล	เลขานุการกรมการศาสนา
นางฉวีวรรณ วงศ์ศรี	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการพิเศษ
นางสาวพัชรพร ช่วยทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
นางอมรศรี หอมาลัยกุล	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาวอัญญาณี เทศประสิทธิ์	นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ
นางสาวจิรภา เกิดนิมิตร	นักวิชาการศาสนา
นายพิสุทธิพร ชาญสว่าง	นักวิชาการโสตทัศนศึกษา

พิมพ์ที่

บริษัท ราไทยเพรส จำกัด
เลขที่ ๑๑๑/๔๓-๔๕ แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐๒-๖๖๔-๐๓๐๐-๔ โทรสาร ๐๒-๒๔๓-๕๘๗๐

คำนำ

กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานราชการระดับกรม สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีภารกิจด้านศาสนา โดยข้าราชการและบุคลากรของกรมการศาสนา ตลอดจนองค์การทางศาสนา และเครือข่ายต่าง ๆ ได้ร่วมแรง ร่วมใจกันทำนุบำรุง สนับสนุน ส่งเสริมและขับเคลื่อนงานด้านศาสนา ให้เกิดเป็นสังคมคุณธรรม ส่งผลให้สังคมไทยเกิดความสงบสุข มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

โดยใน พ.ศ. ๒๕๖๑ นับเป็นโอกาสอันสำคัญแห่งการครบรอบปีที่ ๗๗ ของการเปลี่ยนชื่อ “กรมธรรมการ” เป็น “กรมการศาสนา” ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช ๒๔๘๔ และกรมการศาสนาได้ดำเนินการจัดงานวันศาสนูปถัมภ์ ในครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๕๕ และได้จัดพิมพ์หนังสือวันศาสนูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยเนื้อหาภายในเล่ม ได้มีการรวบรวมเกี่ยวกับวันสำคัญและเทศกาลทางศาสนาของศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ความเป็นมาแห่งวันศาสนูปถัมภ์เพื่อเป็นการรำลึกถึงประวัติ ของกรมการศาสนาในการสนองงานด้านการพระศาสนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน นับตั้งแต่ครั้ง สมัยกรุงศรีอยุธยาและได้มีการพัฒนามาถึงยุคปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการรายงานผลการดำเนินงาน ที่สำคัญในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

กรมการศาสนาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้รับทราบ เกิดความเข้าใจในบทบาทภารกิจในการสนองงาน สถาบันพระมหากษัตริย์ ศาสนา และประเทศชาติสืบไป

(นายมานัส ทารัตนใจ)

อธิบดีกรมการศาสนา

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

วันสำคัญและเทศกาลทางศาสนาต่างๆ

๑

ความเป็นมาแห่งศาสนูปถัมภ์

๔๗

ประวัติกรรมศาสนา

๔๙

สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

๘๑

ผู้บริหารกรมการศาสนา

นายมานัส ทารัตนใจ
อธิบดีกรมการศาสนา

นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์
รองอธิบดีกรมการศาสนา

นางศรีนวล ลักกิตโร
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

นายสำรวย นักการเรียน
ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์

นายพูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล
เลขาธิการกรมการศาสนา

นายอนุชา ธาระหนี่
ผู้อำนวยการสำนักงานขับเคลื่อน
แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

นางสาวจิตติมา สุกภาค
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมชุมชนคุณธรรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

เลขที่ ๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

เว็บไซต์กรมการศาสนา : www.dra.go.th จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ : dra@dra.mail.go.th

ไอดีไลน์ : @dra.go.th เฟสบุ๊ก กรมการศาสนา : [fb.com/draThaiGov](https://www.facebook.com/draThaiGov)

หน่วยงานภายใน	โทรศัพท์	โทรสาร
นายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๑	
นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์ รองอธิบดีกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๓	
นายขวลิต ศิริภิรมย์ ที่ปรึกษากกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๖	
นางสาวพิไล จิรไกรศิริ ที่ปรึกษากกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๕	
นางสาวฐิติมา สุภักดิ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมชุมชนคุณธรรม	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๙	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๔
นางสาวธนพร หันกิตติกุล เลขานุการอธิบดีกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๐ ๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๑	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๒๒
นางสาวดวงเด่น เต็นหลี เลขานุการรองอธิบดีกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๓	
หน่วยงานรายงานตรงอธิบดี		
นางสุมาลี นุ่มละอ ผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบภายใน	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๘	
นายพจนาน ปัญญาศิลป์ ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๐๙	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๐
สำนักงานเลขาธิการกรม		
นายพุดศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล เลขานุการกรมการศาสนา	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๒๔	
นายพจนาน ปัญญาศิลป์ ผู้อำนวยการกลุ่มนิติการ	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๐	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๐
นางฉวีวรรณ วงศ์ศรี ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทั่วไป	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๑	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๒๙
นางสาวกัญญา แก้วคำพูน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๓	
นางสาวพัชรพร ช่วยทอง ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและยุทธศาสตร์	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๔	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๑
นางสาววิภาภมล สายอุบล ผู้อำนวยการกลุ่มการคลัง	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๕ - ๖	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๐
นางสุรีย์ เกาศล นักวิชาการพัสดุชำนาญการพิเศษ	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๖	
นายบุญเกียรติ เกียรติบรรจง ผู้อำนวยการกลุ่มศาสนสัมพันธ์ต่างประเทศ	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๑๗	

หน่วยงานภายใน	โทรศัพท์	โทรสาร
นายสุริยา วิวัฒนกิจเลิศ ผู้อำนวยการกลุ่มประชาสัมพันธ์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	๐ ๒๒๐๙ ๓๖๙๙	
กองศาสนูปถัมภ์		
นายสำรวย นักการเรียน ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๒๗	
นายบัณฑิต ศิริรัมย์ ฝ่ายบริหารทั่วไป	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๒๗	
นายสุพรหม สวัสดิ์เมือง ผู้อำนวยการกลุ่มพิธี	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๑	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๒
นายโอสธิ ราษฎร์เรือง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมวิชาการด้านศาสนพิธี	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๒	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๔
นายศักดิ์เพชร ยานะแก้ว ผู้อำนวยการกลุ่มศาสนสงเคราะห์และส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๓	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๘๔
นายวิเชียร อนันตศิริรัตน์ ผู้อำนวยการกลุ่มศาสนสัมพันธ์	๐ ๒๒๐๙ ๙๖๓๓	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๔
นางสุพัตรา หะยิ้อับดุลรอมาน ผู้อำนวยการกลุ่มอุปถัมภ์และส่งเสริมองค์การทางศาสนา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๖ ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๓	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๔
สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม		
นางศรีนวล ลักกิตโร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม		๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๗
นางสาวธัญรัตน์ พึ่งศรีไสย ฝ่ายบริหารทั่วไป	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๗	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๔
นายธนพล พรหมสูงษ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมเครือข่ายคุณธรรมจริยธรรม	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๘	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๔
นายประภาส แก้วสวรรค์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมงานคุณธรรมจริยธรรมส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๓๐	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๔
นางสาวเรณู รัตนชัยเดชา ผู้อำนวยการกลุ่มงานกองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๗	๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๔
สำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ		
นายอนุชา หะระหนี ผู้อำนวยการสำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๓๑	
นายदनัย อูสมานี ฝ่ายบริหารทั่วไป	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๓๑	๐ ๒๒๐๙ ๙๖๒๘
นายชนะกิจ คชชี ผู้อำนวยการกลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการคุณธรรมแห่งชาติ	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๓๒	๐ ๒๒๐๙ ๙๖๒๘
นางสาววาสนา เพ็งสะและ ผู้อำนวยการกลุ่มงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ	๐ ๒๒๐๙ ๓๗๓๓	๐ ๒๒๐๙ ๙๖๒๘

วันสำคัญและเทศกาลทางศาสนา

วันธรรมสวนะหรือวันพระ

วันธรรมสวนะ หมายถึง วันประชุมของพุทธศาสนิกชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำสัปดาห์ หรือที่เรียกกันทั่วไปอีกคำหนึ่งว่า “วันพระ” ได้แก่ วันถือศีลฟังธรรม (ธรรมสวนะ หมายถึง การฟังธรรม) โดยกำหนดตามปฏิทินจันทรคติ โดยมีเดือนละ ๔ วัน ได้แก่ วันขึ้น ๘ ค่ำ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ (วันเพ็ญ) วันแรม ๘ ค่ำ และวันแรม ๑๕ ค่ำ (หากเดือนใดเป็นเดือนขาด ถือเอาวันแรม ๑๔ ค่ำ) พุทธศาสนิกชนจึงถือว่าวันพระเป็นวันสำคัญที่จะถือโอกาสไปวัดเพื่อทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ฟังพระธรรมเทศนา สวดมนต์ และเจริญกรรมฐาน

สำหรับผู้เคร่งครัดอาจถือศีล ๘ หรือศีลอุโบสถในวันพระด้วย นอกจากนี้ ชาวพุทธยังถือว่าวันพระไม่ควรทำบาปใดๆ โดยเชื่อว่าการทำบาปในวันพระถือว่าเป็นบาปมากกว่าในวันอื่น

วันวิสาขบูชา

วิสาขบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เป็นชื่อของ พิธีบูชาและการทำบุญในพระพุทธศาสนา ที่ปรารภวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เหตุการณ์ทั้ง ๓ ร่วมกันในวันนี้เป็นมหัศจรรย์ แม้แต่ละเหตุการณ์จะห่างกันหลายสิบปี ในบรรดาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีรำลึกถึงเหตุการณ์และบุคคลสำคัญในอดีต วันวิสาขบูชา นับว่าเป็นวันสำคัญที่สุด ทั้งในแง่ที่เป็นวันเก่าแก่มีมาแต่โบราณกาล และในแง่ที่เป็นสากล คือเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง มีการจัดงานฉลองกันทั่วไป ในประเทศทั้งหลายที่นับถือพระพุทธศาสนา และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ประชุมใหญ่สมัชชาสหประชาชาติได้กำหนดให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากลของโลก เหตุการณ์ทั้ง ๓ ในวันวิสาขบูชา มีความหมายและคติที่เราจะปฏิบัติตามได้ ดังนี้

สถานที่ประสูติ

สถานที่ตรัสรู้

สถานที่ปรินิพพาน

การประสูติ มีความหมายเตือนให้เราระลึกว่า พระพุทธเจ้าอาศัยความเพียร และสติปัญญา ฝึกฝนตนให้บรรลุความเป็นมนุษย์ผู้เยี่ยมยอดได้ กลายเป็นศาสดา ที่เคารพบูชาของปวงเทพและหมู่มนุษย์ นำประโยชน์สุขมาให้ ไม่เฉพาะแต่ตนเอง ผู้เดียว แต่เกื้อกูลแก่ชาวโลกทั้งหมดด้วย ทุกคนจึงควรมีกำลังใจ เพียรพยายาม ใช้สติปัญญาพิจารณา บำเพ็ญความดีงาม ฝึกฝนปรับปรุงตนให้เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ ยิ่งขึ้นอยู่เสมอ

การตรัสรู้ มีความหมายเตือนให้เราระลึกว่า การเข้าถึงความดีงาม ที่ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะผู้เป็นมนุษย์เป็นพระพุทธเจ้า ความดีงามที่ว่านี้ คือสิ่งที่เรียกว่า “ธรรม” หรือ “พระธรรม” เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้ร้อยสี่ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นอกจากนี้ การตรัสรู้ยังสอนเราด้วยว่า การบรรลุผลสำเร็จที่ดียิ่งนั้น มิใช่จะกระทำได้ง่าย พระพุทธเจ้ากว่าจะตรัสรู้ได้ ต้องทรงบำเพ็ญเพียรพยายาม และใช้สติปัญญาอย่างยวดยิ่ง จนบางครั้ง แทบจะสิ้นพระชนม์ อีกทั้งเมื่อไปสั่งสอนผู้อื่น ก็ต้องทรงเสียสละลำบากพระกาย เสด็จเที่ยวไปทุกถิ่น ดังนั้น บุคคลที่จะทำความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุข แก่หมู่ชน ก็ควรดำเนินการพุทธปฏิบัติ โดยการเพียรพยายามด้วยความเสียสละอดทน ไม่ย่อมนท้อถอย

การปรินิพพาน มีความหมายเตือนให้เราระลึกว่า พระชนมชีพ ของพระพุทธเจ้า ในฐานะที่เป็นชีวิตมนุษย์ เมื่อถึงคราวสิ้นสุดก็ดับไปเป็นธรรมดา แต่พระธรรมที่ได้ทรงค้นพบ เปิดเผยให้ปรากฏในโลกแล้วเป็นสิ่งไม่ตาย ยังคงส่องทาง แห่งปัญญา เพื่อประโยชน์สุขแก่หมู่มนุษย์สืบต่อไป และทั้งพระพุทธเจ้าได้ทรงตั้ง คณะสงฆ์ไว้ทำหน้าที่รักษาสืบทอดส่งต่อประทับแห่งธรรมแทนพระองค์ต่อๆ มาอีกด้วย ฉะนั้น การดำเนินให้เข้าถึงอมตธรรมและบรรลุอมตประโยชน์ คือ พระนิพพาน จึงเป็นหน้าที่ของเราทั้งหลาย ทั้งที่ต่างคนต่างทำและร่วมกันช่วยกันทำต่อไป

วันอาสาฬหบูชา

อาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เพราะเป็นวันสำคัญในพระพุทธศาสนา ตรงกับวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา (พระธรรมเทศนาครั้งแรก) คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แก่พระปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลังจากวันตรัสรู้ ๒ เดือน ซึ่งมีความสำคัญให้ละเว้น

ทางสุดโต่งทั้งสอง แล้วปฏิบัติตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ และพราหมณ์โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จพระโสดาบันแล้วทูลขอบวช เป็นวันแรกที่พระสงฆ์สาวกเกิดขึ้นในโลก คือ พระโกณฑัญญะ ได้บวชเป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ รับอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง จึงเป็นวันแรกที่มีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์

วันมาฆบูชา

มาฆบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เป็นวันสำคัญในพระพุทธศาสนา คือเป็นวันที่พระพุทธองค์ประทานโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมใหญ่ของพระสาวก ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๔ ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต คือพระสาวกทั้งหลายที่มาประชุม มีลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ล้วนเป็นเอหิภิกขุ
๒. ล้วนเป็นพระอรหันต์
๓. มาร่วมประชุมกัน จำนวนถึง ๑,๒๕๐ รูป โดยมีได้นัดหมาย
๔. วันนั้นเป็นวันเพ็ญเดือนมาฆะ

การประชุมดังกล่าวมีขึ้น ณ พระเวฬุวันมหาวิหาร ใกล้กรุงราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ ในปีแรกที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือหลังจากวันตรัสรู้ไป ๙ เดือน

โอวาทปาติโมกข์ แปลว่า โอวาทที่เป็นประธาน หรือคำสอนที่เป็นหลักใหญ่ หมายถึง ธรรมที่เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา นิยมเรียกว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

ความในโอวาทปาติโมกข์ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนแรกว่า “ขันติ คือ ความอดทน เป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธะทั้งหลายกล่าวพระนิพพานว่ายอดเยี่ยม ผู้ทำร้ายผู้อื่น เป็นบรรพชิตไม่ได้ทีเดียว ผู้เบียดเบียนผู้อื่น เป็นสมณะไม่ได้” พระพุทธเจ้าตรัสเพื่อแสดงหลักการที่เป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธศาสนาว่า ตบะ ความเพียรเครื่องเผากิเลสที่ถูก คือ ขันติมิใช่การทรมานตน ส่วนที่กล่าว พระนิพพานว่ายอดเยี่ยม คือ ตรัสชี้ชัดลงไปว่า พระนิพพานเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

ตอนสองว่า “การไม่ทำบาปทั้งปวง ๑ การยังกุศลให้ถึงพร้อม ๑ การทำจิตของตนให้ผ่องใส ๑ นี่คือคำสั่งสอนของท่านผู้ตรัสรู้แล้วทั้งหลาย” จำง่าย ๆ สั้น ๆ ว่า เว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ที่เรียกกันทั่วไปว่า หัวใจของพระพุทธศาสนา หลักปฏิบัติที่ตรัสสอนนี้ เป็นทั้งแนวทางและขอบเขตในการที่พระสาวกทั้งหลายจะไปอบรมสั่งสอนประชาชน ให้ตรงตามหลักการของพระพุทธศาสนา และสอนได้เป็นแนวเดียวกัน มีเอกภาพในการเผยแผ่

ตอนสามว่า “การไม่กล่าวร้าย ๑ การไม่ทำร้าย ๑ ความสำรวม ในพระปาติโมกข์ ๑ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร ๑ ที่นอนที่นั่งอันสงัด ๑ การประกอบความเพียรในอธิจิต ๑ ที่คือคำสั่งสอนของท่านผู้ตรัสรู้แล้วทั้งหลาย” เพื่อเป็นหลักความประพฤติและการปฏิบัติตน หรือหลักปฏิบัติในการทำงาน สำหรับผู้ที่จะไปประกาศพระศาสนาว่า ผู้สอนต้องเป็นผู้ไม่กล่าวร้าย ฯลฯ จนถึงต้องมีใจแน่วแน่เข้มแข็ง ฝึกอบรมจิตใจอยู่เสมอ สรุปว่าไปทำงานก็ให้ไปทำงานจริงๆ ทำงานเพื่องาน มุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ ไม่ใช่ไปหาความสุข สนุกสบาย

การบำเพ็ญกุศลที่พุทธศาสนิกชนนิยมประพฤติปฏิบัติ เนื่องในวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา คือ

๑. การให้ทาน คือ การถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร การบริจาค ทรัพย์ช่วยผู้ยากไร้ ฯลฯ
๒. การรักษาศีล คือ การสำรวม ระวังกายและวาจา ด้วยการรักษาศีล ๕ หรือศีล ๘
๓. การฟังพระธรรมเทศนาและการบรรยายธรรม
๔. การเจริญภาวนา คือ การบำเพ็ญภาวนาด้วยการไหว้พระสวดมนต์ ปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนา
๕. การเวียนเทียน พุทธศาสนิกชนจะแต่งกายให้สุภาพ เพื่อเป็นการบูชา พระรัตนตรัย และการประนมมือ ถือนดอกไม้มารูปเทียน โดยเดินเวียนรอบพระอุโบสถ หรือรอบพระบรมสารีริกธาตุไปทางขวามือของตนจนครบ ๓ รอบ ในแต่ละรอบ ให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ตามลำดับ

วันอัฐมีบูชา

วันอัฐมีบูชา เป็นวันถวายพระเพลิงพระสรีระของพระพุทธเจ้า ที่เมืองกุสินารา ซึ่งตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ คือ หลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพาน ได้ ๗ วัน สำหรับกิจกรรมที่ชาวพุทธควรปฏิบัติในวันนี้คือ ทำบุญตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม เวียนเทียน เพื่อเป็นพุทธบูชา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันนี้ คือ หลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง-ความไม่เที่ยง ไม่คงที่ ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป ทุกขัง-ความเป็นทุกข์ ภาวะบีบคั้นที่ถูกบังคับด้วยการเกิดขึ้นแล้วสลายไป เพราะปัจจัยปรุงแต่ง อนัตตา-สภาวะความไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้แน่นอน

วันเข้าพรรษา-วันออกพรรษา

วันเข้าพรรษา หมายถึง วันที่พระสงฆ์อธิษฐานว่าจะพักประจำอยู่ ณ แห่งใดแห่งหนึ่ง ตลอดระยะเวลาฤดูฝน มีกำหนด ๓ เดือน ตามพระวินัยบัญญัติ และไม่ไปค้างแรมที่อื่น ช่วงเวลานี้ โดยทั่วไปเรียกกันว่า จำพรรษา เริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ มีการถวายเทียนพรรษา การถวายผ้าอาบน้ำฝน การอธิษฐานตนว่าจะประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในศีล ๕ ศีล ๘ ฟังเทศน์ฟังธรรม การเจริญกรรมฐานตามกำลังศรัทธา ช่วง ๓ เดือนของการเข้าพรรษา จึงเป็นโอกาสที่พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญกุศลให้มากกว่าปกติ

วันออกพรรษา คือ วันออกจากการจำพรรษาตลอด ๓ เดือน ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ชาวบ้านจะบำเพ็ญกุศล เช่น จัดดอกไม้ธูปเทียนไปบูชาพระที่วัด ฟังพระธรรมเทศนา และ “ตักบาตรเทโว” ซึ่งย่อจาก “เทโวโรหน” แปลว่าการเสด็จจากเทวโลก เพื่อระลึกวันที่พระพุทธองค์เสด็จกลับจากการโปรดพระพุทธมารดาในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ โดยเสด็จลงที่เมืองสังกัสสะ พุทธศาสนิกชนทราบข่าวจึงพากันไปทำบุญตักบาตรพระพุทธรองค์ ณ ที่นั้น

การทอดกฐิน

การทอดกฐิน คือ การทำบุญถวายผ้ากฐิน ที่เรียกว่า กฐินทาน มีการปฏิบัติ ตั้งแต่ครั้งที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบ ๓ เดือนแล้ว รับผ้าที่ประชาชนถวายหลังจากออกพรรษา ซึ่งเป็นฤดูจิวรกาล คือ ช่วงระยะเวลา การทำจิวรของพระภิกษุ เพื่อเปลี่ยนผ้านุ่งห่มใหม่ แทนผ้าที่เก่ามากหรือขาดชำรุด โดยเริ่มทำในระหว่างตั้งแต่วันออกพรรษา คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ กลางเดือน ๑๒ (วันลอยกระทง) วัดหนึ่งๆ รับกฐินได้เพียง ปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น การทอดกฐินในประเทศไทยแยกได้ ๒ ประเภท คือ กฐินหลวง และกฐินราษฎร์ เมื่อเจ้าภาพตั้งเครื่องกฐินขึ้น ก็นิยมเรียกว่าตั้งองค์กฐินบ้าง กองบุญกฐินบ้าง ถ้ามีการสมโภช ก็เรียกว่าสมโภชองค์กฐิน ถ้าเป็นพระกฐิน พระราชทาน เรียกว่า สมโภชองค์พระกฐินพระราชทาน

วันสงกรานต์

วันสงกรานต์ เป็นวันฉลองการขึ้นปีใหม่ของไทย ซึ่งโดยทั่วไปจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน เดือน ๕ ตามจันทรคติซึ่งทั้ง ๓ วันจะมีชื่อเรียกเฉพาะคือวันที่ ๑๓ เมษายน เรียกว่า มหาสงกรานต์ (วันผู้สูงอายุ) วันที่ ๑๔ เมษายน เรียกว่า วันเนา (วันครอบครัว) วันที่ ๑๕ เมษายน เรียกว่า วันเถลิงศก

เสถียรโกเศศอธิบายว่า คำว่า “สงกรานต์” มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า การเคลื่อนที่ หรือการเคลื่อนย้าย หมายถึงการเคลื่อนย้ายของพระอาทิตย์จากราศีหนึ่งสู่อีกราศีหนึ่ง ตามความหมายในภาษาสันสกฤต สงกรานต์จึงเกิดขึ้นทุกเดือน ส่วนระยะเวลาที่คนไทยเรียกว่า “สงกรานต์” นั้น เป็นช่วงที่พระอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ นับว่าเป็นมหาสงกรานต์ เพราะเป็นวันและเวลาดังต้นปีใหม่ตามสุริยคติซึ่งถือปฏิบัติในอินเดีย อินเดียซึ่งนับถือศาสนาฮินดูมีประเพณีฉลองปีใหม่เรียกว่าทิวาลี (Diwali) ในฤดูใบไม้ผลิเป็นเวลานานมาแล้ว ในสมัยโบราณไทยนับเดือนตามจันทรคติและฉลองการขึ้นปีใหม่ในเดือนอ้าย ซึ่งตรงกับเดือนธันวาคม ประเพณีสงกรานต์จึงน่าจะเป็นประเพณีฉลองการขึ้นปีใหม่ที่ได้รับมาจากอินเดีย เนื่องจากเดือนเมษายนเป็นเวลาที่คนไทยว่างจากการทำนา จึงเป็นการเหมาะสมสำหรับคนไทยที่จะฉลองปีใหม่ในช่วงเวลานั้นด้วย ในการฉลองการขึ้นปีใหม่อินเดียมีงานเรียกว่าโฮลี (Holi) และมีตำนานเล่าถึงงานโฮลีนี้น่าสนใจหลายสำนวนอธิบายความเป็นมาของการเล่นสาดน้ำสี ในงานฉลองโฮลีนี้นักอินเดียน มีการเล่นสาดแป้งและน้ำสีใส่กัน คนไทยซึ่งนับถือพระพุทธศาสนา

มีประเพณีฉลองสงกรานต์ด้วยการทำบุญ รดน้ำและสาดน้ำเพื่อแสดงความกตัญญู และแสดงความปรารถนาดีต่อกัน นอกจากนี้ยังมีตำนานซึ่งอธิบายความเป็นมา ของประเพณีสงกรานต์ ตลอดจนการทำนายเรื่องดินฟ้าอากาศ การผลิตพืชผล และเหตุการณ์บ้านเมืองด้วย

ประเพณีสงกรานต์เป็นการฉลองการขึ้นปีใหม่ของชาวไทยแต่เนื่องจาก ยังนิยมนับวันทางจันทรคติกันอยู่ ช่วงเวลาฉลองสงกรานต์ในแต่ละท้องถิ่น จึงอาจไม่ตรงกันทีเดียว โดยปรกติอยู่ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน ในล้านนาบางปี สงกรานต์อาจอยู่ในช่วงวันที่ ๑๔-๑๖ เมษายน ในภาคกลางนิยมทำบุญตักบาตร ในวันที่ ๑๓ เมษายน ถือเป็นวันมหาสงกรานต์คือเป็นวันที่พระอาทิตย์ก้าวเข้าสู่ ราศีเมษ เป็นวันสิ้นปีเก่า วันที่ ๑๔ เมษายน เป็นวันเนา คือวันที่เชื่อมต่อระหว่าง ปีเก่ากับปีใหม่ และวันที่ ๑๕ เมษายน เป็นวันเถลิงศกขึ้นปีใหม่

ประเพณีสงกรานต์ นอกจากเป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่ของไทยแล้วยังพบว่า ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว เมียนมา กัมพูชา ตลอดจนกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท หลายกลุ่มก็มีประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่ด้วย เช่น ไทลื้อ ในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา และไทยเหนือในเขตปกครองตนเองใต้คง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ไทจีนและไทใหญ่ในสหภาพพม่า ไทพ่าเก ไทอ่ายตอง และไทคำตี้หรือไทคำที่ในรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย น่าสังเกตว่า สังคมที่มีประเพณีสงกรานต์ล้วนเป็นสังคมที่นับถือ พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

พิธีสงกรานต์ เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นสำหรับสมาชิกในครอบครัว หรือชุมชน บ้านใกล้เรือนเคียง แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปสู่สังคมในวงกว้าง และมีแนวโน้ม ที่จะเปลี่ยนทัศนคติ และความเชื่อไป ในความเชื่อดั้งเดิมใช้สัญลักษณ์เป็น องค์ประกอบหลักในพิธี ได้แก่ การใช้น้ำเป็นตัวแทน แก่กันกับความหมายของ ถูกร้อน ช่วงเวลาที่พระอาทิตย์เคลื่อนที่เข้าสู่ราศีเมษ ใช้น้ำรดให้แก่กันเพื่อความชุ่มชื้น มีการขอพรจากผู้ใหญ่ การรำลึกและกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ในชีวิตสมัยใหม่ ของสังคมไทยเกิดประเพณีกลับบ้านในเทศกาลสงกรานต์ นับวันสงกรานต์ เป็นวันครอบครัว ในพิธีเดิมมีการสงฆ์น้ำพระที่นำสิริมงคล เพื่อให้เป็นการเริ่มต้น ปีใหม่ที่มีความสุข ปัจจุบันมีพัฒนาการและมีแนวโน้มว่าได้มีการเสริมจนคลาดเคลื่อน บิดเบือนไป เกิดการประชาสัมพันธ์ในเชิงการท่องเที่ยวว่าเป็น “Water Festival” เป็นภาพของการใช้น้ำเพื่อแสดงความหมายเพียงประเพณีการเล่นน้ำ

วันลอยกระทง

วันลอยกระทงเป็นประเพณีของไทยที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๑๒ เพราะพระจันทร์เต็มดวง ทำให้แม่น้ำใสสะอาด แสงจันทร์ ส่องเวลากลางคืน เป็นบรรยากาศที่สวยงาม การลอยกระทงในเมืองไทย มีมาตั้งแต่ ครั้งสุโขทัย เรียกว่า การลอยพระประทีป หรือลอยโคม เป็นงานนักขัตฤกษ์รื่นเริง ของประชาชนทั่วไป ต่อมานางนพมาศหรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ สนมเอกของพระร่วง ได้คิดประดิษฐ์ดัดแปลงเป็นรูปกระทงดอกบัวแทนการลอยโคม การลอยกระทง หรือลอยโคมในสมัยนางนพมาศ กระทำเพื่อเป็นการสักการะรอยพระพุทธบาท ที่แม่น้ำนัมมทานที ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหนึ่งในแคว้นทักขิณาบถของประเทศอินเดีย ปัจจุบันเรียกว่า แม่น้ำเนรพุททา

คติที่เกี่ยวกับวันลอยกระทงมีอยู่หลายตำนาน ดังนี้

๑. การลอยกระทง เพื่อขอขมาแก่พระแม่คงคา
๒. การลอยกระทง เพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้าตามคติพราหมณ์ คือบูชา พระนารายณ์ซึ่งบรรทมสินธุ์อยู่ในมหาสมุทร
๓. การลอยกระทง เพื่อต้อนรับพระพุทธเจ้า ในวันเสด็จกลับจากเทวโลก เมื่อครั้งเสด็จไปจำพรรษาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อทรงเทศนาอภิธรรมโปรด พระพุทธมารดา
๔. การลอยกระทง เพื่อบูชาพระพุทธบาทของพระพุทธเจ้า ที่หาดทราย ริมแม่น้ำนัมมทานที เมื่อคราวเสด็จไปแสดงธรรมโปรดในนาคพิภพ
๕. การลอยกระทง เพื่อบูชาพระจุฬามณีบนสวรรค์ ซึ่งเป็นที่บรรจุ พระเกศาของพระพุทธเจ้า

๖. การลอยกระทง เพื่อบูชาท้าวพกรหม บนสวรรค์ชั้นพรหมโลก

๗. การลอยกระทง เพื่อบูชาพระอุปคุตตเถระ ซึ่งบำเพ็ญเพียร
บริกรรมคาถาอยู่ในท้องทะเลลึกหรือสะดือทะเล

การลอยกระทงในปัจจุบัน ยังคงรักษารูปแบบเดิมเอาไว้ได้ตามสมควร
เมื่อถึงวันเพ็ญพระจันทร์เต็มดวงในเดือน ๑๒ ชาวบ้านจะจัดเตรียมทำกระทงจากวัสดุ
ที่หาง่ายตามธรรมชาติ เช่น หยวกกล้วยและดอกบัว นำมาประดิษฐ์เป็นกระทงสวยงาม
ปักธูปเทียนและดอกไม้เครื่องสักการบูชา ก่อนทำการลอยในแม่น้ำก็จะอธิษฐาน
ในสิ่งที่ดีหวัง พร้อมขอขมาต่อพระแม่คงคาตามคัมภีร์หรือสถานที่จัดงานหลายแห่ง
มีการประกวดกระทง ประกวดนางนพมาศ และมีมหรสพสมโภชในตอนกลางคืน
นอกจากนั้นยังมีการจุดดอกไม้ไฟ พลุ ตะไล ซึ่งในการเล่นต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ
วัสดุที่นำมาใช้ทำกระทง ควรเป็นของที่สลายย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ

เหตุผลของการลอยกระทงในประเทศไทยดังนี้

๑. เพื่อขอขมาแม่คงคา เพราะได้อาศัยกินและใช้ และอีกประการหนึ่ง
มนุษย์มักจะทิ้งและถ่ายสิ่งปฏิกูลลงไปแม่น้ำด้วย

๒. เพื่อสักการะรอยพระพุทธรูป ณ นมมทานที ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงประทับ
รอยพระบาทประดิษฐานไว้บนหาดทรายที่แม่น้ำนัมมทานที ในประเทศอินเดีย

๓. เพื่อลอยทุกข์โศกโรคภัย และสิ่งไม่ดี คล้ายกับพิธีลอยบาปของพราหมณ์

๔. เพื่อบูชาพระอุปคุต ชาวไทยภาคเหนือให้ความเคารพแก่พระอุปคุต
อย่างสูง ซึ่งตามตำนานเล่าว่าเป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งที่มีอิทธิฤทธิ์มากสามารถ
ปราบพญามารได้ การลอยกระทงไม่มีพิธีรีตอง เพียงแต่ขอให้มีการทวงจะทำได้
อะไรก็ได้ เช่น ใบตอง กาบกล้วย กาบพลับพลึง เปลือกมะพร้าว กระดาษ จุดรูปเทียน
ปักที่กระทงแล้วอธิษฐานตามที่ตนปรารถนา เสร็จแล้วจึงลอยไปที่แม่น้ำลำคลอง

วันสำคัญและเทศกาลทางศาสนา

ในอิสลามมีวันสำคัญที่มีรากฐานจากหลักบัญญัติของศาสนาให้มุสลิมจะต้องปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ในวันดังกล่าว ดังนี้

วันศุกร์

วันศุกร์ เรียกในภาษาอาหรับว่า เยามุลญุมอะฮ์ ประเทศมุสลิมยกให้วันนี้เป็นวันหยุด เป็นวันที่มุสลิมละจากการงานตามปกติไปประกอบศาสนกิจร่วมกันที่มีสยิด ซึ่งมีการละหมาดที่เรียกว่า ละหมาดญุมอะฮ์ และฟังคุตบะฮ์ (หรือการบรรยายธรรม) ในช่วงเวลาบ่าย ศาสนกิจดังกล่าวเป็นหน้าที่สำหรับมุสลิมชาย แต่มิได้ห้ามมุสลิมมะฮ์ (หรือมุสลิมหญิง) เข้าร่วม เพราะฉะนั้นในหลายประเทศ เช่น ประเทศไทย มัสยิดโดยทั่วไปมีมุสลิมะฮ์เข้าร่วมประกอบศาสนกิจนี้ โดยอยู่ในที่ซึ่งแยกสัดส่วนระหว่างชายหญิง การประกอบศาสนกิจวันศุกร์ นับแต่เริ่มการบรรยายธรรมจนจบด้วยการละหมาดและดุอาอ์ (การขอพร) ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที ตั้งแต่ ๑๒.๓๐-๑๓.๐๐ นาฬิกา หรือตั้งแต่เริ่มเข้าสู่เวลาละหมาดบ่าย (ซุฮร์) ในแต่ละวัน

วันศุกร์ นับเป็นศูนย์รวมความสัมพันธ์ของสังคมชุมชนมุสลิม เป็นสถาบัน การศึกษาศาสนา และศีลธรรมของชุมชน ในขณะเดียวกัน วันศุกร์ไม่ลดความสำคัญ ของการประกอบอาชีพ ท่านศาสดามุฮัมมัดได้ชี้โทษของการละเลยศาสนกิจข้อนี้ และเน้นความสำคัญของการรักษาหน้าที่นี้อย่างเคร่งครัด ด้วยการสอนให้มุสลิม รักษาเวลา ความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า อ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ขอพร ฟังคุตบะฮ์ ด้วยความสำรวม และนำคำอบรมสั่งสอนไปถ่ายทอดสู่ครอบครัว

คัมภีร์อัลกุรอานมีคำสอนนี้บ่งบอกถึงความสมดุลระหว่างเรื่องเชิงศาสนา และเรื่องทางโลก ในกรณีวันศุกร์ ระบุว่า “โอ้ บรรดาผู้ศรัทธา เมื่อมีการประกาศ เพื่อการละหมาดในวันศุกร์ ดังนั้น พวกเจ้าจงรีบเร่งไปสู่การรำลึกถึงอัลลอฮ์ และจงทิ้งการค้าขายทั้งหลายเสีย นั่นเป็นการดีกว่าสำหรับพวกเจ้า ถ้าหาก พวกเจ้ารู้ และเมื่อการละหมาดเสร็จสิ้นแล้ว พวกเจ้าก็จงแยกย้ายกันไป บนหน้าแผ่นดิน เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ และจงรำลึกถึงอัลลอฮ์ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่พวกเจ้าจะได้ประสบผลสำเร็จ” (อัลกุรอาน ๖๒ : ๙-๑๐)

เดือนรอมฎอน

รอมฎอน เป็นเดือนแห่งการถือศีลอดของมุสลิม จัดเป็นเดือนที่ ๙ ทางจันทรคติอิสลาม มีความจำเริญเป็นพิเศษ เนื่องจากคัมภีร์อัลกุรอานประทานมาเป็นครั้งแรกในเดือนนี้ อัลลอฮ์พระเป็นเจ้าทรงยกให้เป็นเดือนที่ประเสริฐ และมีเหตุการณ์สำคัญหลายอย่างเกิดขึ้นในเดือนนี้ มุสลิมทุกคน ทั้งชายหญิงที่บรรลุนิติภาวะตามบัญญัติศาสนา ต้องถือศีลอด ด้วยการงดกิน งดดื่ม และงดมีเพศสัมพันธ์ นับแต่เวลาย่ำรุ่ง เมื่อแสงตะวันเริ่มปรากฏ จนถึงเวลาย่ำค่ำ เมื่อเวลาอาทิตย์ลับขอบฟ้า ก่อนถึงเวลาเริ่มถือศีลอดจะมีการรับประทานอาหารเพื่อเตรียมตัว เรียกว่าอาหารสะฮูร หรือที่เรียกกันว่า “สะโฮ” เมื่อสิ้นเวลาถือศีลอดของทุกวัน มุสลิมสามารถดื่ม กิน ใช้ชีวิตตามปกติได้ทราบเท่าที่ยังไม่เข้าสู่เวลาถือศีลอดในวันต่อไป การถือศีลอดมีเงื่อนไขข้อปฏิบัติหลายประการผ่อนผันให้บุคคลบางประเภท เช่น ผู้ป่วย หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้เดินทาง ผู้ป่วยเรื้อรัง ละเว้นการถือศีลอด โดยถือชดใช้ภายหลัง หรือชดใช้เป็นอาหารให้แก่คนยากจน เป็นต้น นอกจากงดเว้นการปฏิบัติบางอย่าง ผู้ถือศีลอดอยู่ในหลักการสำรวมตน และกระทำความดีงามเป็นพิเศษ เช่น การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน การนมาซยามค่ำคืน การฟั่นกัหมัสมิด (เอียะติกาฟ) การบริจาคทาน

ทั้งนี้บัญญัติการถือศีลอดมีคุณค่าในการปกป้องผู้ปฏิบัติและสังคมให้ปลอดภัยจากความเสียหาย ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ เป็นการสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพ

วันอีด

หมายถึง วันเฉลิมฉลอง วันรื่นเริง คำว่า “อีด” แปลว่า “ที่เวียนกลับมา” นั่นคือ วันที่เวียนมาสู่การเฉลิมฉลองเพื่อความรื่นเริง ในแต่ละปีจะมีวันอีด ๒ วัน คือ วันอีดีลฟิตรี และวันอีดีลอัฎฮา

บรรยากาศวันอีด
หลายประเทศทั่วโลก

วันอีดิ้ลฟิตรี

ตรงกับวันที่ ๑ เดือนเชาวาล (เดือนที่ ๑๐ ทางจันทรคติอิสลาม ถัดจากเดือนรอมฎอน) เป็นวันเฉลิมฉลองหลังจากเสร็จสิ้นการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน มุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย มักเรียกกันว่า วันออกบวช หรือวันอีตเล็ก ส่วนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเรียกว่า วันรายา หรือวันฮารีรายอ (ภาษามลายูปัตตานี)

การปฏิบัติตนในวันอีดิ้ลฟิตรีตามแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด มีหลายประการ เช่น การจ่ายซะกาตฟิตรีเราะห์ คือ ทรัพย์สิน เป็นข้าวสาร ธัญพืช อาหารพื้นเมือง หรือจ่ายเป็นเงินที่มีมูลค่าเท่ากันแทนให้แก่คนยากจน เพื่อให้สมาชิกส่วนนี้ของสังคมสามารถเริ่มเรื่องเหมือนคนอื่น และชำระข้อบกพร่องของผู้จ่ายที่อาจมีในการถือศีลอดที่ผ่านมาของตน การกล่าวสรรเสริญความเกรียงไกรของอัลลอฮ์ การละหมาดอีตร่วกันในตลาดกลางแจ้ง และฟังการบรรยายธรรม (คุตบะฮ์) การขออภัยต่ออัลลอฮ์ให้แก่กันและกัน การเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องและผู้มีพระคุณ การกิน ต้ม และรื่นเริงในกรอบของศาสนา การเลี้ยงอาหารที่บ้าน และแจกจ่ายไปยังเพื่อนบ้าน

วันอีดิ้ลอัฎฮา

ตรงกับวันที่ ๑๐ ของเดือนซุลฮิจยะฮ์ (เดือนที่ ๑๒ แห่งปฏิทินจันทรคติอิสลาม) เป็นวันที่บรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจย์ เดินทางกลับจากการรูกูฟ (พัก) ที่ทุ่งอะรอฟะฮ์ เพื่อเข้ามาทำการตอวาฟ (เดินวน) รอบกะอ์บะฮ์ มุสลิมในภาคกลางของประเทศไทย มักเรียกววันนี้ว่า วันออกฮะยี หรือวัดฮิดใหญ่ การปฏิบัติตนในวันอีดิ้ลอัฎฮาตามแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นเช่นเดียวกับ การปฏิบัติตนในวันอีดิ้ลฟิตรี แต่ไม่มีการจ่ายซะกาตฟิตรีเราะห์ โดยในวันอีดิ้ลอัฎฮาจะมีการบอกรับาน (เชือดสัตว์ เช่น วัว แพะ แกะ) และนำเนื้อสัตว์ที่เชือดไปแจกจ่ายให้แก่ญาติพี่น้อง และคนยากจน นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้ถือศีลอดในวันอารอฟะห์ คือวันที่ ๙ ของเดือนซุลฮิจยะฮ์

วันสำคัญและเทศกาลทางศาสนา

วันคริสตสมภพ หรือวันคริสต์มาส*

คือ วันฉลองการบังเกิดของพระเยซูเจ้า ตรงกับวันที่ ๒๕ ธันวาคมของทุกปี คำว่า “คริสต์มาส” เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Christmas” มาจากคำภาษาอังกฤษโบราณว่า “Christes Maesse” ที่แปลว่า “บูชามิสซาของพระคริสต์เจ้า” พบครั้งแรกในเอกสารโบราณในปี ค.ศ. ๑๐๓๘ และคำนี้ก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงเป็นคำว่า “Christmas” สำหรับในภาษาไทย “คริสต์มาส” ก็มีความหมายเช่นกัน เพราะคำว่า “มาส” แปลว่า “เดือน” ดังนั้น คริสต์มาสจึงเป็นเดือนที่ระลึกถึงพระคริสต์เจ้าเป็นพิเศษ หรืออีกความหมายหนึ่ง คำว่า “มาส” หมายถึง “ดวงจันทร์” คริสต์มาสจึงหมายถึงพระคริสต์เจ้าผู้ทรงเป็นแสงสว่างส่องโลก ส่องสว่างท่ามกลางความมืดมิด เป็นเหมือนดวงจันทร์ที่ส่องสว่างในตอนกลางคืน ในวันคริสตมาสนิยมอวยพรกันด้วยคำว่า “Merry X’mas” คำว่า “Merry” ในภาษาอังกฤษโบราณแปลว่า “สันติสุขและความสงบทางใจ” เป็นคำที่ใช้อวยพรขอให้ได้รับสันติสุขและความสงบทางใจ การเฉลิมฉลองนี้เกิดจาก

*<http://www.chanforchan.com/index.php?lay=show&ac=article&ld=538726991&Ntype=5>

การประยุกต์ประเพณีท้องถิ่น เนื่องจากทุกปีชาวโรมันจะมีการเฉลิมฉลองพระเสาร์ (Saturn) และเรียกเทศกาลเฉลิมฉลองนี้ว่า “Saturnlia” ซึ่งเริ่มตั้งแต่กลางเดือนธันวาคมแลไปสิ้นสุดในวันที่ ๑ มกราคมของทุกปี เชื่อกันว่าจักรพรรดิคอนสแตนติน (ค.ศ. ๒๘๐-๓๓๗) ซึ่งกลับใจหันมานับถือศาสนาคริสต์ ทรงปรารณาที่จะฉลองการเสด็จมาบังเกิดของพระกุมารเยซูในเวลาเดียวกันกับที่คนต่างศาสนาเฉลิมฉลองเทพเจ้าของเขา พระองค์จึงทรงกำหนดให้วันที่ ๒๕ ธันวาคมของทุกปีเป็นการเฉลิมฉลองวันประสูติของพระกุมารเยซู เมื่อชาวโรมันกลับใจหันมานับถือศาสนาคริสต์ ประเพณีการเฉลิมฉลองพระเสาร์ก็หายไป คงเหลือแต่การเฉลิมฉลองการเสด็จมาบังเกิดของพระเยซูเจ้า พระศาสนจักรโรมันคาทอลิกจึงได้ถือเอาวันที่ ๒๕ ธันวาคมของทุกปี เป็นวันสมโภชพระคริสตสมภพนับตั้งแต่บัดนั้น ประเพณีนี้ได้เริ่มมาจากกรุงโรมในศตวรรษที่ ๔ และค่อยๆ เผยแพร่ไปในยุโรปและทวีปต่างๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา

คริสต์มาส สำหรับคริสตศาสนิกชนจึงเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง เป็นวันที่ระลึกถึงการที่พระบุตรของพระเจ้าทรงเสด็จมาบังเกิดเป็นมนุษย์เพื่อไถ่บาป และนำมวลมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด จะรวยหรือจน คนศรัทธาหรือคนบาป กลับไปหาพระบิดาเจ้าเทศกาลคริสต์มาสจึงเป็นหนึ่งในเทศกาลแห่งความชื่นชมยินดี และเป็นเทศกาลแห่งการให้

ซานตาคลอส (Santa Claus)

เป็นจุดเด่นหรือสัญลักษณ์ที่เด็กและผู้คนนิยมกันมากที่สุดในเทศกาลคริสต์มาส แต่ที่จริงซานตาคลอสแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทศกาลนี้เลย ชื่อซานตาคลอส มาจากนักบุญนิโคลัส (Saint Nicholas) ซึ่งเป็นชาวกรีกเกิดที่เมืองไลเซีย ในเอเชียไมเนอร์ ชาวฮอลแลนด์นับถือของท่านเป็นนักบุญองค์อุปถัมภ์ของเด็กๆ นักบุญองค์นี้เป็นสังฆราชแห่งไมรา มีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ ๔ และเสียชีวิตในวันที่ ๖ ธันวาคมวันที่ ๖ ธันวาคมจึงเป็นวันฉลองระลึกถึงท่านในหลายๆ ประเทศ แต่ชาวฮอลแลนด์มักจะฉลองในคืนวันที่ ๕ ธันวาคม เมื่อชาวฮอลแลนด์กลุ่มหนึ่งอพยพไปอยู่ในสหรัฐอเมริกาก็ยังรักษาประเพณีนี้ไว้

คือ ฉลองนักบุญนิโคลัส ในคืนวันที่ ๕ ธันวาคมของทุกปีเชื่อกันว่านักบุญองค์นี้จะมาเยี่ยมเด็กๆ และเอาของขวัญมาให้ เด็กอื่นๆ ที่ไม่ใช่ลูกหลานของชาวฮอลแลนด์ที่อพยพมา ก็รู้สึกอยากมีส่วนร่วมในประเพณีแบบนี้บ้างเพื่อรับของขวัญ ประเพณีนี้จึงเริ่มเป็นที่รู้จักและแพร่หลายไปทั่วสหรัฐอเมริกา โดยมีการเปลี่ยนชื่อนักบุญนิโคลัส เป็นซานตาครอส และแทนที่จะเป็นสังฆราช ก็กลายเป็นชายแก่ อ้วนใส่ชุดสีแดง อาศัยอยู่ที่ขั้วโลกเหนือ มีเลื่อนเป็นยานพาหนะโดยมีกวางเรนเดียร์ลาก และจะมาเยี่ยมเด็กๆ ทุกคนในโลกนี้ในโอกาสคริสต์มาสโดยลงมาจากปล่องไฟของบ้าน เพื่อเอาของขวัญมาให้เด็กเหล่านั้น ฝั่กน้อยตามความประพฤดิของแต่ละคน ลักษณะภายนอกของซานตาครอสที่ถูกสมมติขึ้นนี้ดูเหมือนว่าจะลอกเลียนแบบมาจากเทพเจ้าทอร์ (Thor) ซึ่งเป็นเทพเจ้าในเทพนิยายของสแกนดิเนเวียที่เดินทางด้วยรถศึกมีแพะลาก และลอกเลียนแบบนักบุญนิโคลัสที่นำของขวัญมาแจกเด็กๆ อันที่จริง ซานตาครอสเป็นรูปแบบที่น่ารัก เหมาะสำหรับเป็นกุศโลบาย หรือเป็นนิยายให้เด็กๆ เชื่อเพื่อจะได้ประพฤติตนเป็นคนดี แต่บางครั้งอาจทำให้คนทั่วไปเข้าใจผิด คิดว่าเทศกาลคริสต์มาสเป็นการเฉลิมฉลองซานตาครอสแทนที่จะเข้าใจว่าเป็นการเฉลิมฉลองการบังเกิดของพระเยซู ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของเทศกาลคริสต์มาส

วันอีสเตอร์ หรือวันปัสกา*

คือ วันระลึกถึงวันที่พระเยซูเจ้าทรงกลับคืนพระชนมชีพจากความตาย ซึ่งตรงกับวันอาทิตย์ คำว่า “อีสเตอร์” ที่นำมาใช้สำหรับการสมโภชนั้น มาจากคำว่า “Eostre” ซึ่งเป็นชื่อของเทพเจ้าแห่งฤดูใบไม้ผลิของพวกทูโทนิค เทพองค์นี้เป็นเทพเจ้าแห่งการฟื้นคืนชีพ เพราะก่อนถึงฤดูใบไม้ผลิจะร่วงหล่นจนเหลือแต่เพียงลำต้นและกิ่งก้าน พอถึงฤดูใบไม้ผลิ ต้นไม้จะกลับมาผลิติดอกออกใบ มีชีวิตชีวามากขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้น ฤดูใบไม้ผลิจึงถูกนำมาเปรียบกับการเสด็จกลับคืนพระชนมชีพของพระเยซูด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเรียกววันนี้ว่า “อีสเตอร์”

*<http://www.catholic.or.th/spiritual/article/article2009/article01.html>

สมัยก่อนพระศาสนจักรตามที่ต่างๆ จัดฉลองสมโภชวันอีสเตอร์ในวันอาทิตย์ที่ไม่ตรงกัน จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๓๒๕ สภาสังคายนาในเอเชีย ซึ่งเป็นสภาสังคายนาที่ผู้นำของคริสต์ศาสนาทั่วโลก ได้มาประชุมพร้อมหน้ากัน และมีมติกำหนดให้ คริสต์ศาสนิกชนทั่วโลกทำการฉลองสมโภชวันอีสเตอร์ ให้ตรงกัน โดยคำนวณตามระบบจันทรคติ ทั้งนี้ เนื่องจากต้องการให้การฉลองวันที่พระเยซูทรง กลับคืนพระชนมชีพจากความตาย ตรงกับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในครั้งแรกจริงๆ

การฉลองวันอีสเตอร์ หรือวันปัสกานในอดีต โดยทั่วไปจะเริ่มตั้งแต่เช้ามีดของวันอาทิตย์ คริสต์ศาสนิกชนจะไปรวมตัวกันที่โบสถ์ หรือที่สุสาน หรือในทุ่งกว้างหรือตามป่าเขา ร้องเพลงนมัสการ พระเจ้าตั้งแต่ยังมีดอยู่ พอดวงอาทิตย์ค่อยๆ โผล่ขึ้น

จากขอบฟ้า เสียงเพลง “เป็นขึ้นแล้ว” ก็จะดังกระหึ่มขึ้น เขาจะร้องเพลงอธิษฐานโมทนาพระคุณ พระเจ้า และสรรเสริญพระองค์ที่ทรงเป็นพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่และมีชัยชนะเหนือความตาย หลังจากนั้น ก็จะเป็นการบรรยายถึงการกลับคืนพระชนมชีพจากความตายของพระเยซูคริสต์ การเทศน์สอน หนุนใจให้คริสตศาสนิกชนยืนหยัดอยู่ในศรัทธาที่มีต่อองค์พระผู้เป็นเจ้า และดำเนินชีวิตอย่างมีชัยเหนือบาปทั้งปวง เพื่อจะสามารถพิชิตความตายและมีชีวิตนิรันดร์ จากนั้นก็จะมีการรับประทานอาหาร เข้าร่วมกัน บางแห่งก็อาจจะมีการเล่นเกมนสนุกๆ บางแห่งก็นิยมเอาไข่มาระบายสีต่างๆ ให้แลดูสวยงาม และนำไปซ่อนให้เด็กๆ และหนุ่มสาวค้นหากันอย่างสนุกสนาน

ในปัจจุบันในสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ก่อนการฉลองสมโภชปัสกา จะมีพิธีกรรมต่างๆ เริ่มตั้งแต่วันพฤหัสบดี ศักดิ์สิทธิ์ ในช่วงเช้าของวันพฤหัสบดี ศักดิ์สิทธิ์ จะมีพิธีเสกน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ ในตอนค่ำจะมีพิธีระลึกถึงพระเยซูทรงตั้งศีลมหาสนิท ในพิธีมิสซาบูชาตอนค่ำวันพฤหัสบดี ศักดิ์สิทธิ์ พระสงฆ์ผู้ประกอบพิธี จะทำพิธีล้างเท้า ตัวแทนสัตบุรุษ ๑๒ คน ทั้งนี้เพื่อเป็นการระลึกถึงการที่พระเยซูเจ้าทรงล้างเท้า อัครสาวก ๑๒ คน ก่อนอาหารค่ำมื้อสุดท้าย เพื่อเป็นการสอนให้รู้ว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำ ต้องรู้จักถ่อมตนรับใช้ผู้อื่น ในวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นวันที่พระเยซูเจ้าทรงรับทรมาน และสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน คริสตศาสนิกชนจะต้องถือศีล อดอาหารและอดเนื้อ ในตอนค่ำจะไม่มีพิธีมิสซา แต่จะมีการอ่านบทอ่านที่บรรยายถึงพระมหาทรมาน ของพระเยซูเจ้า และมีการนมัสการกางเขน สำหรับวันเสาร์ศักดิ์สิทธิ์ ถือว่าเป็นคืนตื่นเฝ้าปัสกา ก่อนพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ จะมีการเสกไฟแห่เทียนปัสกา และเสกน้ำ หลังจากนั้นก็จะเป็นการฟังบทอ่าน ซึ่งมีทั้งหมด ๖ บท ในโบสถ์บางแห่ง จะมีการโปรดศีลล้างบาปและศีลกำลังให้กับพี่น้องที่สมัครใจมาเป็น คริสตศาสนิกชนใหม่ พิธีมิสซาในวันนี้จะงดงาม สง่า และเต็มเปี่ยมไปด้วยความยินดีเป็นพิเศษ

วันวาเลนไทน์ (Valentine)*

วันวาเลนไทน์มาจากชื่อของนักบุญวาเลนไทน์ (Saint Valentine) ผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ในสมัยจักรพรรดิเคลาดิอุส (Claudius) ที่ ๒ แห่งกรุงโรม ในสมัยนั้น จักรพรรดิเคลาดิอุสได้ออกกฎหมายห้ามราษฎรมีให้มีการแต่งงานในเมืองของพระองค์ เพราะทรงต้องการทำศึกสงคราม พระองค์ทรงประสงค์ให้ผู้ชายทุกคนเป็นทหาร พระองค์ทรงเชื่อว่าถ้าไม่มีการแต่งงานผู้ชายจะมุ่งมั่นแต่การทำศึกสงคราม แต่เพียงอย่างเดียว นักบุญหรือเซนต์วาเลนไทน์ไม่เห็นด้วยกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ในฐานะที่เป็นบาทหลวงท่านฝ่าฝืนกฎหมาย โดยการประกอบพิธีแต่งงานให้หนุ่มสาวที่ต้องการแต่งงานอย่างลับๆ วันหนึ่ง ข้าราชการประกอบพิธีสมรสก็ไปถึงพระกรรมของจักรพรรดิเคลาดิอุส พระองค์จึงทรงสั่งทหารไปจับบาทหลวงวาเลนไทน์มาขังคุกรอวันประหาร ระหว่างที่อยู่ในคุกคู่บ่าวสาวที่ท่านเคยประกอบพิธีสมรสให้ก็แอบไปเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ

*<http://www.cefiroclub.com/cms/board/index.php?topic=1406.0>

ที่นั่นท่านยังได้รู้จักหญิงสาวผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นลูกสาวของผู้คุม นางพูดคุยกับท่าน และบอกท่านเสมอว่า ท่านทำถูกต้องแล้ว บาทหลวงวาเลนไทน์ถูกประหารชีวิต ด้วยการตัดศีรษะเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ในปี ค.ศ. ๖๖๙ ก่อนตายท่านได้ฝาก บันทึกลึกลับถึงเพื่อนคนหนึ่งของท่านว่า “Love from your Valentine” ต่อมาในปี ค.ศ. ๔๙๖ พระสันตะปาปาเกลาสียุส (Gelasius) ได้ทรงประกาศ แต่งตั้งให้ท่านเป็นนักบุญและให้ถือเอาวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันฉลองนักบุญวาเลนไทน์ เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงคุณความดี ความกล้าหาญ และความเสียสละของท่าน ผู้คนโดยทั่วไปจึงยึดถือเอาวันนี้เป็นวันแห่งความรัก แต่ในเวลาต่อมาวันวาเลนไทน์มักใช้แทนความรักของหนุ่มสาวเป็นส่วนใหญ่ โดยในวันนี้จะมีการส่งขนม เช่น ช็อกโกแลต และดอกไม้ เช่น ดอกกุหลาบให้กับคนรัก

วันฮาโลวีน (Halloween)*

วันฮาโลวีน หรือที่เรียกกันวันปล่อยผี ในวันดังกล่าวมักมีการจัดตกแต่ง บ้านเรือนและร้านค้าโดยใช้ฟักทองที่คว้านเป็นรูปผี หรือใช้วัสดุอื่นๆ ประดิษฐ์เป็นตัวผีหรือทำให้มีหน้าตาเป็นผี เพื่อสร้างบรรยากาศให้กลายเป็นงานรื่นเริง “Halloween” เป็นคำภาษาอังกฤษ เพี้ยนมาจากคำว่า “All Hallows Eve” ซึ่งแปลว่า วันก่อนวันสมโภชนักบุญทั้งหลาย โดย “Hallow + Even (evening) = Halloween” คำว่า “Hallow” เป็นคำแองโกลแซกซัน แปลว่า “ทำให้ศักดิ์สิทธิ์” ตรงกับภาษาเยอรมันว่า “heiligen” ในปัจจุบันนิยมใช้คำมาจากภาษาละตินว่า “sanctify” คำ “Hallow” ยังมีใช้ในบทสวดอธิษฐานเก่าๆ เช่น “Hallowed be Thy name” (ขอพระนามจงเป็นที่สักการะ) นอกจากนั้นคำว่า “Hallow” ยังแปลว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ศักดิ์สิทธิ์ หรือนักบุญ คำ “All Hallowmas” จึงแปลว่า วันสมโภชนักบุญทั้งหลายในปัจจุบันวันก่อนวันสมโภชคริสต์มาสมี “Christmas Eve” วันก่อนวันสมโภชนักบุญทั้งหลายก็มี “All Hallowmas Eve” ซึ่งต่อมาย่อเป็น Halloween โดยมีงานรื่นเริงและพิธีกรรมทางศาสนาเช่นเดียวกับคืนก่อนวันคริสต์มาส ในเวลาต่อมาคริสต์ศาสนิกชนพร้อมใจกันเลื่อนพิธีกรรมทางศาสนา ไปหลังวันสมโภชนักบุญทั้งหลาย และเรียกว่า วันวิญญานในแดนชำระ (All Souls Day) เพื่อให้ควบคู่กับวันสมโภชนักบุญทั้งหลาย (All Saints Day)

การสมโภชนักบุญทั้งหลายเริ่มโดยพระสันตะปาปาโบนิฟาซที่ ๔ (Boniface IV) โดยกำหนดวันที่ ๑๓ พฤษภาคมของทุกปี นับตั้งแต่ ค.ศ. ๖๑๓ เป็นต้นมา ซึ่งตรงกับวันเปิดโบสถ์แพนtheon (Pantheon) อันเป็นโบสถ์สรรพเทพ

*<http://www.dek-d.com/boa>

ของชาวโรมันมาแต่เดิม และจักรพรรดิโฟกัส (Phocas) ยกให้เป็นของคริสต์ศาสนา ต่อมาพระสันตะปาปาเกรกอรีที่ ๔ (Gregory IV) ทรงเปลี่ยนวันสมโภชนักบุญทั้งหลายมาเป็นวันที่ ๑ พฤศจิกายน นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๘๓๔ เป็นต้นมา คริสต์ศาสนิกชนคาทอลิกในช่วงเวลานั้น ถือว่าวันฮาโลวีนมีความสำคัญ เคียงคู่กันกับวันคริสต์มาสและวันอีสเตอร์ จึงเริ่มงานตั้งแต่วันก่อนวันฉลองหรือวันสุกดิบ ขณะนั้นเกาะอังกฤษยังรับอำนาจของพระสันตะปาปาอยู่ ชาวอังกฤษจึงรับนโยบายของพระสันตะปาปาไปปฏิบัติตาม ด้วยเหตุที่ชาวเผ่าเคลต์ของเกาะอังกฤษ (ไอร์แลนด์และสก็อตแลนด์) ถือเอาวันที่ ๑ พฤศจิกายนเป็นวันเริ่มต้นฤดูหนาว และเป็นวันขึ้นปีใหม่ (Samhoin) มาเป็นเวลานานแล้ว โดยจัดพิธีเป็น ๒ วัน คือ วันสุกดิบ (๓๑ ตุลาคม) เป็นวันทำบุญเลี้ยงผี ซึ่งเชื่อกันว่าทั้งคืนจะมีผีออกเล่นฟานรับส่วนบุญ เมื่อจัดทำพิธียกอาหารทำบุญทำทานแล้ว ก็ปิดประตูหน้าต่างอยู่แต่ในบ้าน อธิษฐานขอให้ผีไปที่ชอบๆ วันรุ่งขึ้น (๑ พฤศจิกายน) เป็นวันปีใหม่ ได้ทำพิธีบูชาเทพเจ้า ตามด้วยการรื่นเริงตามประเพณี เมื่อชนพวกนี้ยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาแล้วยังคงปฏิบัติประเพณีนี้สืบต่อมา ครั้นได้รับการประกาศรับรองจากพระสันตะปาปา ผู้นำศาสนาก็หาวิธีแทรกพิธีกรรมของคริสต์ศาสนาเข้ากับประเพณีดั้งเดิม วันสุกดิบจึงกลายเป็นวันทำบุญให้วิญญาณของผู้ล่วงลับ คือ วิญญาณที่ยังอยู่ในแดนชำระ (purgatory) จึงทำพิธีสวดอ้อนวอนขอพระเจ้าทรงเมตตาให้ได้ขึ้นสวรรค์

วิญญาณเหล่านี้จึงไม่น่ากลัวเหมือนผีที่เร่ร่อนขอส่วนบุญ เมื่อชาวบ้านที่มานับถือคริสต์ศาสนาแล้วก็ไม่เชื่อเรื่องผีที่ออกมาขอส่วนบุญแต่ก็ยังสืบทอดประเพณีนี้ต่อไปโดยปรับให้เข้ากับสถานการณ์ กล่าวคือ คีนวันสุกดิบถือเป็นคีนเล่นผี มีผู้แต่งตัวสมมุติเป็นผีออกมาเพ่นพ่านขอส่วนบุญ ใครที่ไม่ชอบแต่งตัวเป็นผีก็ยินดีจัดเลี้ยงต้อนรับผีในครอบครัวของตน โดยคว้านฟักทองหรือใช้วัสดุอื่นทำให้มีหน้าตาเป็นผี สร้างบรรยากาศให้มีผีในบ้านต้อนรับผีนอกบ้าน กลายเป็นงานสนุกสนานรื่นเริงที่มีบรรยากาศแปลก วันรุ่งขึ้นจึงเป็นวันสมโภชนักบุญทั้งหลาย และต่ออีกวันหนึ่งจึงเป็นวันทำบุญให้วิญญาณในแดนชำระ

เมื่อชาวไอริชและชาวสก็อตอพยพไปตั้งหลักแหล่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็นำเอาประเพณีนี้ไปปฏิบัติ ปรากฏว่าถูกใจชาวอเมริกันทุกเชื้อชาติ จึงปฏิบัติตามกันอย่างจริงจังตลอดมา และตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมาก็กลายเป็นเทศกาลประจำชาติมาจนทุกวันนี้

วันอาทิตย์

หนึ่งในพระบัญญัติ ๑๐ ประการ คือ “วันพระเจ้าอย่าลืมนื่องเป็นวันศักดิ์สิทธิ์” วันพระเจ้าถือเป็นวันหยุดพักผ่อน การพักผ่อนเป็นการถือตามแบบพระเป็นเจ้า ที่ได้ทรงพักจากงาน “เนรมิตสร้างโลก” เดิมวันพระเจ้าตรงกับวันเสาร์ที่ชนชาวอิสราเอลเรียกว่า “วันสับาโต” ศาสนายูดาห์ยังคงยึดถือวันเสาร์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ แต่สำหรับคริสต์ศาสนานับตั้งแต่สมัยอัครสาวก วันพระเจ้าได้เลื่อนมาเป็นวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันระลึกถึงการกลับคืนพระชนมชีพของพระเยซูเจ้า ผู้ทรงไถ่บาปของมนุษย์

ความมุ่งหมายสำคัญของการถือ “วันพระเจ้า” เป็นวันฉลองศักดิ์สิทธิ์ คือ การส่งเสริมให้กราบนมัสการและถวายการระแแต่พระผู้เป็นเจ้า โดยร่วมพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ นอกนั้นยังเป็นการส่งเสริมชีวิตครอบครัว ชีวิตชุมชน เพราะสมาชิกที่หยุดพักจากการทำงานมีโอกาสอยู่รวมกัน ได้พบปะสังสรรค์ ช่วยเหลือ แบ่งปันประสบการณ์ และร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความศรัทธา รวมทั้งความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสที่แต่ละคนจะได้พัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณของตน โดยมีเวลาฟังพระวาจาของพระเจ้า ศึกษาคำสอนของศาสนา และพิจารณาทบทวนการกระทำของตน ในช่วงเวลาที่ผ่านมาโดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

พระบัญญัติประการนี้ ห้ามการทำงานที่เป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายดังกล่าวนี้ งานที่ห้ามทำคือ งานการอาชีพ แต่งานที่เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คิดหวังผลตอบแทนก็ย่อมสามารถทำได้ตลอดเวลา

วันสำคัญและเทศกาลทางศาสนา

วันสำคัญในเดือนอ้าย

วิญญูณเหล่านี้จึงไม่น่ากลัวเหมือนผีที่เร่ร่อนขอส่วนบุญ เมื่อชาวบ้าน

พิธีโล้่น้ำ

การพระราชพิธีในเดือนอ้าย ตามที่ในตามกฎมนเฑียรบาล เรียกว่า โล้เรือ เกลิงพิธีตรียัมพวายให้น้ำลดเร็วๆ คือ ถึงเดือนอ้ายแล้วน้ำยังมากไม่ลด เมล็ดข้าวในรวงแก่หล่นลงในน้ำ ถึงจะค้างอยู่ก็เป็นข้าวเมล็ดหักละเอียด เพราะเกี่ยวไม่ได้ด้วยน้ำมาก จึงต้องชวนขวายที่จะให้น้ำลด พิธีนี้จะต้องทำในเดือนอ้าย จะเลื่อนไปเดือนยี่ก็เป็นเวลาเกินต้องการไป ตามในกฎมนเฑียรบาล กล่าวไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินและพระอัครมเหสี พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ และพระสนม แต่งอย่างเต็มยศโบราณลงเรือพระที่นั่ง เจ้าพระยามหาเสนาดีฉ่อง มีอาลักษณ์หรือราชบัณฑิตอ่านคำประกาศสัตยาธิษฐาน นมัสการพระรัตนตรัย และเทพยดา และพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับเป็นสมมติเทพยดา แล้วอ้างความสัตย์ ซึ่งได้มีความนับถือต่อเทพยดาทั้งสาม คือ วิสุทธิเทพยดา อุปปาทิกเทพยดา สมมติเทพยดา ขอให้ น้ำลดลงไปตามความประสงค์

พิธีจองเปรียง

พระราชพิธีจองเปรียงนี้ เป็นพิธีพราหมณ์ทำแต่ฝ่ายเดียว ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพิ่มพิธีสงฆ์เข้าด้วย

เรื่องความเป็นมาแห่งพิธียกโคมตามประทีปบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสาม คือ พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ ตามกำหนดที่ยกโคมนั้น คือเดือน ๑๒ ถ้าปีใดมีอธิกมาสให้ยกโคมมาตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เป็นต้นไป จนถึงวันแรม ๒ ค่ำ จึงเป็นวันลดโคม และถ้าปีใดไม่มีอธิกมาสให้ยกโคมขึ้นในวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือนอ้าย ขึ้นค่ำหนึ่งเป็นวันลดโคมลง ในพิธีนี้พราหมณ์เป็นผู้ทำในพระบรมมหาราชวัง คือ พราหมณ์ประชุมกันผูกพรต พระราชครูฯ ต้องกินถั่วกินงาสิบห้าวัน ส่วนพราหมณ์นอกนั้นกิน ๓ วัน เวลาเช้าพราหมณ์ต้องถวายน้ำมหาสังข์ทุกวันจนถึงวันลดโคมลง เทียนที่จะจุดในวันนั้นต้องเอามาถวายให้ทรงทาเปรียงเสียก่อน

ก่อนเวลาที่จะยกโคมขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สวดมนต์เย็น ฉ้นเช้า พระสงฆ์ที่มาสวดมนต์นั้นใช้พระราชาคณะไทย ๑ พระครูปริตรไทย ๔ พระราชาคณะรามัญ ๑ พระครูปริตรรามัญ ๔ รวมเป็น ๑๐ รูป เมื่อทรงศีลแล้ว อาลักษณ์อ่านประกาศเรื่องพระราชพิธีและพระราชดำริซึ่งได้ทรงจัดเพิ่มเติม และพระราชทานแผ่พระราชกุศลให้แก่เทพยดา แล้วพระสงฆ์จึงได้สวดมนต์ต่อไป เวลาเช้าพระสงฆ์สวดมนต์ต่อไปจนกระทั่งได้ฤกษ์ เมื่อได้ฤกษ์แล้วทรงหลั่งน้ำสังข์ และจุณเจิมเสาศิลาโคมชัย แล้วจึงได้ยกโคมขึ้น ในเวลาที่ยกโคมขึ้นนั้น พระสงฆ์ ฉ้นเสร็จแล้วถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ฯ ของที่จะใช้ในพิธี มีขวดน้ำมัน ใส่ตะเกียงโคม ให้ต้องกันกับพระราชพิธีเสาศิลาโคมชัย ๓ ต้น โคมประเทียบ ๓ ต้น เสาศิลาไม้แก่นยาว ๑๑ วา เสาศิลาโคมชัยที่ยอดมีฉัตร ผ้าขาว ๗ ชั้น ตลอดเสาศิลาด้วย น้ำปูนขาว มีหงส์ติดลูกกระพรวนชักขึ้นไปให้มีเสียงดังในเวลาที่ลมพัด โคมที่เป็น บัรวารนั้นเสาศิลาด้วยไม้ไผ่ ที่ยอดฉัตรทำด้วยผ้าขาวเป็น ๓ ชั้น เช่นเดียวกัน

วันสำคัญในเดือนยี่

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ศารทียปูรณิมาที่สองหรือการตักิปูรณิมา วันนี้เป็นการจัดการบูชาถวายพระวิษณุและถวายประทีปแก่เทพเจ้าทั้งหลาย ในเทวาลัยต่างๆ บนท้องฟ้า และในน้ำ ถือกันว่า เมื่อถวายประทีปไปแล้วจะได้รับ แสงสว่างในภายใน ดวงประทีปจะนำวิญญานของผู้ถวายเมื่อตายไปสู่คติที่ดี

ขึ้น ๖ ค่ำ ถึงแรม ๖ ค่ำ เดือนยี่ รวมเวลา ๑๕ วัน เป็นพระราชพิธี ตรียัมพวายตริปาวาย เป็นพิธีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุปถัมภ์ ให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพระราชพิธีบูชาพระอิศวรและพระนารายณ์ เรียกว่า “ตริปาวาย” เป็นเวลา ๕ วัน พระราชพิธีตรียัมพวายตริปาวายเป็นพระราชพิธี ที่เกี่ยวเนื่องกับพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งทำให้เดือน ๖ อันเป็นพิธี เริ่มการเพาะปลูก ส่วนพืชพันธุ์ธัญญาหารพระราชพิธีตรียัมพวายตริปาวาย เป็นพิธีเฉลิมฉลองที่พระเป็นเจ้าเสด็จมายังโลกและยังเป็นพิธีหลังจากเก็บเกี่ยว พืชพันธุ์ธัญญาหารแล้ว จึงจัดธัญญาหารและพลอาหารถวายแด่เทพเจ้าที่เสด็จมา เพื่อระลึกถึงพระคุณ เป็นการแสดงซึ่งความกตัญญูทวยต่อเทวดาที่ประทานพร ให้ข้าวกล้าและธัญพืชผลอาหาร ทำให้ประเทศชาติและประชาชนมีความอุดมสมบูรณ์ โดยทั่วกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอุปถัมภ์พระราชพิธีนี้มาแต่โบราณกาล จนปัจจุบันนี้

วันสำคัญในเดือน ๓

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓ เรียกว่า วสันตปณฺณมี วันนี้ชาวพราหมณ์-ฮินดู จะทำการบูชาพระแม่เจ้าสรัสวดี เพื่อให้ผู้บูชามีสติปัญญาดีขึ้น และวันนี้ก็ได้ทำการ บูชาพระกามเทพด้วย เพื่อป้องกันมิให้จิตตกไปสู่อารมณ์ฝ่ายต่ำ และวันเดียวกันนี้ ก็ได้บูชาพระวิฆณุเจ้าด้วย เดือน ๓ นี้ ถือกันว่าเป็นเดือนทำบุญตลอด ประชาชน จะพากันไปสู่แม่น้ำทุกสายเพื่ออาบน้ำล้างบาป บางคนไปพักอยู่ใกล้แม่น้ำ ตลอดทั้งเดือน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เรียกว่า มาฆีปุรณิมา ผู้นับถือเทพเจ้าองค์ใดก็จะบูชา เจ้าองค์นั้น ถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญมากในด้านการบูชาการกุศล คือกุศลผลบุญ ที่บังเกิดขึ้นเนื่องจากการบูชา

วันที่ ๑๔ มกราคมทุกๆ ปี เป็นวันสงกรานต์ เรียกว่า วันมาฆสงกรานต์ ชาวพราหมณ์-ฮินดูนำเอาข้าวกับถั่วปนกันถวายเทพเจ้า พราหมณ์ และสันยาสี วันนี้เป็นวันทำบุญกันเป็นการใหญ่ เรียกวันนี้ว่า ซิจรี

แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ เรียกว่า สิวราตรี วันน้าวพราหมณ์-ฮินดูจะบูชา พระศิวะตลอด ๒๔ ชั่วโมง ผู้นับถือเคร่งครัดอดอาหารและอดนอนตลอด ๒๔ ชั่วโมง วันนี้เป็นวันปรากฏของพระศิวะและอภิเษกสมรสของพระศิวะ เชื่อกันว่าบูชาพระศิวะ แล้วจะได้คู่ชีวิตที่ดีและมีความสุขความเจริญ

วันสำคัญในเดือน ๔

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ เรียกว่า โหลีปุรณิมา วันนี้เป็นวันที่ชาวพราหมณ์-ฮินดู นำเอาของสกปรกออกจากบ้านไปรวมไว้ที่ใดที่หนึ่งแล้วเผา ในขณะที่เผานั้น ชาวบ้านจะร้องเพลงประเภทลูกทุ่งที่เรียกว่า เพลงโหล

แรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ เรียกว่า โหลี โหลา หรือผคุวา มีการฉลองโหลี ด้วยการเล่นสาดสีต่างๆ เชื่อกันว่าด้วยการเล่นสีสาดกันนั้นเชื้อโรคต่างๆ หหมดสิ้นไป คนส่วนมากถือกันว่าวันโหลีเป็นวันตรุษฮินดู วันนี้เป็นวันสำคัญของพวกกรรมกร หรือพวกวรรณะศูทร แต่ผู้คนก็ร่วมสนุกสนานกันทุกวรรณะ

ทางปฏิทินโหราศาสตร์ วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็นวันแรกของปี และ วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ เป็นวันสิ้นปี

แรมหรือขึ้น ๘ ค่ำ แรมและขึ้น ๑๑ ค่ำ แรมและหรือขึ้น ๑๕ ค่ำ ถือว่า เป็นวันพระของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โรงเรียน สถานศึกษา วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ที่สอนคัมภีร์พระเวทต้องหยุดวันพระเดือนละ ๖ วัน

พิธีการฉลองและบูชาพระมหาลักษมี ตรงกับแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ จัดที่มนเทียรวิฆณุและอารยสมาช

พิธีการฉลองและบูชาพระศิวะ ตรงกับแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ จัดที่
วิษณุมนเทียรและที่เทพมณเทียร

พิธีโหล โหลา หรือพควา หรือ การฉลองปีใหม่ จัดที่วิษณุมนเทียร

พิธีประจำสัปดาห์ มีการสวดมนต์บูชาทุกวันอาทิตย์ เพื่อความเหมาะสม
และอนุวัตรตามสังคมนาเนียมหยุดงานกันในวันอาทิตย์ ที่เทพมณเทียร
เวลา ๐๘.๐๐-๑๐.๐๐ น. ที่อารยสมาช เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น. และที่วิษณุมนเทียร
เวลา ๑๓.๐๐-๑๗.๐๐ น.

นอกจากนี้ หากศาสนิกชนผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาประสงค์จะจัดงานใด
ทางเทวาลัยจะจัดพิธีให้ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ เช่น พิธีเนื่องในการหมั้น
การแต่งงาน การตาย ตามโอกาสและตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้
หรืออื่นๆ เป็นต้น

วันสำคัญในเดือน ๕

วันสำคัญในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เริ่มต้นศักราชใหม่ตามปฏิทิน
โหราศาสตร์ตรงกับวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ถึงขึ้น ๙ ค่ำ เรียกว่านราตรี ชาวพราหมณ์-ฮินดู
ทำการบูชาเจ้าแม่อุม่า ซึ่งมี ๙ ปางด้วยกัน แต่ละราตรีทำการบูชาแต่ละปาง ดังนี้

๑. ไศลปุตรี เป็นปางแรก ปางนี้พระแม่เจ้าอุม่าเป็นบุตรของภูเขา
คือเป็นธิดาของหิมพานต์ ซึ่งเป็นราชาแห่งภูเขาทั้งหลาย

๒. พรหมจารีณี เป็นปางที่สอง ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุม่าเกิดขึ้นเอง
ไม่มีพ่อแม่ ปางนี้พระนางอุม่าอยู่เป็นโสดตลอดกาล

๓. จันทรฉันทา เป็นปางที่สาม ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุม่าปราบอสูร
ด้วยเสียงระฆัง

๔. กุชมาณฑา เป็นปางที่สี่ หรือเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ปางทูลคา ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุมารับอบสูรด้วยอาวุธทั้ง ๔ กร

๕. สกนัทมาตา เป็นปางที่ห้า ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุมาลี้นพระขันธกุมารเป็นโอรสพระศิวะกับอุมาทะวีหรือปารวตี ซึ่งจะไปปราบอบสูรต่อไป

๖. กาดยายนิ เป็นปางที่หก ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุมาทะวีเป็นเทวีของปีศาจโดยใช้พวกภูตผีปีศาจเป็นพลพรรคไปปราบอบสูร ๗. กาลราตรีหรือกาลิ เป็นปางที่เจ็ด ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุมาทะวีเสวยเลือดของอบสูร

๘. มหาเคารี เป็นปางที่แปด ปางนี้เป็นปางที่พระแม่เจ้าอุมาทะวีทรงเป็นเจ้าแม่แห่งธัญชาติ จึงเรียกชื่อว่า อन्नปุรณา หมายถึง เจ้าแม่ที่ทำให้ธัญชาติสมบูรณ์

๙. สิทธิทาตรี เป็นปางที่เก้า ปางนี้เป็นปางที่เจ้าแม่อุมาทะวีกลับเป็นเจ้าแม่แห่งความสำเร็จทุกอย่างทุกประการ

เมื่อทำการบูชาครบทั้ง ๙ วัน ๙ ปางเสร็จแล้ว ก็ทำการบูชาไฟ คือ โหมกฐณ์ และเซ็กกุมารี ๙ คน แทนปางที่ ๙ โดยใช้เด็กผู้หญิงมีอายุไม่เกิน ๑๐ ขวบ ตามลำดับดังนี้ ปางแรกเด็กผู้หญิงมีอายุ ๒ ขวบ ปางที่ ๒ เด็กมีอายุ ๓ ขวบ อย่างนี้เรื่อยไปตามลำดับ จนถึงปางที่ ๙ ใช้เด็กผู้หญิงมีอายุ ๒ ขวบ เมื่อเสร็จพิธีประชาชนทั้งหลายที่มาประชุมชุมนุมในงาน ก็มอบสิ่งของแก่เด็กทั้ง ๙ คน ประชาชนผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เชื่อกันว่าเมื่อทำพิธีนี้เสร็จแล้วจะได้ความศักดิ์สิทธิ์ทั้งกายและใจ

วันสำคัญในเดือน ๖

ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๖ เรียกชื่อว่า อกษัตยริติยา การทำบุญกันในวันนี้ เชื่อกันว่าบุญที่ทำในวันนี้นั้นจะทรงอยู่ชั่ววันรัตน และในวันนี้ปางที่ ๕ ของพระวิษณุ ชื่อปรศุรามจะมาปรากฏ

ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ เรียกว่า นฤสิงหตฤทศี เป็นวันปรากฏของพระวิษณุ ปางที่ ๓ ชื่ออนฤสิงห์ การประกอบพิธีเพื่อบูชาพระวิษณุเจ้าในวันนี้เพื่อพิชิตศัตรู

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เรียกว่า ไวศาซีปूरणिมา เป็นวันศูนย์กลางของสงกรานต์ วันนี้ทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูถือว่าสำคัญมาก เพราะตามสุรยคตินั้นถือว่าเป็นวันเพ็ญแรกของปี ประชาชนทำพิธีบูชาไฟและทำบุญตามประเพณีของตระกูล แต่ละตระกูล ในวันนี้อำนาจสถานที่แห่งใดมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่จะต้องจัดการแห่พระพุทธรูปนั้น

เดือน ๖ เรียกว่า พระราชพิธีมงคลจรลพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพระราชพิธี ๒ วัน กำหนดวันโดยคำนวณตามหลักวิชาโหราศาสตร์ ดังนั้นวันในแต่ละปีจะไม่ตรงกัน แต่พิธีพืชมงคลเป็นพิธีสงฆ์ พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพิธีพราหมณ์ ความหมายของพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนั้นก็เพื่อต้องการให้พืชพันธุ์ธัญญาหารในพระราชอาณาจักร อุดมสมบูรณ์ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก โดยขอพระเทพเจ้าให้ทรงเมตตาต่อประชากรราษฎร์ทั้งมวล อีกนัยหนึ่งก็เปรียบเสมือนว่าพระเจ้าแผ่นดินเองทรงประกอบภารกิจการเกษตรด้วย และเป็นนิมิตหมายว่าฤดูกาลเกษตรได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว

วันที่ ๑๓ เมษายนของทุกปี อันเป็นวันสงกรานต์ ฉะนั้น จึงเรียกกันว่า เมฆาสงกรานต์ หรือสตฺสูาสงกรานต์ จัดทำการบูชาพระวิษณุ และจัดการทำบุญด้วยขนมสตูและน้ำเพื่อเป็นการบำบัดทุกข์แก่คนอื่นด้วยของกินและน้ำ บางแคว้นในประเทศอินเดีย ถือว่าวันนี้เป็นวันปีใหม่อด้วย เช่น แคว้นปัญจาบ เป็นต้น เพราะในปัญจาบเดือนนี้เป็นเดือนที่เก็บข้าวสาลีเสร็จ เมื่อการเก็บเกี่ยวเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ฉลองปีใหม่เลย

วันสำคัญในเดือน ๗

ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๗ วันนี้เป็นวันแรกที่น้ำของแม่น้ำคงคาจากพรหมโลก ไหลลงสู่โลกนี้ คือ บนพระเศียรของพระศิวะ และน้ำพระแม่คงคาจากพระเศียรของพระศิวะก็ไหลลงสู่ภูเขาหิมาลัย จากภูเขาหิมาลัยจึงไหลลงสู่แม่น้ำ ตั้งแต่นั้นแม่น้ำสายนี้จึงเรียกว่า แม่น้ำคงคา ถือกันว่าเป็นวันที่แม่น้ำคงคาเกิดขึ้นในโลก จึงขนานนามว่า คงคาทศมี หรือคังคาทสหรา ชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แม่น้ำคงคาและตลอดถึงแม่น้ำอื่นๆ จะจัดเล่นกีฬาในน้ำกัน เช่น การแข่งเรือ วายน้ำ และอื่นๆ

ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๗ เรียกกันว่า นิรขลาเอกทศี วันบูชาพระวิษณุเจ้า โดยการอดอาหารและน้ำเป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมง คือ ไม่ดื่มน้ำและงดรับประทานสิ่งของใดๆ ทั้งสิ้น

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ เรียกว่า เซษฐีปุรณิมา วันเริ่มจากจตุรมาศ คือ วันเริ่มต้นแห่งการเข้าพรรษา เป็นเวลา ๔ เดือน ผู้เป็นสันยาสีจะต้องอยู่ประจำที่เป็นเวลา ๔ เดือน เหตุที่งดเดินทาง ๔ เดือน เพราะเป็นฤดูฝนไปมาไม่สะดวก ในฤดูนี้มีแมลงต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย กลัวจะเดินเหยียบย่ำสัตว์ให้ตาย จะเป็นบาปติดตัว

วันสำคัญในเดือน ๘

ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า วันรถยาตรา นำเอารูปปฏิมาของพระวิษณุเจ้าขึ้นแห่ภายในเขตหมู่บ้านเพื่อให้คนบูชา ถือกันว่าผู้ที่มีโอกาสได้บูชาพระรูปนั้นแล้วจะมีความสุขความเจริญและพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในเมืองขณันดาบุรีแคว้นอัสสัมมีการฉลองพิธีนี้อย่างใหญ่โต

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เดือน เรียกว่า ครูปุรณิมา หรืออวยาสปุรณิมา เป็นวันบูชาครูบาอาจารย์ในวันนี้ มหาฤๅษียาสได้รับความสำเร็จในการแต่งตำราต่างๆ เป็นวันเริ่มต้นเขียนตำรา เป็นวันเขียนตำราจบ และเป็นวันเริ่มสอนศิลปวิทยาความรู้ต่างๆ แก่ศิษยานุศิษย์ ซึ่งทั้ง ๓ วาระ เป็นวันเดียวกัน

วันสำคัญในเดือน ๓

ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๙ เรียกกันว่า นาคปญฺจมี ในวันนี้อาจารย์พราหมณ์-ฮินดูทำการบูชาพญานาค โดยเอาน้ำนมให้งูและพญานาคกิน ประชาชน ถือกันว่าถ้างูกินน้ำนมของผู้ใด งูจะไม่ทำอันตรายใดๆ แก่ครอบครัวนั้นตลอดระยะเวลา ๑ ปี ในวันเดียวกันนี้ ได้จัดการแสดงศิลปะทางกายและทางอาวุธ เช่น มวยปล้ำ ฟันดาบ เป็นต้น

ขึ้น ๑๕ เดือน ๙ เรียกว่า ศรารณิปูรณิมา เป็นวันสำคัญโดยเฉพาะสำหรับบรรณะพราหมณ์ แต่ก็มีคนสำคัญแก่บรรณะอื่นๆ ด้วย พวกพราหมณ์ จะพากันไปสู่มแม่น้ำสายต่างๆ ตั้งแต่เช้า ทำพิธี ทางพระเวทจนกระทั่งถึงตอนบ่าย ต้องอยู่ในน้ำ ตลอดระยะเวลาที่อ่านคัมภีร์พระเวท โดยการ กล่าววฤทิสกุลที่ทำนั้นให้แก่บรรพบุรุษทุกๆ คนในตระกูลของตน คือ ทำการบูชาพระฤๅษี ที่ล่วงลับไปแล้ว เรียกว่าฤๅษีบูชา ทำการบูชา เทพต่างๆ เรียกว่า เทวรูป

ตอนเย็นจะมีศิษยานุศิษย์มหาพราหมณาจารย์ พรหมณาจารย์ก็ผูกด้วยสายสิญจน์ ที่ข้อมือให้แก่ศิษย์ และศิษย์ถือว่าเป็นมงคลตลอดปี ตามประเพณีสมัยใหม่ พี่สาวและน้องสาวผูกด้วย ให้แก่พี่ชายและน้องชายด้วย เพื่อความเป็นมงคลของครอบครัว พราหมณ์ที่เข้าทำพิธีในวันนี้ ล้วนแต่ ได้ผ่านพิธีอุปนยสน์การมีโยปวิตทั้งสิ้น

แรม ๔ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า คณเศจตุรถี วันนี้เป็นวันบูชาพระคณศผู้บูชาต้องอดอาหาร ตลอดวันจนกว่าจะทำพิธีเสร็จแล้ว และไหว้พระจันทร์ที่ปรากฏขึ้นแล้วจึงจะรับประทานอาหารได้

แรม ๖ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า หลัษฐี เป็นวันบูชาพระสุริยเทพ และพี่ชาย
พระกฤษณะ ชื่อว่า พลเทพ อันเป็นอวตารของพญานาค

แรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า ศรีกฤษณะชนมาฮ์ฐมี วันนี้เป็นวันที่
พระกฤษณะมาปรากฏเป็นการฉลองวันอุบัติขึ้นของพระกฤษณะอย่างมโหฬาร
ผู้ที่เคร่งครัดในศาสนาจะอดอาหารตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงคืน เมื่อบูชาพระกฤษณะเสร็จ
ในเวลาเที่ยงคืนแล้วจึงมารับประทานอาหาร

แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๙ เรียกว่า กุโสดปาฏนีอมาวस्या พราหมณาจารย์
และศิษยานุศิษย์ที่กำลังเรียนพระเวทอยู่ ไปเก็บกุศ คือ หญ้าคา เพื่อนำมาใช้ใน
พิธีต่างๆ ตามปกติหญ้าคาที่จะนำมาใช้ให้พิธีทุกวันนี้ที่ไปนำมาในวันอื่นนั้นใช้ได้เพียง
๒๔ ชั่วโมง แต่หญ้าคาที่เก็บมาใช้ในวันนี้ใช้ได้ตลอดปี

วันสำคัญในเดือน ๑๐

ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๐ เรียกว่า หรตาสีกาตฤติยา เป็นวันสำคัญของ
พระแม่เจ้าอุมาและพระศิวะ ตอนที่พระแม่อุมายังเป็นพรหมจารีณิกุมารอยู่นั้น
พระนางทรงบำเพ็ญตบะวิงวอนให้พระศิวะแต่งงานกับพระองค์ พระศิวะได้เสด็จ
มาให้ปรากฏต่อพระพักตร์ของพระนาง พร้อมกับให้สัญญาว่าจะแต่งงาน
กับพระนาง และให้พรว่า สตรีใดบำเพ็ญตบะในวันนี้จะได้สามีที่ดี และที่มีสามีแล้ว
ก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เรียกว่า มหาลัยปูรณิมา ตั้งแต่นี้ไปจนถึง
วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนเดียวกัน เป็นเวลา ๑๖ วัน ผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
จะทำพิธีบูชาสักการะดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการเชิญ
พราหมณ์หรือสันยาสีมาฉันอาหารที่บ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำบุญให้แก่ผู้ตาย
การทำบุญนี้จะต้องกำหนดวันให้ตรงกับดิถีที่ตายของบรรพบุรุษ เช่น บรรพบุรุษตาย
๓ ค่ำ เดือน ๗ ผู้ทำบุญก็เลือกเอาเฉพาะเลข ๓ ในระหว่าง ๑๖ วันดังกล่าวแล้ว
ซึ่งตรงกับวันศารทหรือปิตฤปักษะ

วันสำคัญในเดือน ๑๑

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง ๙ ค่ำ เดือนเดียวกัน เป็นเวลา ๙ วัน เรียกว่า นวราตรี โดยจัดเป็นพิธีบูชาติดต่อกันไปเป็นเวลา ๙ วัน ความพิสดารมีอธิบายอย่างเดียวกันกับวันสำคัญในเดือน ๕

ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า วิชยาทศมี เป็นพิธีบูชาพระอุมาเทวี โดยอ่านออกพระนามว่า วิชยาเทวี วันนี้เป็นวันที่ได้รับชัยชนะสำเร็จอย่างเด็ดขาดของพระนางอุมาในการปราบอสูร ชีอัมหิษาสูร คือยักษ์ตนหนึ่งที่แปลงมาเป็นควายป่าทำร้ายมนุษย์ พระนางทศกัณฐ์ทรงฆ่าสูรตนนั้นตายที่เมืองไมซอร์ แคว้นกรณาดัก ไครบูชาพระนางในวันนี้จะได้ชัยชนะตลอดปี วันนี้ถือว่าเป็นวันสำคัญของวรรณกะศรัย อาวุธทุกประเภทที่มีอยู่ในบ้านเรือนจะต้องออกมาให้พราหมณ์เจิมเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า ศรทปุรณิมา หรือศสศษปุรณิมา ในเวลากลางคืนผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูทำพิธีบูชาพระวิष्ณุเจ้า สิ่งของที่นำมาบูชาพระวิष्ณุเจ้าในวันนั้นจะเป็นประเภทอาหารหรืออื่นใดก็ตามจะต้องเป็นสีขาวล้วน เพราะท้องฟ้าแจ่มใสในการภาวนาในวันนั้น ก็ให้ภาวนาในใจว่าวันนี้เป็นวันปราศจากเมฆหมอก ขอให้จิตใจของเราแจ่มใสปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ เถิด วันนี้เป็นวันบรรจบครบจตุรมาส วันนี้บรรดาพราหมณ์ พรหมจารี และสันยาสี จะออกเดินทางจาริกสั่งสอนประชาชน

แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า อันเตรัส วันนี้ผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ และฮินดูได้ทำพิธีบูชาพระลักษมี พระคเณศ และพระกุเวร พระแม่สรัสวดี พระอินทร์ เมื่อผู้ทำพิธีกรรมได้ทำการบูชาเสร็จแล้ว ต้องไปซื้อภาชนะหรือเครื่องอาภรณ์ใหม่ๆ เชื่อกันว่าการซื้อสิ่งของในวันนี้เป็นมงคล

แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า นรกจตุรทสี วันนี้ในเวลากลางวันพวกพราหมณ์-ฮินดูได้ทำการบูชาพระยายมด้วยเครื่องสักการะ ในเวลากลางคืนได้จุดประทีปถวายแก่พระยายม เชื่อกันว่าเมื่อบูชาพระยายมและได้ถวายประทีปแก่พระองค์แล้วตายไปจะไม่ไปสู่นรก หากทำกรรมอย่างหนักหนีนรกไม่พ้นผู้ตายจะเดินทางไปนรกโดยมีประทีปนำทางให้สว่าง วันนี้ถือกันว่าเป็นวันเกิดของพระหนุมาน อันเป็นปางหนึ่งของพระศิวะด้วย วันนี้มีการบูชาพระหนุมาน ด้วยการบูชาพระหนุมานนี้จะได้พรจากพระองค์ ผู้บูชามักจะไปเที่ยวโบสถ์อันเป็นที่สถิตของพระหนุมาน แต่ส่วนการบูชาพระยายมทำกันที่บ้านของตน

แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ที่ปมาลิกา ที่ปาวลี หรือที่วลี วันนี้ชาวพราหมณ์-ฮินดูจะทำการบูชาเทพเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ เหมือนกันกับที่กล่าวไว้ในวันสำคัญ ในวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ และถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญของพระแม่เจ้ามหาลักษมี การบูชานั้นจัดทำกันในตอนเย็น โดยการจุดประทีปโคมไฟไว้ในบ้านตลอดคืนเพื่อเป็นการต้อนรับพระแม่เจ้ามหาลักษมี เชื่อกันว่าเมื่อบูชาพระแม่เจ้ามหาลักษมีแล้วจะได้รับทรัพย์สินเงินทองต่างๆ เชื้อโรคต่างๆ จะถูกทำลายด้วยดวงประทีป เพราะเป็นเดือนที่ไม่มีแมลง วันนี้เป็นวันสำคัญของวรรณะแพศย์

วันสำคัญในเดือน ๑๒

ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า อันนกุฎะ ในวันนี้ผู้ทำพิธีจะต้องนำอาหาร ๕๖ อย่าง ไปถวายเทพเจ้าในเทวาลัยทุกแห่งเท่าที่สามารถจะไปได้

ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ยมทวีติยา หรือภราตฤทลติยา วันนี้พี่ชายหรือน้องชายต้องไปรับประทานอาหารที่บ้านพี่สาวหรือน้องสาว ผู้ชายต้องนำของขวัญไปให้พี่สาวหรือน้องสาวของตน และรับประทานอาหารด้วย เสร็จแล้วพี่สาวหรือน้องสาวก็เจิมตลกที่หน้าให้พี่ชายหรือน้องชาย เพื่อเป็นสิริมงคล

ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า วามนทวาทสี วันนี้เป็นวันประสูติของพระวามนะ ซึ่งเป็นปางที่ ๕ ของพระนารายณ์ ชาวพราหมณ์-ฮินดูได้ทำการบูชาถวายพระวามนะหรือพระวิษณุเจ้า ผลที่ได้แก่ผู้ทำการบูชาก็คือ ทำให้เป็นผู้มีสติ ปัญญารุ่งเรือง

ในคัมภีร์พระเวทหรือคัมภีร์โบราณของภารตวรรษ ได้ระบุแสดงไว้ว่างานดูเซร่าเป็นเทศกาลที่ต้องมีการเฉลิมฉลองอย่างเอิกเกริก เพราะเป็นงานฉลองชัยชนะระหว่างความดีและความชั่ว ตามเรื่องราวในรามายณ์ที่สิ้นสุดด้วยความปราชัยของทศกัณฐ์ ด้วยพระบารมีของพระแม่วิษยเทวีชาวเมืองจึงมีการเฉลิมฉลองกันอย่างเต็มที่ มีการประดับประดาประทีปโคมไฟสว่างไสว มีการแสดงนาฏลีลา การประกอบพิธีกรรม การบูชาเพลิง มีการอ่านคัมภีร์พระเวทอันศักดิ์สิทธิ์ และลงท้ายด้วยการนำองค์เทพเทวีและเทพี ออกแห่ไปตามถนนสายต่างๆ ในวันวิชัยทัสมิ

ในงานพิธีเนาวราตรีหรือดูเซร่านี้ ประชาชนพากันถือศีล บ้างก็บำเพ็ญกุศลบนบานศาลกล่าวขอโชคลาภกันตามเจตนารมณ์ เพราะในขณะนี้ถือว่าเป็นวาระที่องค์เทพเจ้า และองค์เจ้าแม่ศรีอุมาเทวี จะเสด็จมารับการคารวะบูชาจากบรรดาศาสนิกษย์ทั่วสารทิศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันวิชัยทัสมมีเจ้าแม่อุมาเทวีจะปรากฏในเรือนร่างของคนทรง เพื่อแสดงนาฏลีลานำหน้าขบวนแห่ไปเยี่ยมเยียนบรรดาศาสนิกษย์ผู้ศรัทธาตามเคหสถานบ้านเรือนต่างๆ เพื่อเป็นการประสิทธิ์ประสาทพรแก่ศาสนิกษย์โดยทั่วหน้ากัน

การประกอบพิธีเนาวราตรีนี้จะต้องมีการปลุกเสกร่ายพระเวท รวม ๙ วัน ๙ คืน ถือกันว่าผู้ที่มาร่วมกุศลในระหว่างพิธีนี้จะได้รับพระชัยมงคลและเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวอย่างยิ่ง ชาวภารตจึงได้ยึดถือและปฏิบัติพิธีดังกล่าวนี้สืบต่อกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ โดยมีศาสนิกษย์ชายไทย จีน และต่างชาติ คอยต้อนรับขบวนแห่องค์เจ้าแม่ในวันวิชัยทัสมี่ด้วยความศรัทธา ซึ่งในงานวันวิชัยทัสมี่โดยเฉพาะวันแห่งนี้จะมีศาสนิกษย์ผู้เข้าร่วมขบวนและผู้ร่วมชมงานประมาณ ๓-๔ หมื่นคน

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ไวกุณฐจตุรทศิ วันนี้เป็นวันทำการบูชาพระวิษณุเจ้าผู้ทำการบูชาแล้วหากตายไปจะไปเกิดในโลกไวกุณฐะ อันเป็นที่สถิตของพระวิษณุ ในวันนี้ยังได้มีการบูชาพระวิษณุและพระศิวะสลับกันไป ตามปกติคนจะบูชาพระวิษณุเจ้าด้วยใบกะเพราแดง และถวายบูชาพระศิวะด้วยใบมะตูม แต่วันนี้การถวายจะตรงกันข้าม การบูชาพระวิษณุในวันนี้ย่อมได้ผลในทางจิตใจ ส่วนการบูชาพระศิวะในวันนี้จะได้ผลในทางวัตถุ

วันสำคัญและเทศกาลทางศาสนา

วันประสูติพระศาสดาศาครุนานัก

พระศาสนามานักทรงเป็นองค์ปฐมบรมศาสดาแห่งศาสนาซิกข์ พระปรีชาญาณของพระองค์ทรงเป็นต้นแบบและเป็นแม่แบบแห่งศาสนาซิกข์ วันประสูติของพระองค์จึงมีการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ตามครุฑวาราศาสนสถานวัดซิกข์ทุกแห่งทั่วโลก วันประสูติของพระศาสดาตรงกับวันสิบห้าค่ำ เดือนสิบเอ็ดตามปีจันทรคติ ก่อนจะถึงวันดังกล่าวประมาณหกสัปดาห์ ช่วงเย็นจะมีการอัญเชิญพระมหาคัมภีร์จำนวนสิบเอ็ดสรูป (เล่ม) มาประดิษฐานบนอาสนะที่ได้เตรียมการไว้โดยเฉพาะอย่างสมพระเกียรติ จากนั้นจะอวดสวดขอพรเพื่อเริ่มสวดบทจากมหาคัมภีร์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเราเรียกว่า อคันด์ ปาธ (Akhand Path) ศาสนิกชนจะผลัดเปลี่ยนกันสวดพระมหาคัมภีร์ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าทั้งกลางวันและกลางคืน โดยมีศาสนิกชนมาร่วมฟังอย่างคับคั่งด้วยจิตอันสงบ หนึ่งในสี่ร้อยสามสิบหน้าจากพระมหาคัมภีร์จะถูกสวดอ่านตั้งแต่ปฐมบทมูลมนตร์ และหกสัปดาห์ให้หลังเวลาเช้าตรู่ซึ่งตรงกับวันประสูติของพระศาสดานานัก การสวดก็จะสิ้นสุดลงท่ามกลางศาสนิกชนจำนวนมากมายที่มาร่วมเฉลิมฉลอง

ในวันดังกล่าวจะมีการแจกจ่ายอาหารเครื่องดื่มต่างๆ มากมายในโรงครัวพระศาสดา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอาหารพิเศษกว่าวันธรรมดาตามากมายนัก ศาสนิกชนจะทำอาหารจากบ้านของตนเองหลากหลายชนิด หลากหลายรส มาร่วมแจกจ่ายในโรงครัวพระศาสดาด้วย ตกเย็นของวันเดียวกันศาสนิกชนจะมารวมตัวกันที่ศาสนสถานอีกครั้งหนึ่งเพื่อเฉลิมฉลอง ศาสนาจารย์จะสั่งสอนเทศน์จากพระมหาคัมภีร์ ศาสนสังคิตจารย์แสดงกิริตน์หรือการเทศน์ประกอบดนตรีเยาวชนชาวซิกข์ก็จะมาร่วมด้วยช่วยกันและปวารณาตนรับใช้ศาสนิกชนที่มาร่วมงานฉลองโดยพร้อมเพรียงกัน จวบจนเวลาอันสมควรก็จะมีพิธีสวดอนันต์ซาฮิบและจบลงด้วยอวดสวดหรือการสวดขอพรพร้อมแยกย้ายกันกลับบ้าน

Five Essentials of The Sikh Uniform

วันประสูติพระศาสดาคุรุโกบินด์ซิงห์

พระศาสดาองค์ที่ ๑๐ คุรุโกบินด์ซิงห์เป็นผู้สถาปนาคาลชาหรือซิกข์ที่สมบูรณ์แบบ ด้วยสัญลักษณ์ ห้า ก วันประสูติของพระองค์จึงมีการเฉลิมฉลองอย่างสมพระเกียรติเฉกเช่นเดียวกับพระศาสดาคุรุนานักเดวการเฉลิมฉลองก็จะคล้ายคลึงกับการเฉลิมฉลองของพระศาสดานานัก เว้นแต่เนื้อหาและหลักปรัชญาจะเน้นของพระศาสดาคุรุโกบินด์ซิงห์เป็นหลัก

วันสละชีพพิทักษ์ธรรม

พระศาสดาองค์ที่ ๕ คุรุอารยันเดว ได้สละชีพของพระองค์เอง โดยถูกเจ้าผู้ครองนครในสมัยนั้นบังคับให้นั่งบนกระทะเหล็กที่ตั้งอยู่บนกองไฟ พระศาสดาได้สละชีพเพื่อพิทักษ์ไว้ซึ่งความเท่าเทียมและความเสมอภาคของมนุษย์ทุกศาสนา และเพื่อดำรงสิทธิในการนับถือและความเชื่อแห่ง

ปรัชญาของตน เพื่อเป็นการรำลึกถึงคุณงามความดีและความเสียสละของ
พระองค์ ชาวซิกข์ จึงพร้อมใจกันจัดงานวันสละชีพพิทักษ์ธรรม ในวันดังกล่าว
นอกจากจะมีศาสนพิธีในครุทวารแล้ว ชาวซิกข์จะแจกจ่ายน้ำดื่มให้แก่ผู้สัญจร
ไปมาทุกคน โดยไม่คำนึงว่าจะนับถือศาสนาใด การแจกจ่ายน้ำดื่มอาจจะเป็น
น้ำหวาน น้ำผลไม้ หรือน้ำเปล่าก็ได้ เพื่อสื่อให้เห็นถึงการดับร้อนผ่อนกระหาย
ผู้อยู่ท่ามกลางความร้อนดุจพระศาสดาที่ถูกทรมานในศาสนสถานครุทวาราวัดซิกข์
ศาสนิกชนจะนำเอาอัลมอนต์ ซึ่งแช่น้ำไว้ตั้งแต่คืนก่อนมาบดปั่นคั้นเอาน้ำ
มาผสมเครื่องเทศ น้ำตาล และน้ำเปล่า มาแจกจ่ายในหมู่ศาสนิกชน เพื่อรำลึกถึง
พระเมตตาของพระศาสดาที่ได้สละชีพปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของเราในอดีต

วันวิสาขี

วันวิสาขี เป็นวันที่พระศาสดาคุรุโกบิन्दซิงห์ ทรงสถาปนาประชาคมซิกข์
(คาลซา) เป็นครั้งแรก และได้ประทานศาสนสัญลักษณ์ “๕ก” เป็นศาสนสัญลักษณ์
ประจำกายของชาวซิกข์

ความเป็นมาแห่งศาสนูปถัมภ์

ในฐานะที่ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมายาวนานและคนไทยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๙๐ นับถือพระพุทธศาสนา กิจกรรมศาสนูปถัมภ์แต่เดิมมาจึงอยู่ที่ศาสนาพุทธเป็นหลัก

ก่อนตั้งอาณาจักรสุโขทัย คนไทยอาจนับถือพระพุทธศาสนากันมาก่อนแล้วแต่ไม่พบประวัติดูที่ที่จะศึกษารายละเอียดได้เพียงพอ การศึกษาเรื่องศาสนูปถัมภ์จึงกระทำได้ไกลเพียงยุคสุโขทัยเท่านั้น

จากศิลาจารึกสุโขทัยจะเห็นได้ชัดว่า กิจกรรมศาสนูปถัมภ์ของยุคสุโขทัยได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจัง ทั้งจากองค์พระมหากษัตริย์และอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง ประชาชนชาวไทยในยุคสุโขทัยนั้นอยู่ในศีลในธรรมกันทั่วบ้านทั่วเมือง เมื่อถึงฤดูเข้าพรรษาประชาชนทั้งหลายต่างพากันประกอบศาสนกิจ จำศีลภาวนากันทั่วทุกคน จึงถือได้ว่าเป็นกิจกรรมศาสนูปถัมภ์ที่สำคัญอันหนึ่ง คือ อุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนาให้มีความหมายเต็มรูป เพราะถ้ามีแต่วัดมีแต่โบสถ์ วิหาร มีแต่พระสงฆ์ โดยผู้คนชาวบ้านชาวเมืองไม่เอาใจใส่ที่จะปฏิบัติศาสนกิจใช้พระศาสนาให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของตนให้เต็มที่แล้ว วัดวาอารามก็คงจะมีความหมายไม่มากไปกว่าศาลเจ้าหรือสุสาน และพระสงฆ์ สามเณรก็คงมีฐานะเป็นเพียงผู้ดูแลประจำสถานที่ดังกล่าวเท่านั้น เท่าที่พระพุทธศาสนายังคงมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักบ้านหลักเมืองตลอดมาจนตรานเท่าทุกวันนี้ก็เพราะประชาชนชาวไทยอุปถัมภ์ค้ำจุนให้พระพุทธศาสนาได้มีความหมายอย่างสมบูรณ์ในทางอำนวยการประโยชน์แก่สังคมนั่นเอง

ส่วนศาสนูปถัมภ์สำหรับศาสนาอื่นๆ ก็เป็นมาด้วยดีโดยตลอด ไม่มีการรังเกียจเหยียดฉันท์กันด้วยสาเหตุเกี่ยวกับศาสนา และยังได้รับการสนับสนุนค้ำจุนส่งเสริมด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งบทบัญญัติของบางศาสนาที่มีฐานะเป็นกฎหมายของชุมชนก็มีกฎหมายไทยบัญญัติให้การรับรองไว้อย่างแน่ชัดด้วย

อาจจะสรุปได้ว่า การศาสนูปถัมภ์ในประเทศไทยที่มีลักษณะแน่นอนถาวรและแผ่กว้างไปยากที่จะหาได้ในประเทศอื่นใดทั่วโลก บนผืนแผ่นดินไทยนี้ หากมีชีวิตจิตใจเป็นไทยแล้วศาสนาใดไม่ใช่สิ่งสำคัญที่จะให้เรารักกันไม่ได้

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการดำเนินงานวันศาสนูปถัมภ์ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗ ณ ห้องประชุมกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยแยกงานออกเป็น ๒ ตอน

ตอนแรก เป็นการชุมนุมผู้แทนองค์การศาสนาต่างๆ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ล.ปิ่น มาลากุล) เป็นประธาน ซึ่งท่านได้กล่าวปราศรัยเป็นที่ประทับใจยิ่งอยู่ตอนหนึ่งว่า

“เห็นใจเจ้าหน้าที่ขององค์การทางศาสนาทุกศาสนา ซึ่งต้องดำเนินงานด้วยความรอบคอบ เพราะการศาสนานั้นเกี่ยวข้องกับศรัทธาของประชาชนทุกระดับ มีข้อปัญหาและเหตุผลในการแก้ปัญหานั้นๆ พิเศษแตกต่างจากปัญหาทางธุรกิจอื่นๆ และเป็นปัญหาที่จะแก้ไขให้เสร็จสิ้นไปโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาดทันทีทันใดไม่ได้ ผู้ทำงานทางด้านศาสนาจึงต้องมีความเสียสละและอดทนเป็นทุนอยู่ในใจ มุ่งกุศลเป็นกำไร และมีความสบายใจเมื่อได้เห็นความสุขของคนอื่น”

ตอนสอง เป็นการบำเพ็ญกุศลอุทิศรำลึกถึงศาสนูปถัมภ์ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ เพราะบรรพชนเหล่านั้นเป็นผู้ทำให้พระพุทธศาสนาได้ยืนยาวมาถึงปัจจุบัน

ความสำเร็จของการจัดงานในวันนั้น จึงทำให้มีการจัดงาน “วันศาสนูปถัมภ์” ขึ้นเป็นประจำทุกปี แต่ได้กำหนดให้ใช้วันถัดจากวันเปลี่ยนชื่อกรมตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช ๒๔๘๔ คือ วันที่ ๒๐ สิงหาคม เป็นวันศาสนูปถัมภ์ตลอดมา

ประวัติกรมการศาสนา*

กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานระดับกรมขึ้นกับกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานทางราชการที่รับภารกิจด้านการพระศาสนา ในอดีตที่ผ่านมาได้เป็นหน่วยงานเดียวกันดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การมอบหมายภารกิจในด้านการพระศาสนาให้แก่ผู้ใดหรือหน่วยงานใดเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่ละรัชสมัย เมื่อทรงเห็นว่าผู้ใดหรือหน่วยงานใดสามารถรับสนองภารกิจดังกล่าวได้ดีและเป็นไปตามพระราชประสงค์ ก็ทรงมอบภารกิจการงานการพระศาสนาให้แก่ผู้นั้นปฏิบัติ จะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภารกิจด้านพระศาสนานั้น บางสมัยพระมหากษัตริย์ก็ทรงรับภาระเอง บางสมัยก็มอบหมายให้เสนาบดีหรือพระเถระผู้ใหญ่รับผิดชอบดำเนินการแทน

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา จากการค้นพบในศิลาจารึกวัดจุฬามณี ทราบว่า ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ทรงสร้างพระวิหารวัดจุฬามณี และได้เสด็จออกทรงผนวชอยู่ที่วัดจุฬามณี ๘ เดือน ครั้นทรงลาผนวชแล้วมีพระราชโองการให้หมื่นราชสังฆการีรับหมายรับผ้าพระราชทานให้พระครูธรรมไตรโลกนารถาขมุขินีสีลวิสุทธาจารย์ อธิการามจุฬามณีนำไปทาบรอยพระพุทธบาท

จะเห็นได้ว่า ในสมัยกรุงสุโขทัยและในสมัยกรุงศรีอยุธยา มี**ราชบัณฑิตย**และ**หมื่นราชสังฆการี** ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชื่อตำแหน่งรับมอบหมายจากพระเจ้าแผ่นดินให้รับภารกิจด้านการพระศาสนา

ในการถวายความอุปถัมภ์กิจการคณะสงฆ์ก็ดี พระภิกษุสามเณรก็ดี พระมหากษัตริย์ย่อมทรงจัดให้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายคฤหัสถ์เป็นผู้ดำเนินการแทนพระองค์ และทรงแต่งตั้งให้มีผู้มีตำแหน่งสูงต่ำลดหลั่นกัน รวมทั้งให้มีหน่วยงานสังกัด ตลอดจนผู้บังคับบัญชา หน่วยงานที่ดูแลงานด้านพระศาสนา คงมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีแล้ว หากแต่ไม่อาจหาหลักฐานได้แน่นอน แม้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นก็เช่นกัน โดยเฉพาะก่อนแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๘ แห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งชาติไทยยังไม่มีระบบศักดินาบรรดาศักดิ์แก่ขุนนาง ข้าราชการ ย่อมยากที่จะค้นหาหลักฐานเป็นอย่างยิ่ง

ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เรื่องหน่วยราชการงานบริหารการพระศาสนา จึงได้ความเป็นเค้าขึ้นว่า ได้มีการตั้งหน่วยงานนี้ในระดับที่พอจะเทียบกับยุครัตนโกสินทร์ว่า เป็นหน่วยงานระดับกรมใหญ่ ซึ่งเจ้ากรมมีศักดินาชั้นเสนาบดีกระทรวงหรือระดับกระทรวงขึ้นแล้ว ทั้งนี้โดยอาศัยจากความในพระธรรมนูญกฎหมายว่าด้วย

*ข้อมูลจากหนังสือประวัติกรมการศาสนาและการพระศาสนาในประเทศไทย. กรมการศาสนา จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชกุศลพระราชทาน พ.ศ. ๒๕๑๖

ตำแหน่งศักดินาข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นกฎหมายที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงตราขึ้น เพื่อแต่งตั้งขุนนาง ข้าราชการ ให้มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยา พระ หลวง ขุน หมื่น และ ให้ผู้มีบรรดาศักดิ์แต่ละชั้นถือศักดินาขึ้นละเท่า่นั้นเท่านี้ และในกฎหมายฉบับนั้นก็ระบุให้มี กรมสังกัด มีชื่อกรมต่างๆ จัดการเรื่องราวต่างๆ ขึ้นพร้อมกัน หน่วยงาน เช่น กรมการศาสนา ในปัจจุบันนี้ ควรจะถือได้ว่าเริ่มต้นมาแต่แผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นต้นมา และเริ่มต้น ด้วยชื่อกรมธรรมการ หรือกรมสังฆการีมาแล้ว

เจ้าหน้าที่ฝ่ายคฤหัสถ์ ซึ่งช่วยปฏิบัติดูแลกิจการของคณะสงฆ์ สังกัดกรมพระธรรมการ หัวหน้ากรมมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาพระเสด็จ หรือออกญาพระเสด็จ ตำแหน่งออกญาพระเสด็จ เป็นตำแหน่งสูงรับพระบรมราชโองการโดยตรง และบังคับบัญชาราชการอย่างสิทธิขาด

ในพระธรรมนูญกฎหมายว่าด้วยตำแหน่งศักดินาข้าราชการพลเรือนมีว่า

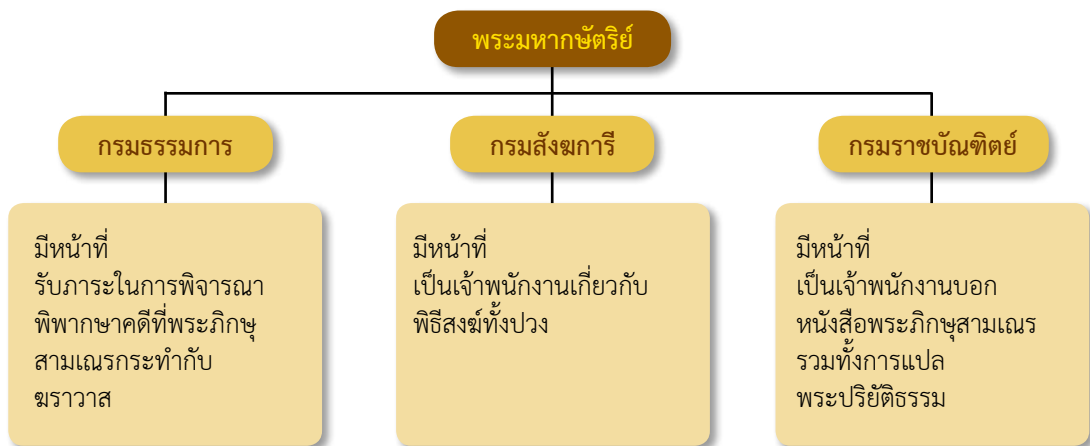
ออกญาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีศรีสุภราชพิริยพาหุ ถือศักดินา ๑๐,๐๐๐ ไร่ ขุนธรรมเสนา ราชปลัดทูลฉลอง ขุนศรีปริชาชนนท์ ปลัดนั่งศาล

กรมธรรมการ มีกรมสังฆการี เป็นกรมขึ้นอีกกรมหนึ่ง มีหลวงธรรมรักษา เป็นเจ้ากรม ขุนธรรมาธิบดี เป็นราชปลัดทูลฉลอง ขุนศรีธรรมลังการ เป็นปลัดนั่งศาล

ตำแหน่งออกญาพระเสด็จ ผู้บัญชาการกรมธรรมการนั้น ค้นได้จากพระราชพงศาวดาร พบชื่อนี้เป็นอย่างไกลที่สุดเพียงแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชา (รัชกาลที่ ๑๗ แห่งกรุงศรีอยุธยา) เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒ สมเด็จพระมหาธรรมราชาเสด็จเถลิงวัลยราชสมบัติ ในปีแรก ตรัสเอาพระยาศรีธรรม เป็นพระยาพระเสด็จ ในจดหมายเหตุฝรั่งเศส ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๘ ราชทูตฝรั่งเศสเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรี สมเด็จพระนารายณ์โปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการผู้ใหญ่ สองนายเป็นผู้ต้อนรับ และนำราชทูตเข้าเฝ้า ปรากฏว่าคนหนึ่งเป็นออกญาพระเสด็จ ^๑

การดำเนินการดังกล่าวสืบเนื่องมาถึงสมัยต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้มีการมอบหมาย ภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการพระศาสนาให้แก่หน่วยงานที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นรับผิดชอบแทนพระองค์ แบ่งเป็น ๓ กรม คือ กรมธรรมการ กรมสังฆการี และ กรมราชบัณฑิตย ได้ทรงมอบหมายงานที่ให้แต่ละกรมที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นรับภารกิจ งานด้านการพระศาสนาเป็นต่างๆ ไป ดังจะเห็นจากแผนผังโครงสร้างงานการบริหารและหน้าที่ ของกรมต่างๆ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น ดังต่อไปนี้

^๑ ข้อมูลจากหนังสือประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฉลองวันครบรอบ ๖๑ ปี ของกระทรวง โดย ศ.รอง ศยามานนท์

ภารกิจด้านการพระศาสนาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ ที่ทรงตั้งขึ้นไปดำเนินการนั้น ถือเสมือนมอบหมายให้ปฏิบัติแทนพระองค์ต่างพระเนตรพระกรรณ หากมีสิ่งใดที่สมควรกราบบังคมทูล หรือมีปัญหาที่ไม่สามารถวินิจฉัยได้ก็ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ วินิจฉัยสั่งการ

เรื่องของ**กรมสังฆการี** หรือ**สังฆการีธรรมาการ** หรือ**ธรรมาการสังฆการี** ซึ่งเจ้ากรม มีศักดิ์นาเทียบชั้นเสนาบดีนี้ นอกจากจะเป็นกรมใหญ่แล้วยังเป็นกรมเก่าแก่กว่ากรมอื่นๆ ในสังกัดกระทรวงธรรมาการหรือกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศาสนา การจัดการคณะสงฆ์มาแต่โบราณ ดังปรากฏหลักฐานตามที่**พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕** ทรงมีพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับ**กรมธรรมาการสังฆการี** ไว้ดังนี้

“**กรมธรรมาการสังฆการี**นี้ ตามตำแหน่งเดิมเป็นกรมใหญ่ ได้ตั้งธรรมาการหัวเมือง ว่าความพระสงฆ์ต่อพระสงฆ์ หรือพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ ไม่ว่าความอย่างไร อำนาจของ กรมธรรมาการที่เป็นอยู่บัดนี้ก็ไม่สู้ผิดกับแต่ก่อนมากนัก เป็นแต่ไม่มีอำนาจที่จะตั้งกรรมการ หัวเมือง ขาดไปพร้อมๆ กับกรมอื่นๆ แต่ธรรมาการหัวเมืองก็ยังมีหนังสือบอกข่าวคราว เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างพระสงฆ์หัวเมืองบ้างน้อยๆ ราย แต่กรมธรรมาการมักจะได้ พุดจากับพระสงฆ์เจ้าคณะตามหัวเมืองนั่นเองเสียโดยมาก ถ้าเจ้าเมืองกรมการเมืองใด จะขอตั้งเจ้าคณะหัวเมือง ก็ยังมีใบบอกมาที่กรมธรรมาการนั้นด้วย คงอยู่อย่างแต่ก่อน แต่ตำแหน่งใหญ่คือที่พระยาพระเสด็จนั้นไม่ได้ตั้งมาเสียช้านาน ด้วยผู้ซึ่งจะเป็นขุนนาง ในตำแหน่งธรรมาการนี้ ดูเหมือนจะใช้ผู้ถนัดในทางวัดๆ ผู้ซึ่งถนัดในทางวัดๆ เช่นนั้น ก็คงต้องใช้คนที่ เป็นคนบวชอยู่ช้านาน เรือร่ารุงม่งามไม่สมควรเป็นขุนนางใหญ่ จึงได้ลดตำแหน่งมีศักดิ์น้าน้อยลง คงใช้เจ้านายไปกำกับอยู่เสมอมา”

ส่วนที่ว่า **กรมธรรมการสังฆการี** เป็นกรมเก่านั้น ปรากฏตามพระราชนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในหนังสือประวัติสังเขป แห่งการจัดการศึกษาปรัญบันแห่งประเทศไทย ภาค ๑ (พ.ศ. ๒๔๑๔-๒๔๓๖) ไว้ดังนี้

“กระทรวงธรรมการตั้งเป็นกระทรวงเสนาบดี ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑ ตรงกับปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๓๕ กรมต่างๆ ซึ่งรวมเข้าเป็นกระทรวงธรรมการ คือ กรมศึกษาธิการ ๑ กรมพิพิธภัณฑ ๑ กรมพยาบาล ๑ **กรมธรรมการสังฆการี** ๑ ทั้ง ๔ กรมนี้เดิมบังคับบัญชาอยู่ต่างกัน เป็นกรมเก่าแต่กรมธรรมการสังฆการี นอกจากนั้นมีขึ้นเมื่อ ในรัชกาลที่ ๕”

จากเค้าความตามที่พบในเอกสารทางประวัติศาสตร์และพระราชพงศาวดารต่างๆ จึงถือเป็นข้อยุติว่า กรมการศาสนา มีประวัติความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น และได้สรุปประวัติโดย เริ่มแต่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ดังนี้

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒)

๑. ยุคแรกเรียกชื่อว่า **กรมสังฆการี** ขวา เจ้ากรมเป็นที่หลวงธรรมรักษา ได้ความจาก พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑ ว่า “เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสดวยราชย์แล้ว ทรงตั้งตำแหน่งพระราชาคณะ ปรากฏว่า หลวงธรรมรักษา เจ้ากรมสังฆการี ขวา ซึ่งเป็นพระพินธุกรรมมาก่อน ต้องสีกในแผ่นดินกรุงธนบุรี ว่าต้องอธิกรณ์ที่นินาทาน ทรงแคลงอยู่ จึงให้พิจารณาไล่เลียงดูใหม่ ก็บริสุทธิอยู่ หาขาดสิกขาบทไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กลับบวชเข้าใหม่ให้เป็นพระญาณไตรโลก อยู่วัดสลัก (ปัจจุบันคือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์) การครั้งนี้ในปี พ.ศ. ๒๓๒๕ ปีแรกที่เสวยราชย์”

๒. ยุคที่สอง เรียกชื่อว่า **สังฆการีธรรมการ** ไม่ปรากฏนามเจ้ากรม ได้นามนี้จาก กฎหมายคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๑ ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เตราขึ้นหลังจาก เสดวยราชย์ได้ ๕ เดือน

๓. ยุคที่สาม เรียกชื่อว่า **สังกระริยธรรมการ** ไม่ปรากฏนามเจ้ากรมเช่นกัน ได้นามนี้จาก ประกาศกฎเกี่ยวกับพระสงฆ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๔

ตามที่กล่าวมานี้ เข้าใจว่า ชื่อกรมทั้ง ๓ นี้คงเป็นกรมเดียวกัน อาจเปลี่ยนชื่อกันบ้าง หรือไม่ก็เรียกเพี้ยนกันบ้าง หรือหากเป็นคนละกรม ก็คงจะเป็นกรมขึ้นต่อ **พระยาพระเสด็จ เจ้ากรมธรรมการใหญ่** ตามแบบแผนกรุงศรีอยุธยา

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๓๖๗)

ต่อมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ นามกรมได้เปลี่ยนจากคำว่า **สังกะริยธรรมการ** เป็น**กรมสังฆการี** อันเป็นการเริ่มต้นใช้ชื่อหน่วยงานนี้ว่า กรมเป็นการแน่นอนเป็นครั้งแรก เจ้ากรมสังฆการีในแผ่นดินนี้ ได้รับความจากหนังสือราชสกุลวงศ์กรุงรัตนโกสินทร์ว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงสถาปนา **พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าชายไกรสร** (พระราชโอรสองค์ที่ ๓ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) เป็น**กรมหมื่นรักษัณเรศ** เป็นผู้กำกับกรมสังฆการี เป็น**พระองค์แรก**

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔)

ครั้นมาถึงสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ กรมหมื่นรักษัณเรศ ซึ่งได้เลื่อนเป็น**กรมหลวงรักษัณเรศ** ผู้กำกับกรมสังฆการี ถูกลงพระอาญาสิ้นพระชนม์ จึงทรงสถาปนา **พระองค์เจ้าชายสุทัศน์** (พระราชโอรสองค์ที่ ๔๐ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) ซึ่งเป็นพระราชปิตุลาของพระองค์ขึ้นเป็น**กรมหมื่นสรไกรวิชิต** ซึ่งเป็นต้นราชสกุล**สุทัศน์** เป็นผู้กำกับกรมสังฆการีแทน นับเป็นผู้กำกับกรมสังฆการีองค์ที่ ๒

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑)

ในรัชกาลที่ ๔ มีการเพิ่มชื่อต่อท้ายจากคำว่า กรมสังฆการี เป็น**กรมสังฆการีธรรมการ** มีผู้กำกับกรม ๑ ตำแหน่ง และตำแหน่งอื่นอีก ๓ ตำแหน่ง ดังนี้

เจ้ากรมสังฆการีธรรมการองค์ที่ ๑ รัชกาลที่ ๔ ทรงแต่งตั้งให้**สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์** (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากลาง) พระราชโอรสองค์ที่ ๖๕ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ และเป็นพระเจ้าน้องยาเธอของพระองค์ ซึ่งเป็นต้นราชสกุล**มалаกุล** เป็นผู้กำกับกรมสังฆการีธรรมการองค์ที่ ๑ เป็นองค์ที่ ๓ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ = องค์ที่ ๑ กรมหลวงรักษัณเรศ องค์ที่ ๒ กรมหมื่นสรไกรวิชิต)

เจ้ากรมสังฆการีธรรมการองค์ที่ ๒ (สมัยรัชกาลที่ ๔) ครั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ ทรงโปรดว่าการในตำแหน่งอื่นๆ โดยเฉพาะแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนา **พระองค์เจ้าอรณพ** (พระราชโอรสองค์ที่ ๓๒ ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ และเป็นพระภาคิไนยของพระองค์) ขึ้นเป็น**กรมหมื่นอุดมรัตนราษี** ซึ่งเป็นต้นราชสกุล **อรณพ** แล้วโปรดให้เป็นผู้กำกับกรมสังฆการีธรรมการ**องค์ที่ ๒** ต่อจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ และเป็นองค์ที่ ๔ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ส่วนตำแหน่งอื่นอีก ๓ ตำแหน่งนั้น ได้แก่

๑. ปลัดจางวาง ได้แก่ หลวงธรรมการาจารย์

๒. ผู้ช่วย ได้แก่ ขุนชุกชนสังฆาธิกรณ์ (ราชทินนามบรรดาศักดิ์นี้ต่อมาเปลี่ยนเป็น ขุนพิสนท์สังฆกิจ)

๓. จางวางกรมธรรมการ พระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีศรีศุภราชพิริยพาหะ (เปลี่ยนเป็นพระธรรมการบดีศรีวิสุทธิศาสนวโรประการ)

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นรัชสมัยของการปฏิรูป การเศรษฐกิจและสังคมครั้งแรกของเมืองไทยที่ปวงชนได้รับผลของการปรับปรุงจากพระบารมี มาจนตราบเท่าทุกวันนี้ งานด้านพระศาสนาที่ได้รับการปรับปรุงด้วย พระองค์ทรงมุ่งหวังที่จะ เร่งรัดปรับปรุงการศึกษาของประชาชนให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ โดยจัดตั้งโรงเรียนขึ้น ให้แพร่หลาย แต่รากฐานการศึกษาของไทยนั้นมาจากวัดและพระสงฆ์ เมื่อต้องการที่จะปรับปรุง การศึกษาของประชาชนจึงจำเป็นต้องปรับปรุงงานของคณะสงฆ์ควบคู่กันไปด้วย จนถึงกับ มีกระแสพระราชดำรัสว่า

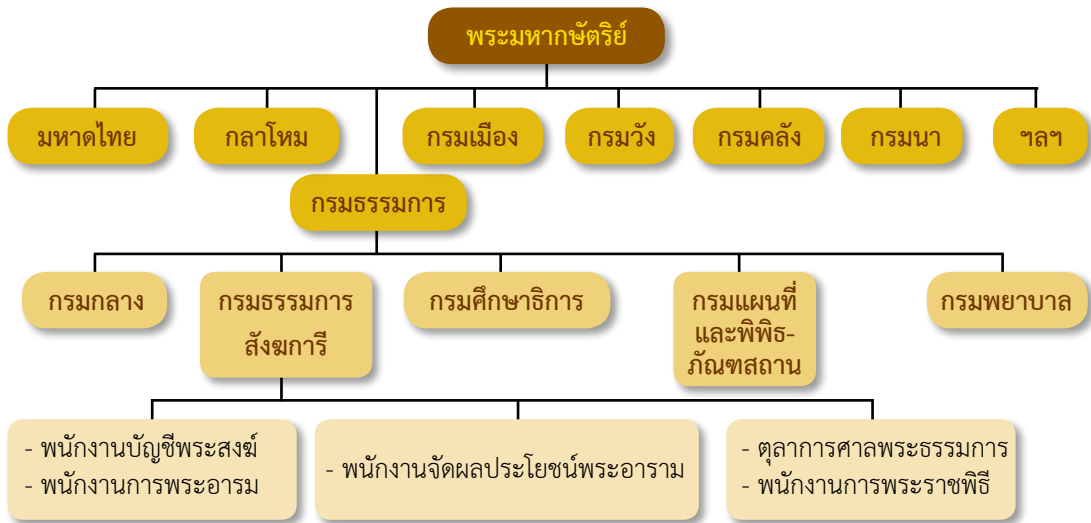
โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น มีกิจเกี่ยวข้องด้วยพระอารามและพระสงฆ์มากอยู่ ควรจะได้ รวมงานที่เกี่ยวข้องมาอยู่ในบังคับเดียวกัน

ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ จึงให้รวมกรมหลายกรมที่เกี่ยวกับงานการจัดการศึกษา และงานที่เกี่ยวกับพระศาสนามาอยู่กรมเดียวกัน โปรดเกล้าฯ ให้เรียกชื่อว่า กรมธรรมการ (มีฐานะเท่ากระทรวงแต่สมัยนั้นเรียกว่ากรม) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบหมายอำนาจหน้าที่ ให้กรมธรรมการ ดังนี้

เป็นพนักงานที่จะบังคับบัญชาเกี่ยวข้องในพระสงฆ์ ตำแหน่งที่พระยาพระเสด็จ และเป็นผู้บังคับการโรงเรียนและโรงพยาบาลทั่วราชอาณาจักร

กรมสังฆการีธรรมการย้ายมาอยู่ในสังกัดธรรมการโดยกลับชื่อเสียใหม่ว่า กรมธรรมการสังฆการี

การรวบรวมงานที่รับภารกิจด้านการพระศาสนาในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ นั้น แสดงเป็นผังโครงการบริหารได้ดังนี้

หน้าที่ของกรมธรรมการสังฆการีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มอบหมายให้ปฏิบัติ จะเห็นได้จากแผนผังการบริหารข้างต้น คือ

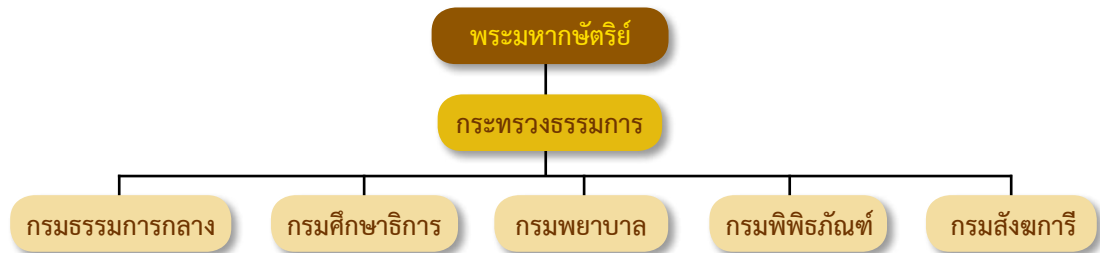
๑. **พนักงานบัญชีพระสงฆ์** มีหน้าที่สำรวจทำบัญชีพระภิกษุสามเณรทั่วราชอาณาจักร
๒. **พนักงานการพระอาราม** มีหน้าที่เกี่ยวกับการสร้าง ซ่อมแซมบูรณะ และกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัด
๓. **พนักงานจัดผลประโยชน์พระอาราม** มีหน้าที่จัดการศาสนสมบัติของวัดและของการพระศาสนา
๔. **ตุลาการศาลพระธรรมการ** มีหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวข้องกับพระภิกษุสามเณร
๕. **พนักงานการพระราชพิธี** มีหน้าที่เกี่ยวกับพระราชพิธีและพิธีต่างๆ ที่พระสงฆ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย

กรมศึกษาธิการได้รับการปรับปรุงระบบการบริหารงานอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้ปรับปรุงมาแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ไม่นานนัก ทั้งนี้เพราะ

๑. พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (พระยศขณะนั้น) ได้เสด็จกลับจากการดูงานการศึกษาในภาคพื้นยุโรปในปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ทรงถวายเป็นความเห็นในการปรับปรุงการศึกษาสำหรับประชาชนไว้หลายประการ และทรงเห็นว่าหากได้ปรับปรุงระบบการบริหารของกรมธรรมการให้ดียิ่งขึ้นแล้วการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนก็จะบรรลุผลตามความเห็นของกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ

๒. ภาระหน้าที่ของกรมธรรมการมีมากขึ้นจำเป็นต้องขยายและปรับปรุงระบบบริหารให้สามารถรับภาระได้เต็มที่ พร้อมทั้งเป็นการเตรียมโครงสร้างงานไว้เพื่อการขยายในอนาคตด้วย

ด้วยเหตุทั้งสองประการดังกล่าวแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศตั้ง
กรมธรรมการเป็นกระทรวงธรรมการ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๕ และให้แบ่งงาน
ให้กระทรวงธรรมการ ดังนี้

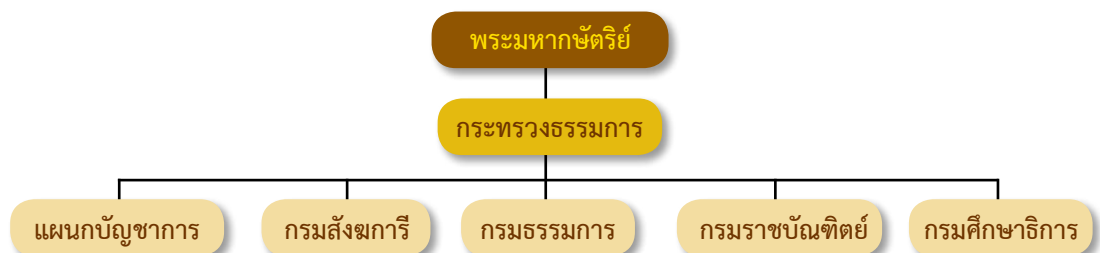

การปรับปรุงกรมธรรมการเป็นกระทรวงธรรมการครั้งนี้ เป็นการยกฐานะกรม
ซึ่งมีงานมากขึ้นเป็นกระทรวงตามพระราชประสงค์และตัดเอากรมแผนที่ซึ่งมิได้มีส่วนเกี่ยวข้อง
กับการศึกษามากนักออกไปสังกัดอื่น ส่วนงานหลักของกรมใดที่เคยทำอยู่ก่อนก็ให้ทำต่อไป
กรมธรรมการสังฆการีได้รับการเปลี่ยนชื่อเป็นกรมสังฆการี ดังนั้น งานของกรมสังฆการีจึงเป็นงาน
ที่มาจากงานของกรมธรรมการสังฆการีเดิมนั่นเองจะมีเปลี่ยนแปลงก็แต่เฉพาะขยายปริมาณงาน
ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ กว้างขวางออกไปเท่านั้น

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘)

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ฐานะของกรมการศาสนาซึ่งอยู่ในนามกรมสังฆการีมาแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น
ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงขึ้นอีก ๓ ครั้ง คือ

ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ อันเป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า หน้าที่ราชการ
ในกระทรวงธรรมการแต่เดิมมีกรมขึ้นใหญ่บ้าง เล็กบ้าง มีกิจการต้องทำไม่สมส่วนกัน จึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบใหม่ออกเป็น ๕ กรม คือ กรมกลางหรือแผนกบัญชาการ ๑
กรมสังฆการี ๑ กรมธรรมการ ๑ กรมราชบัณฑิตย ๑ กรมศึกษาธิการ ๑ โดยแยกกรมธรรมการ
สังฆการีออกเป็น ๒ กรม คือ กรมสังฆการี กับกรมธรรมการ

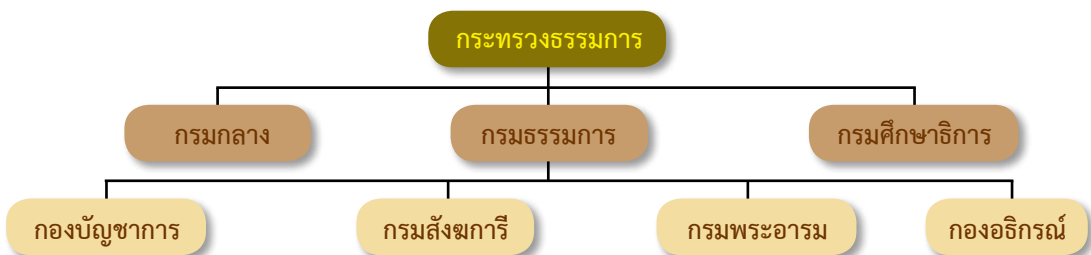
กรมสังฆการี มีหน้าที่

๑. สำรองและทำบัญชีพระภิกษุสามเณรโดยแยกเป็นมณฑล ตามวุฒิ และสมณศักดิ์
๒. จัดการบรรพชาอุปสมบท แต่งตั้งพระสังฆาธิการและพระสมณศักดิ์ พระอุปัชฌาย์ การสอบไล่พระปริยัติธรรม การตั้งไวยาวัจกร และการพระราชกุศล
๓. ควบคุมและปราบปรามอสังขีภิกษุ ตลอดจนตรวจการปกครองคณะสงฆ์
๔. ตรวจบัญชีพระสงฆ์ให้ถูกต้อง ตรวจเหตุการณ์ซึ่งจะทำความวิวหมองให้แก่คณะสงฆ์ ตรวจการปกครองเพื่อให้รู้ความเจริญและความเสื่อมแห่งคณะสงฆ์

กรมธรรมการ มีหน้าที่

๑. สำรองจัดทำบัญชีวัด แยกเป็นประเภทวัดหลวง วัดราษฎร์ และวัดราษฎร์ราษฎร์อาณัติ
๒. ควบคุมการตรวจสอบการสร้างวัด รวมทั้งการขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
๓. จัดการทำนุบำรุงวัดและจัดการเกี่ยวกับศาสนสมบัติ

เมื่อได้มีการปรับปรุงกระทรวงธรรมการในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสว่า หน้าที่ของกระทรวงนั้นควรจะมีอยู่ ๒ อย่าง คือ หน้าที่จัดการศึกษาให้แก่ปวงชน และดูแลส่งเสริมการพระศาสนาเท่านั้น การจัดระบบบริหารและมอบหมายหน้าที่การงานก็ควรจะเป็นไปตามหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแบ่งส่วนราชการและหน้าที่การงานในกระทรวงธรรมการเสียใหม่ ดังนี้

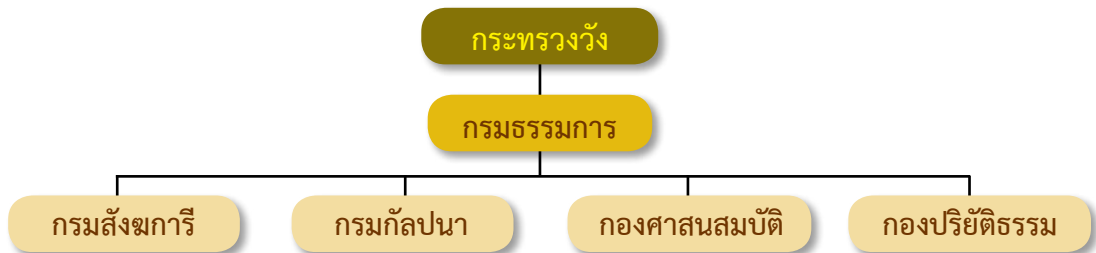
สำหรับการพระอารามตามจังหวัดชั้นนอกในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นปีแรกที่โปรดเกล้าฯ ให้จัดข้าราชการส่วนภูมิภาคของกระทรวงธรรมการเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศาสนาสมทบกับการศึกษา และในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อกรมพระอารามเป็นกรมกัลปนา ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๖๒ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ พระองค์ได้ทรงดำริว่า

“ราชการของกระทรวงธรรมการ และกรมศึกษาธิการนั้น ต่างชนิดกันทีเดียว ยากที่จะเลือกหาเจ้ากระทรวงผู้สามารถบัญชาการได้ดีทั้ง ๒ กรม คงได้ทางหนึ่ง เสียทางหนึ่ง มีพระบรมราชประสงค์จะให้ราชการเป็นไปสะดวก ทั้งจะให้สมแก่ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภ์โดยตรง จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ย้ายกรมธรรมการมารวมอยู่ในพระราชสำนักตามประเพณีเดิม ส่วนกระทรวงธรรมการให้เรียกว่า กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษา”

ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑. เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการ เป็นกระทรวงศึกษาธิการ

๒. โปรดให้ย้ายกรมธรรมการไปรวมอยู่ในกระทรวงวัง โดยพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบบริหารในกรมธรรมการใหม่ ดังนี้

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการในระยะนั้นคงเหลือหน่วยงานเพียง ๓ หน่วย คือ กองบัญชาการ กรมศึกษาธิการ และกรมมหาวิทยาลัย

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๗๗)

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีการเปลี่ยนแปลงงานของกรมธรรมการ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจากวัด โปรดให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงศึกษาธิการเป็น**กระทรวงธรรมการ**และให้กรมธรรมการได้กลับมา รวมกับกระทรวงศึกษาธิการ ให้แบ่งส่วนราชการและหน้าที่การงานกระทรวงธรรมการใหม่ ดังนี้

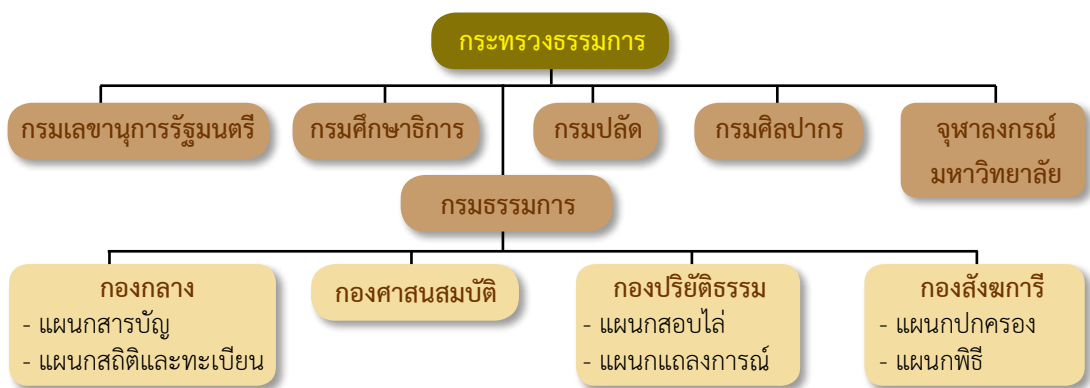

การปรับปรุงครั้งนี้ยังคงให้กรมสังฆการีเป็นกรมหนึ่งอยู่ในกรมธรรมการตามเดิม แต่ได้แยกกรมกัลปนาซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาศาสนสมบัติไปขึ้นกับกรมพระคลังข้างที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นสมัยประชาธิปไตยแล้ว ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวง ทบวง และกรม พ.ศ. ๒๔๗๖ แบ่งส่วนราชการของแผ่นดินออกเป็น ๗ กระทรวง คือ

๑. กระทรวงกลาโหม
๒. กระทรวงมหาดไทย
๓. กระทรวงเศรษฐกิจ
๔. กระทรวงยุติธรรม
๕. กระทรวงพระคลัง
๖. กระทรวงธรรมการ
๗. กระทรวงต่างประเทศ

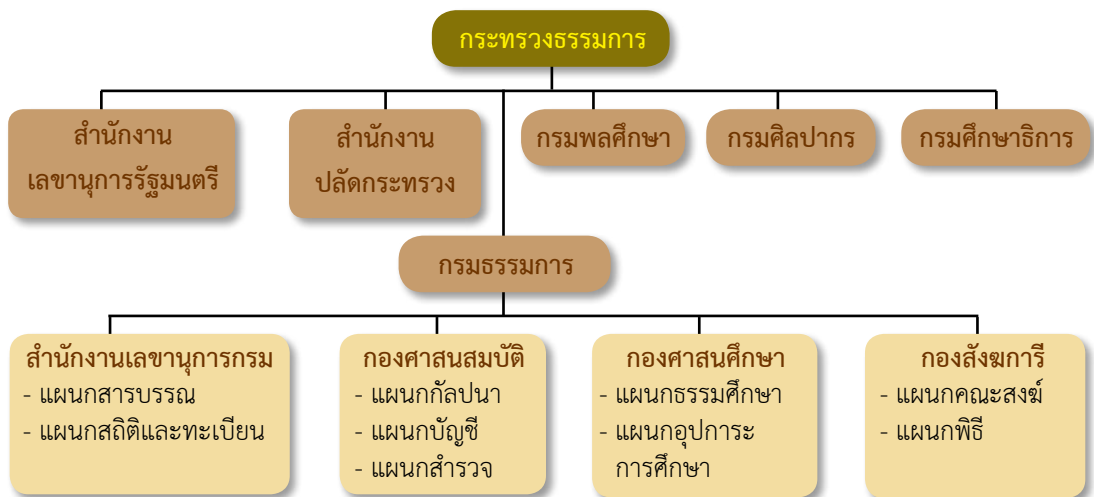
จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลให้ยุบกรมกลาปนา สังกัดกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ลงเป็นกองศาสนสมบัติ โอนกลับมาสังกัดอยู่ในกรมธรรมการ กระทรวงธรรมการ แบ่งส่วนราชการใหม่ ดังนี้

ต่อมาในวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ จัดระเบียบการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งใช้เป็นบรรทัดฐานสืบมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

- ราชการบริหารส่วนกลาง
- ราชการบริหารส่วนภูมิภาค
- ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

จากพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๗๖ อีกฉบับหนึ่ง เพิ่มสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงวังขึ้นใหม่เปลี่ยนชื่อกระทรวงพระคลังเป็นกระทรวงการคลัง กระทรวงธรรมการมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การธรรมการ และการศิลปากร แบ่งส่วนราชการออก ดังนี้

สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ (พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๘๙)

ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้มีการแบ่งส่วนราชการในกระทรวงธรรมการใหม่ออกเป็น ๒ สำนักงาน ๕ กรม โดยเพิ่มกรมมหาวิทยาลัย ขึ้นอีก ๑ กรม นอกนั้นคงเดิมแต่มีการกำหนดแน่วชัดในเรื่องหัวหน้าส่วนราชการของกรมธรรมการและกรมต่างๆ ให้เรียกว่า อธิบดี มีอัตราเงินเดือนขึ้น ณ บัดนั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๘๔ มีผลให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็น “กระทรวงศึกษาธิการ” เปลี่ยนชื่อกรมธรรมการเป็น “กรมการศาสนา” โดยบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการศิลปากร โดยแบ่งส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการ ออกเป็น

๑. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี	๒. สำนักงานปลัดกระทรวง
๓. กรมการศาสนา	๔. กรมพลศึกษา
๕. กรมมหาวิทยาลัย	๖. กรมศิลปากร
๗. กรมสามัญศึกษา	๘. กรมอาชีวศึกษา

ผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญต่อกระทรวงศึกษาธิการ และกรมการศาสนา ดังนี้

๑. เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ

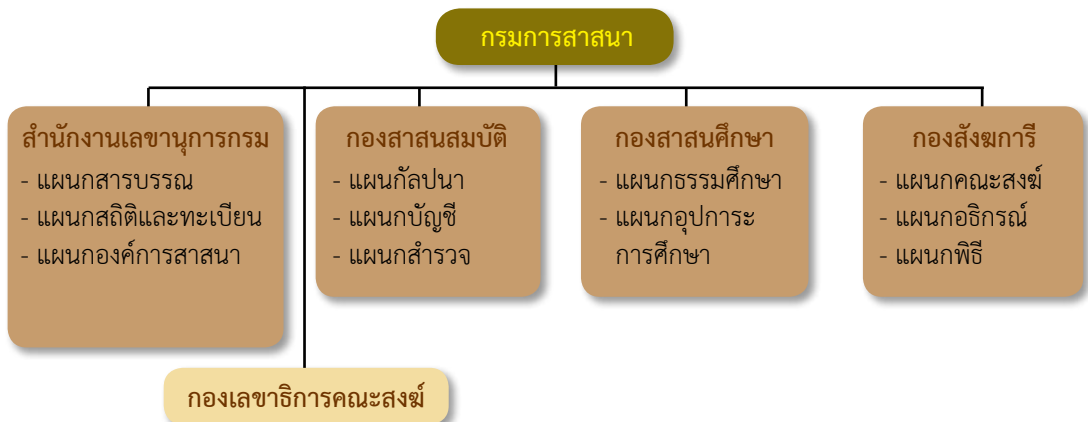
๒. เปลี่ยนชื่อกรมธรรมการเป็นกรมการศาสนา

๓. กำหนดอำนาจหน้าที่ให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และกรมศิลปากร

ฉะนั้น จึงนับได้ว่า กรมการศาสนา ได้ถือกำเนิดนี้มาตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา

ส่วนการจัดระเบียบบริหารกรมการศาสนายังคงแบ่งส่วนราชการตามแบบเดิม ต่อมาได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงได้มีการปรับปรุงเพิ่มส่วนราชการเป็นการรับสนองงานตามกฎหมายคณะสงฆ์ฉบับนี้อีก ปรากฏตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๔๘๕ ดังนี้

กรมการศาสนาแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๕ กอง ๑๑ แผนก คือ

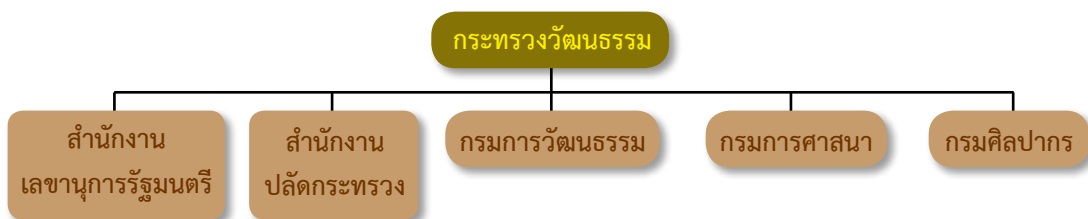

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมการศาสนา ในกระทรวงศึกษาธิการ ใน พ.ศ. ๒๔๘๗ ได้เพิ่มแผนกอนุศาสนาจารย์ ขึ้นในสำนักงานเลขานุการกรม อีก ๑ แผนก

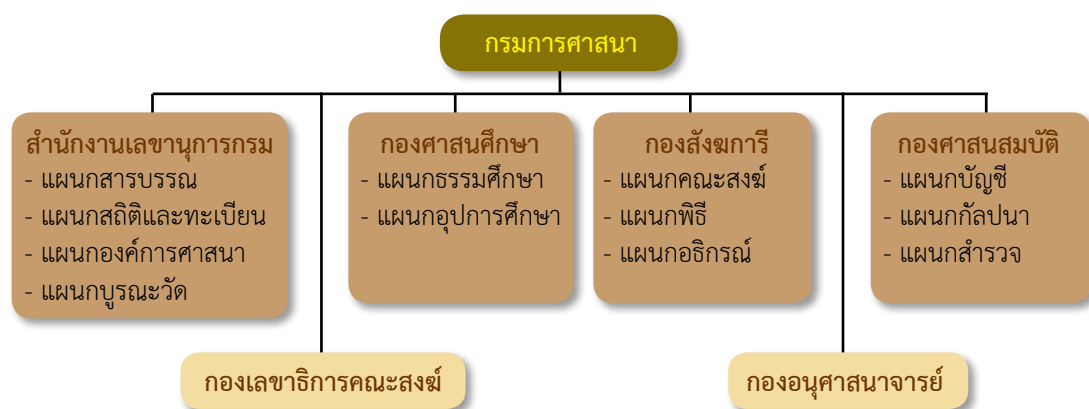
สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ (พ.ศ. ๒๔๘๙-ปัจจุบัน)

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีการปรับปรุงส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการอีกครั้งหนึ่ง สำหรับกรมการศาสนาไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง นอกจากกรมการศาสนาเป็นกรมการศาสนา นอกนั้นคงเดิม การปรับปรุงครั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๔๙๔

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ กรมการศาสนา ได้โอนไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม อันเป็นกระทรวงตั้งใหม่ ตามผังดังนี้

กรมการศาสนาในขณะสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ได้มีการปรับปรุงเพื่อขยายงานด้านการอนุศาสนาจารย์ ซึ่งเดิมมีฐานะเป็นเพียงแผนกอนุศาสนาจารย์ ขึ้นอยู่ในสำนักงานเลขานุการกรมได้ยกฐานะให้เป็นกองอนุศาสนาจารย์ขึ้นในกรมการศาสนา เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมการศาสนา ในกระทรวงวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๔๙๕ แบ่งส่วนราชการกรมการศาสนาออกเป็น ๖ กอง ๑๑ แผนก ดังนี้

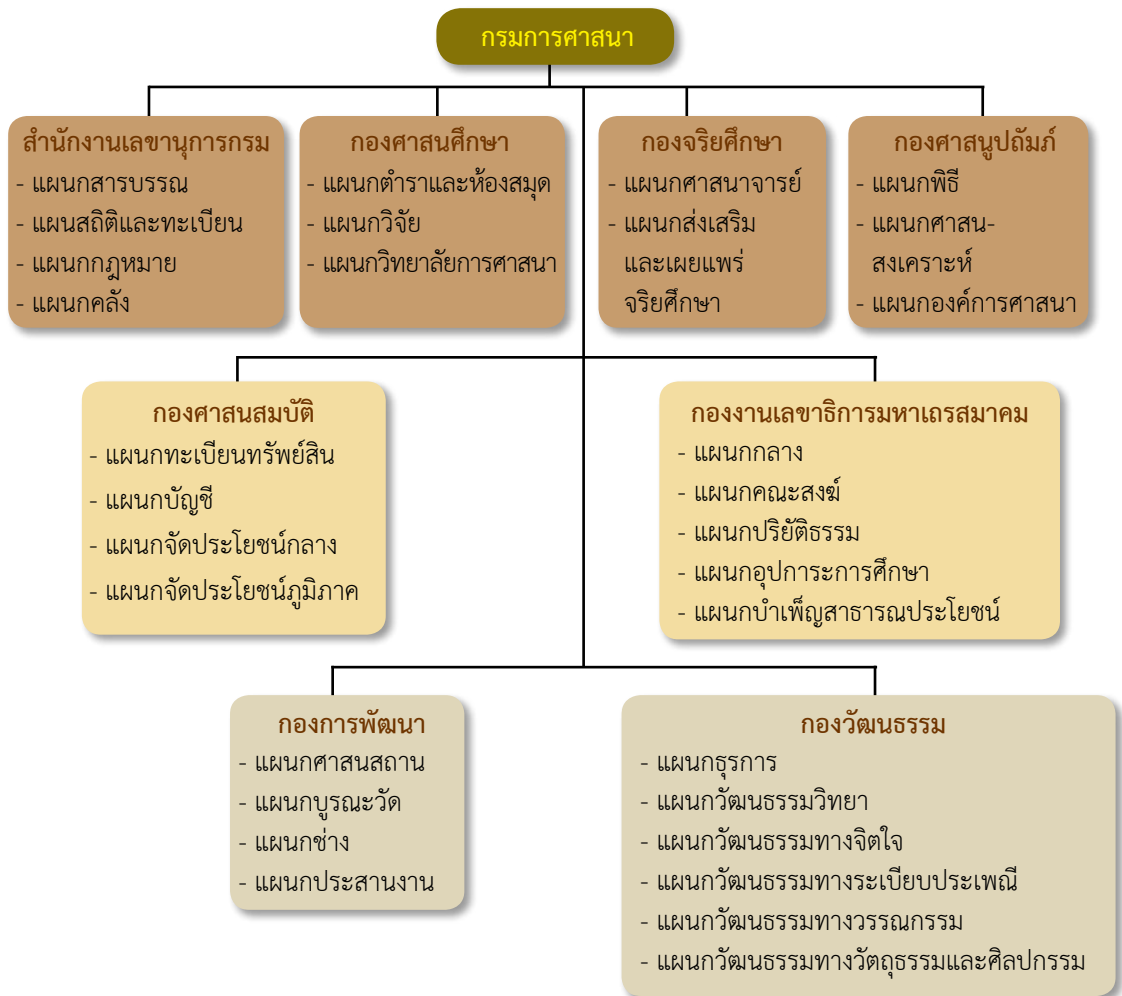
กรมการศาสนาได้โอนจากกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ อยู่ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมได้ประมาณ ๖ ปี ๕ เดือน ก็โอนกลับไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามเดิม ทั้งนี้เป็นผลจากคณะรัฐบาลคณะปฏิวัติชุดจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๐๑ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ ยุบเลิกกระทรวงวัฒนธรรม และสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เหลือลงเป็นกองๆ หนึ่ง สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

การโอนกรมการศาสนากลับคืนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการครั้งนั้น หน่วยราชการของกรมการศาสนาแบ่งเป็นแผนกต่างๆ ตามที่ได้สังกัดอยู่ในกระทรวงวัฒนธรรมตามเดิมตลอดมาจนกระทั่งวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ จึงได้มีการปรับปรุงส่วนราชการกรมการศาสนาอีกครั้งหนึ่ง ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๐๖ การปรับปรุงครั้งนี้นับเป็นการปรับปรุงครั้งใหญ่เพื่อรับสนองงานตามนโยบายเร่งรัดพัฒนาประเทศของรัฐบาล และรับสนองงานให้สอดคล้องกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ (พ.ศ. ๒๕๐๔) โดยเพิ่มจาก ๖ กอง ๑๒ แผนก เป็น ๗ กอง ๒๕ แผนก ดังนี้

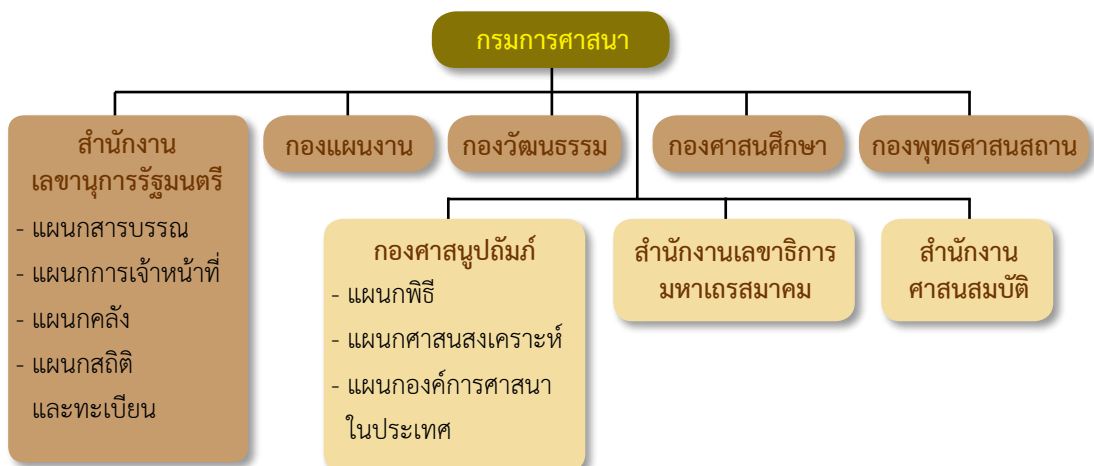

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๗ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ ให้โอนกองวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดในกรมการศาสนา^๑ มีผลให้กรมการศาสนาแบ่งส่วนราชการ ดังนี้

^๑ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๔๕ วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕ (ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้นไป)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๖๙ แบ่งส่วนราชการในกรมการศาสนาใหม่ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ มีผลให้กรมการศาสนาแบ่งส่วนราชการ ดังนี้

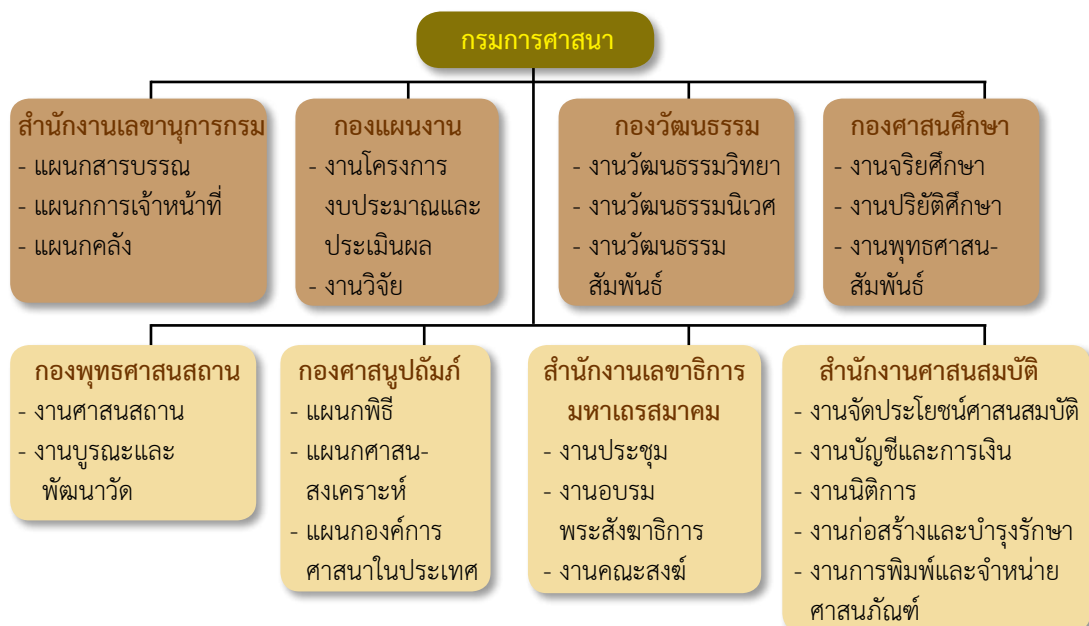

โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวข้างต้นให้แบ่งส่วนราชการกรมการศาสนาออกเป็น ๕ กอง ๓ สำนักงาน และมีอยู่ ๑ สำนักงาน กับ ๑ กอง เท่านั้น ที่แบ่งออกเป็นแผนก คือ สำนักงานเลขานุการกรม และกองศาสนูปถัมภ์ นอกนั้นไม่ได้แบ่งออกเป็นแผนก

เรื่องนี้ ต่อมากรมการศาสนาได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการปรับปรุงหน่วยราชการของคณะปฏิวัติอนุมัติให้แบ่งส่วนราชการในกองและในสำนักงาน ในกรมการศาสนาออกเป็นฝ่ายต่างๆ แทนแผนก โดยพิจารณาจากกองนั้นๆ มีลักษณะงาน ฝ่ายวิชาการหรือจัดดำเนินการที่มีใช่งานบริหารทั่วไป ฉะนั้น โดยอาศัยความเห็นชอบในหลักการจากคณะกรรมการปรับปรุงหน่วยราชการของคณะปฏิวัติอนุมัติ กรมการศาสนา จึงแบ่งส่วนราชการใหม่ ดังนี้

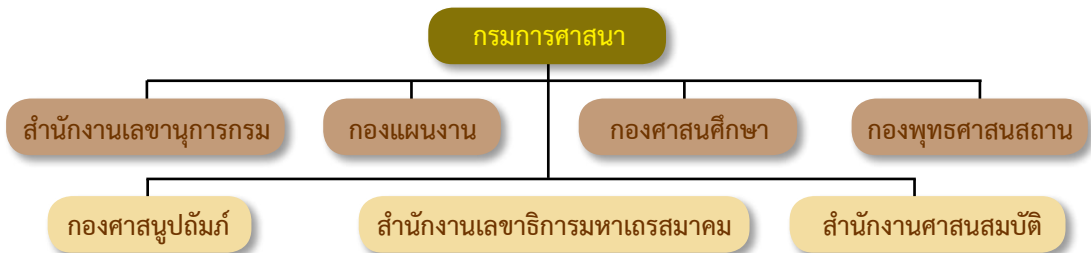
ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ คณะกรรมการที่ปรึกษาระเบียบบริหารของนายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี อนุมัติให้แบ่งส่วนราชการในกองและในสำนักงานของกรมการศาสนาออกเป็นงานต่างๆ ตามลักษณะของงาน ดังนี้

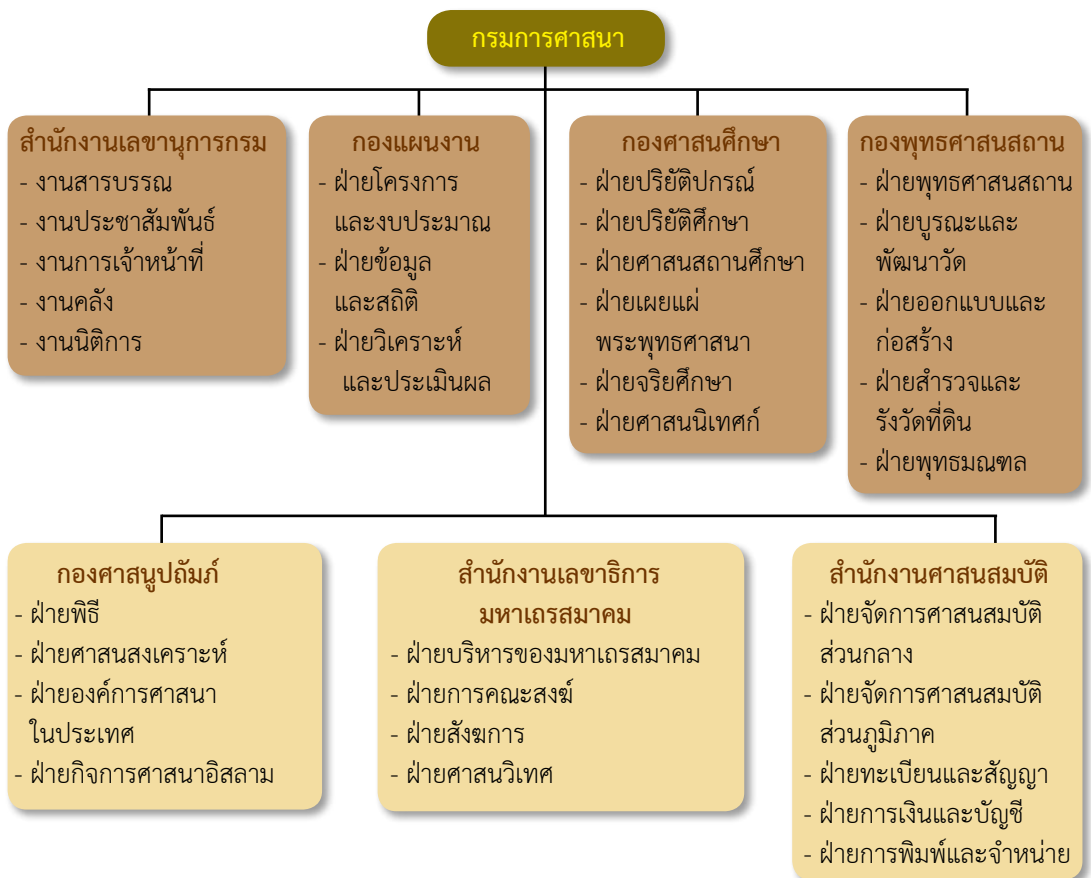
ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ กรมการศาสนาได้ปรับปรุงแบ่งงานภายในกรมการศาสนาใหม่ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร ๐๕๐๕/๑๗๐๔๒๖ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ มีลักษณะของงานดังนี้

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๒๒ และได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังนี้

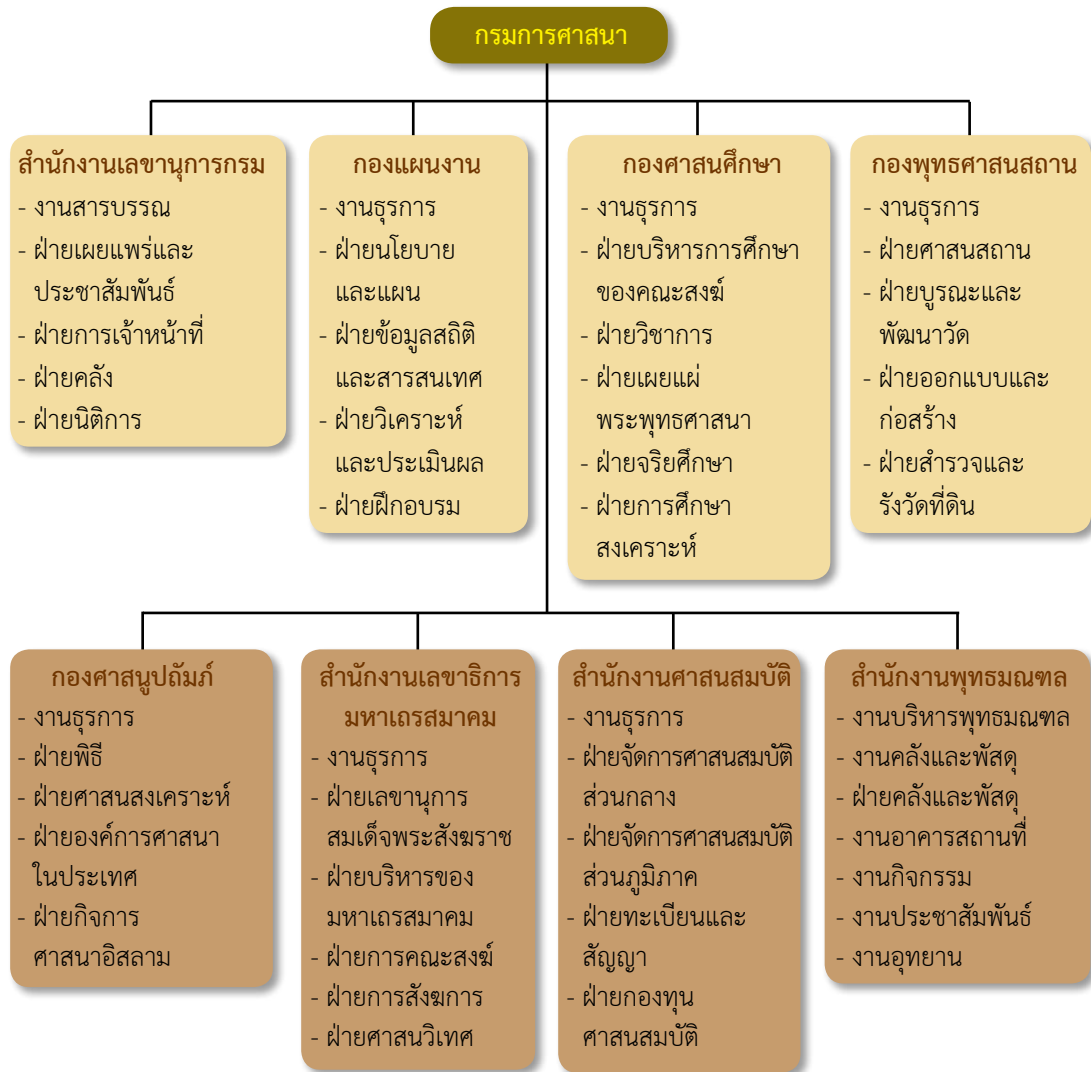

ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ กรมการศาสนาได้ปรับปรุงการแบ่งงานภายในกรมการศาสนาใหม่ ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร ๐๗๐๗/๕๔๑๒๓ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ มีลักษณะของงาน ดังนี้

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนา พ.ศ. ๒๕๓๒ ให้แยกฝ่ายพุทธมณฑล กองพุทธศาสนสถานมาจัดตั้งเป็นสำนักงานพุทธมณฑล มีฐานะเป็นส่วนราชการเทียบเท่ากอง

กรมการศาสนาได้มีการปรับปรุงแบ่งงานภายในกรมการศาสนา ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร ๐๗๐๙/๗๐๓ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ มีลักษณะงาน ดังนี้

เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๖ วรรค ๔ บัญญัติให้ราชการภายในสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการไว้ในพระราชกฤษฎีกาด้วย ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้กำหนดหน้าที่ไว้ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิชายฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกิจการฮัจย์ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. จัดทำและประสานแผนงานของกรมให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนแม่บทของกระทรวง กำกับ เร่งรัด ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนงานของหน่วยงานในสังกัด และดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมและงานสถิติข้อมูลทางด้านการศาสนา

๓. ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุ

๔. ทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา เสริมสร้างศีลธรรม ปณิธานคุณธรรมและจริยธรรม

๕. ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตลอดจนสนองงานคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการดูแลรักษาสาธารณูปการ

๖. พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา

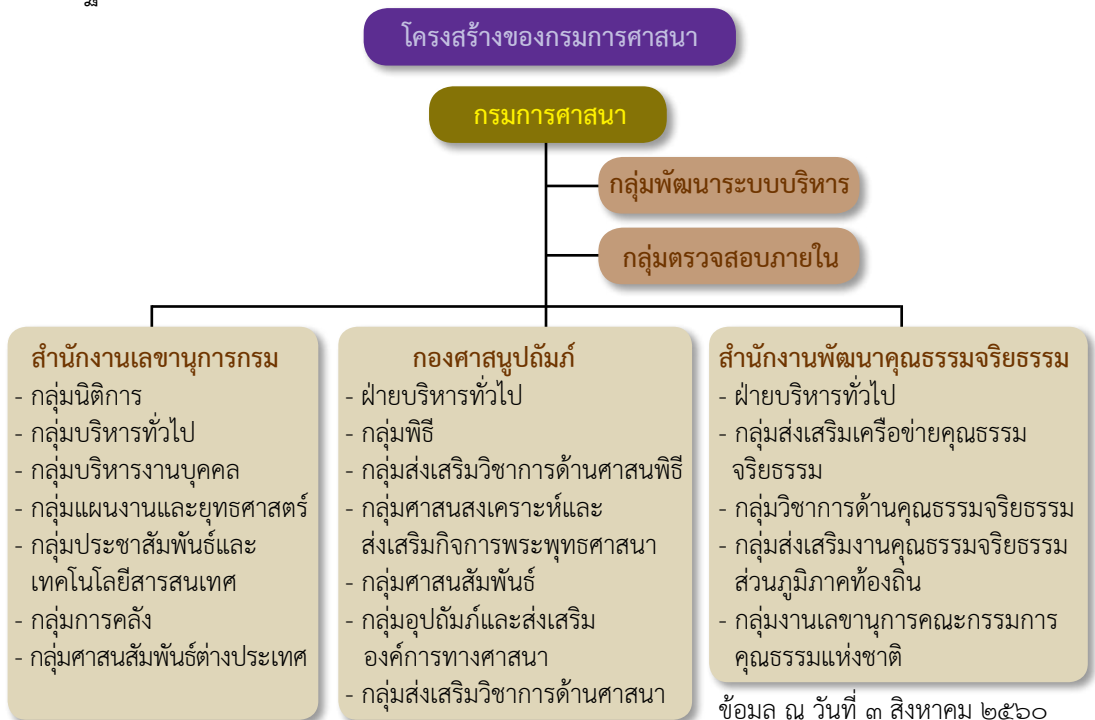
๗. ให้การอุ้มถัมภ์ศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรอง

๘. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ทำให้กรมการศาสนาถูกแบ่งออกเป็น ๒ หน่วยงาน ดังนี้

๑. กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม

๒. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานอิสระอยู่ภายใต้การกำกับของ นายกรัฐมนตรี

ข้อมูล ณ วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๐

ตรากรม

ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้น กรมการศาสนายังมีชื่อว่า กรมธรรมการ มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องศาสนา จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๔ กรมธรรมการจึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกรมการศาสนา ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๘๔

ตราประจำตำแหน่งอธิบดีกรมการศาสนา

ตราสำหรับตำแหน่งอธิบดีกรมการศาสนา เป็นตราประจำตำแหน่ง ขาตรูปกลม ศูนย์กลางกว้าง ๖ เซนติเมตร ลายกลางเป็นรูปเสมา มีอักษรตัว ๕ ที่เรียกกันว่าเหาะ ขัดสมาธิ ตั้งอยู่บนบัลลังก์สิงห์ ภายในนกเปลว มีอักษรที่ขอบเบื้องล่างว่า “อธิบดีกรมการศาสนา” ตราที่ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

ตรากรมการศาสนา

ตราของกรมการศาสนาเป็นแบบโบราณ คือมีตัวเหาะอยู่กลางใบเสมา ตัวเหาะนี้นิยมใช้ในทางเลขยันต์ ถือกันว่าขลังดี โบราณจารย์หมายเอารูปขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับนั่งสมาธิ ณ จวไม้พระศรีมหาโพธิจนสำเร็จพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ แต่บางท่านก็ว่าหมายถึงธรรมตามเครื่องรางของขลังต่างนิยมใช้ตัวเหาะขัดสมาธินี้มาก ฉะนั้น การที่นำมาบรรจุไว้ในตรากรมจึงดูขลังดี ยังไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้ออกแบบ

ที่มา : หนังสืออุเทศ เรื่อง ตราต่างๆ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๕๒๔

สถานที่ตั้งกรมการศาสนาจากอดีตถึงปัจจุบัน

สถานที่ตั้งที่ทำการของกรมการศาสนา นับแต่อยู่ในนามอื่น มิได้ตั้งประจำอยู่ในที่แห่งเดียว ได้โยกย้ายไปตั้งตามสถานที่ต่างๆ ในพระบรมมหาราชวังบ้าง นอกพระบรมมหาราชวังบ้าง ตั้งอยู่เอกเทศบ้าง อยู่รวมตึกเดียวกับกระทรวงธรรมการบ้าง กระทรวงวัฒนธรรมบ้าง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ก่อน พ.ศ. ๒๔๓๒ ตั้งอยู่ที่ตึกสุนันทา ปากคลองตลาด ปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงเรียนราชินีล่าง

ครั้งที่ ๒ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๓-๒๔๔๐ ตั้งอยู่ที่ตึกยาวข้างประตูพิมานไชยศรี ในพระบรมมหาราชวัง

ครั้งที่ ๓ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๐-๒๔๔๘ กลับมาอยู่ที่ตึกสุนันทา ปากคลองตลาดตามเดิม

ครั้งที่ ๔ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๘-๒๔๕๒ ตั้งอยู่ที่ตึกสร้างใหม่ที่พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ปัจจุบันเป็นโรตัสครแห่งชาติ

ครั้งที่ ๕ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๒-๒๔๘๓ ตั้งอยู่ที่ตึกกระทรวงธรรมการ ณ บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร ริมคลองโอ่งอ่างใกล้ปากคลองตลาด ปัจจุบันเป็นที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ

ครั้งที่ ๖ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๗ ตั้งอยู่ที่เรือนไม้ในบริเวณวังจันทร์เกษม
ปัจจุบันเป็นที่ตั้งกระทรวงศึกษาธิการ

ครั้งที่ ๗ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๕๐๑ ตั้งอยู่ในหอพลาญชัยภัณฑ สนามเสือป่า

ครั้งที่ ๘ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๐๖ ตั้งอยู่ในตึกกระทรวงวัฒนธรรม (เดิม)
สนามเสือป่า ปัจจุบันเป็นที่ทำการของสำนักพระราชวัง สนามเสือป่า

ครั้งที่ ๙ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๔๖ ตั้งอยู่ที่ตึกสร้างใหม่ในบริเวณกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรื้อเรือนไม้ที่ทำการเดิมของกรมแล้วสร้างตึกขึ้นบริเวณนั้น โดยเปิดตึกที่ทำการเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๖

ครั้งที่ ๑๐ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๘ ตั้งอยู่ที่ตึกที่ทำการสำนักงานมหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น ๕ เชิงสะพานพระปิ่นเกล้า ฝั่งธนบุรี

ครั้งที่ ๑๑ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๖๐ ตั้งอยู่ที่ตึกนาถาณกรณ์ ชั้น ๑๒, ๑๕-๑๖ ถนนบรมราชชนนี เขตบางพลัด รวมอยู่กับกระทรวงวัฒนธรรม

ครั้งที่ ๑๒ ตั้งแต่กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐-ปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่อาคารที่ทำการแห่งใหม่ กระทรวงวัฒนธรรม ชั้น ๒ เลขที่ ๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการศาสนา

ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการศาสนา ในที่นี้ หมายถึง ชื่อกรมที่เรียกอย่างอื่น และนามผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นมาแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นต้นมา ตามลำดับ ดังนี้

ยุคเรียกชื่ออย่างอื่นก่อนจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม

๑. หลวงธรรมรักษา	สมัยรัชกาลที่ ๑
๒. กรมหลวงรักษัรณเรศ (พระองค์เจ้าไกรสร)	สมัยรัชกาลที่ ๒
๓. กรมหมื่นสรไกรวิจิต (พระองค์เจ้าสุทัศน์)	สมัยรัชกาลที่ ๓
๔. สมเด็จเจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์	สมัยรัชกาลที่ ๔
๕. กรมหมื่นอุดมรัตนราชี (พระองค์เจ้าอรรณพ)	สมัยรัชกาลที่ ๔

ยุคเรียกชื่ออย่างอื่นเมื่อจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม แล้ว

๑. เจ้าพระยาวิจิตรวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว.คลี สุทัศน์)	สมัยรัชกาลที่ ๕
๒. พระศรีธรรมลังการ (เพื่อง พรหมจินดา) เจ้ากรมสังฆการี	สมัยรัชกาลที่ ๖
๓. พระธรรมการบดี (ช่วง รัชมิตต์) เจ้ากรมธรรมการ	สมัยรัชกาลที่ ๖

ยุคเรียกชื่อ กรมธรรมการ

๑. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)	สมัยรัชกาลที่ ๖
๒. พระยาเมธาธิบดี (สาทร สุทธเสถียร)	สมัยรัชกาลที่ ๗
๓. พระพิพิธธรรมการ (ตาบ นาคชน)	สมัยรัชกาลที่ ๗
๔. พระราชธรรมนิเทศ (เพียร (ไต้เตียนนธ์) ราชธรรมนิเทศ)
(พ.ศ. ๒๔๗๗-พ.ศ. ๒๔๗๘)	สมัยรัชกาลที่ ๘
๕. พระขำนาญอนุศาสน์ (ทองคำ โคบาลสุต)
(พ.ศ. ๒๔๗๘-พ.ศ. ๒๔๘๔)	สมัยรัชการที่ ๘

ยุคเปลี่ยนชื่อเป็น กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

๑. พระขำนาญอนุศาสน์ (ทองคำ โคบาลสุต)
(วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๘๔-๓๑ ตุลาคม ๒๔๘๕)	สมัยรัชกาลที่ ๘
๒. พ.อ.หลวงสารานุประพันธ์ (นวล (ปาจิณพยัคฆ์) สารานุประพันธ์)
(วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๕-๒๔๘๗)	สมัยรัชกาลที่ ๘
๓. พระประชากรบริรักษ์ (ประชา (แอร่ม) สุนทรสารทูล)
(วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๘-วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๔๙๔)	สมัยรัชกาลที่ ๙

ยุคเป็นชื่อ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๑. นายบุญช่วย สมพงษ์	(พ.ศ. ๒๔๙๔-พ.ศ. ๒๔๙๗)	สมัยรัชกาลที่ ๙
----------------------	-----------------------	-----------------

ยุคเป็นชื่อ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

๑. นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์	(พ.ศ. ๒๔๙๗-พ.ศ. ๒๕๐๖)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๒. พ.อ.ปิ่น มุกกันต์	(พ.ศ. ๒๕๐๖- พ.ศ.๒๕๑๕)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๓. นายหล่อ ริละชาติ	(พ.ศ. ๒๕๑๕-พ.ศ.๒๕๑๕)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๔. นายเชื้อ สาริมา	(พ.ศ. ๒๕๑๖-พ.ศ. ๒๕๑๖)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๕. นายวัชร เอี่ยมโชติ	(พ.ศ. ๒๕๑๖-พ.ศ. ๒๕๑๘)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๖. นายประจวบ คำบุญรัตน์	(พ.ศ. ๒๕๑๘-พ.ศ. ๒๕๑๙)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๗. นายพินิจ สมบัติศิริ	(พ.ศ. ๒๕๑๙-พ.ศ. ๒๕๒๓)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๘. ศาสตราจารย์ ดร.ธนู แสงวงศ์ดี	(พ.ศ. ๒๕๒๓-พ.ศ. ๒๕๒๕)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๙. นายขำเลียง วุฒิจันทร์	(พ.ศ. ๒๕๒๕-พ.ศ. ๒๕๒๗)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๐. นายมงคล ศรีไพรวรรณ	(พ.ศ. ๒๕๒๗-พ.ศ. ๒๕๓๐)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๑. ร.อ.อดุลย์ รัตตานนท์	(พ.ศ. ๒๕๓๐-พ.ศ. ๒๕๓๒)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๒. นายเสมอ นาคพงศ์	(พ.ศ. ๒๕๓๒-พ.ศ. ๒๕๓๕)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๓. นายจำเริญ เสกธีระ	(พ.ศ. ๒๕๓๕-พ.ศ. ๒๕๓๗)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๔. นายพนม พงษ์ไพบูลย์	(พ.ศ. ๒๕๓๗-พ.ศ. ๒๕๓๘)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๕. นายถวัลย์ ทองมี	(พ.ศ. ๒๕๓๘-พ.ศ. ๒๕๔๐)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๖. นายสมานจิต ภิรมย์ริน	(พ.ศ. ๒๕๔๐-พ.ศ. ๒๕๔๑)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๗. นายพิภพ กาญจนะ	(พ.ศ. ๒๕๔๑-พ.ศ. ๒๕๔๒)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๘. นายไพบูลย์ เสียงก้อง	(พ.ศ. ๒๕๔๒-พ.ศ. ๒๕๔๔)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๑๙. นายสมานจิต ภิรมย์ริน	(พ.ศ. ๒๕๔๔-พ.ศ. ๒๕๔๕)	สมัยรัชการที่ ๙

ยุคเป็นชื่อ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๑. นายกล้า สมตระกูล	(พ.ศ. ๒๕๔๕-พ.ศ. ๒๕๔๖)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๒. นายปรีชา กันธิยะ	(พ.ศ. ๒๕๔๖-พ.ศ. ๒๕๕๐)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๓. นายสด แดงเอียด	(พ.ศ. ๒๕๕๐-พ.ศ. ๒๕๕๔)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๔. นายปรีชา กันธิยะ	(พ.ศ. ๒๕๕๔-พ.ศ. ๒๕๕๖)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๕. นายกฤษศญพงษ์ ศิริ	(พ.ศ. ๒๕๕๖-พ.ศ. ๒๕๕๙)	สมัยรัชกาลที่ ๙
๖. นายมานัส ทารัตนใจ	(พ.ศ. ๒๕๕๙-ปัจจุบัน)	สมัยรัชกาลที่ ๙,๑๐

ทำเนียบอธิบดีกรมการศาสนา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗-ปัจจุบัน

พระราชธรรมนิเทศ
(เพียร ราชธรรมนิเทศ)
พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๘

พระชำนาญอุณาสน์
(ทองคำ โคपालสูตร)
พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๕

พันเอกหลวงสารนุประพันธ์
(นวล สารนุประพันธ์)
พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๗

พระประชากรบริรักษ์
(ประชา สุนทรสารทูล)
พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๔

นายบุญช่วย สมพงษ์
พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๔๙๗

นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์
พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๐๖

พันเอกปิ่น มุทุกันต์
พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๑๕

นายหล่อ รีระชาติ
พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๕

นายเชื้อ สาริमान
พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๖

นายวัชร เอี่ยมโชติ
พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๘

นายประจวบ คำบุญรัตน์
พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๑๙

นายพินิจ สมบัติศิริ
พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๓

ศาสตราจารย์ ดร.ธนู แสงศักดิ์
พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๕

นายชำเลื่อง วุฒิจันทร์
พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๗

นายมงคล ศรีไพรวรรณ
พ.ศ. ๒๕๒๗-๒๕๓๐

ร้อยเอกอดุลย์ รัตตานนท์
พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๒

นายเสมอ นาคพงศ์
พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๕

นายจำเริญ เสกธีระ
พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๗

นายพนม พงษ์ไพบูลย์
พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๘

นายถวัลย์ ทองมี
พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๔๐

นายสมานจิต ภิรมย์รัตน์
พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๑

นายพิภพ กาญจนะ
พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๒

นายไพบูลย์ เสี่ยงก้อง
พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๔

นายสมานจิต ภิรมย์รัตน์
พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๕

ยุคเป็นชื่อ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

นายกกล้า สมตระกูล
พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖

นายปรีชา กันธิยะ
พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๐

นายสด แดงเอียด
พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔

นายปรีชา กันธิยะ
พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖

นายกฤษฎพงษ์ ศิริ
พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙

นายมานัส ทารัตน์ใจ
พ.ศ. ๒๕๕๙-ปัจจุบัน

สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

กรมการศาสนาปฏิบัติภารกิจในด้านการ
ทำนุบำรุง ส่งเสริม และให้ความอุปถัมภ์คุ้มครอง
กิจการด้านศาสนา ตลอดจนส่งเสริมเผยแพร่
หลักธรรม พัฒนาความรู้ คู่คุณธรรม ส่งเสริม
ความเข้าใจอันดีสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชน
ของทุกศาสนา รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทยนำ
หลักธรรมทางศาสนาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และ
นำพาประเทศให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน
๑ ปีที่ผ่านมากรมการศาสนาได้ปรับ

บทบาทการทำงานให้มีทิศทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ประเทศ
โดยการนำของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และจุดเน้นของรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงวัฒนธรรม นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ ๓ ด้านคือ ๑) วิถีถิ่น วิถีไทย ๒) วัฒนธรรมไทย
วัฒนธรรมอาเซียน ๓) มรดกไทย มรดกโลก ผลจากการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน
ทำให้เกิดผลลัพธ์ให้กับสังคมในวงกว้าง คือ ภาคคณะสงฆ์ องค์การทางศาสนา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน
และภาคประชาชนร่วมมือ ร่วมใจ จัดกิจกรรมทางศาสนา เกิดมิติการบูรณาการจัดกิจกรรมในพื้นที่ ประชาชน
ได้รับความสุขและนำหลักธรรมทางศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เกิดความสุขที่ยั่งยืน

๑. สนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ในงานพระบรมราชานุเคราะห์ งานพระบรมราชูปถัมภ์ งานพระราชพิธี งานพระราชกุศล งานรัฐพิธี และงานศาสนพิธี

สนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ในงานพระราชพิธี งานพระราชกุศล งานพระบรมราชานุเคราะห์
งานพระบรมราชูปถัมภ์ งานรัฐพิธี และงานศาสนพิธี กรมการศาสนามีหน้าที่สนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์
ให้ถูกต้องตามโบราณราชประเพณี และเป็นไปอย่างสมพระเกียรติโดยบุคลากรได้ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง
สง่างาม สมพระเกียรติ สร้างความประทับใจและได้รับการยอมรับ จากพระเถรานุเถระและประชาชน
เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาและชื่นชมการปฏิบัติงาน โดยกรมการศาสนาปฏิบัติงานสนองงานสถาบัน
พระมหากษัตริย์ ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวน ๑,๕๒๐ ครั้ง

❖ **งานพระราชพิธี** ปฏิบัติหน้าที่ในงานพิธีที่จัดขึ้นประจำปีทุกปี และมีหมายรับสั่งให้ปฏิบัติเป็นงานพระราชพิธี เช่น พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีสงกรานต์ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

❖ **งานพระราชกุศล** ปฏิบัติหน้าที่ในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และงานที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ เป็นการส่วนพระองค์ เช่น พระราชกุศลวันมาฆบูชา พระราชกุศลวันวิสาขบูชา พระราชกุศลอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา

❖ **งานพระบรมราชูปถัมภ์** ปฏิบัติหน้าที่ในพิธีต่างๆ ที่มีผู้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ เป็นองค์ประธานในพิธี งานพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย หรือสถานศึกษาต่างๆ และงานพิธีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

❖ **งานพระบรมราชานุเคราะห์** ปฏิบัติหน้าที่งานศพที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ มี ๓ คีน ๗ คีน ๕๐ คีน ๑๐๐ คีน ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องไปปฏิบัติทุกคีน ตลอดงานงานศพที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน และการออกเมรุและการพระราชทานเพลิงศพ และการจัดงานบำเพ็ญกุศลครอบปีของบุรพทิศัตริยาธิราชเจ้า พระบรมวงศานุวงศ์ และบุรพการีชนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์

❖ **งานรัฐพิธี** ปฏิบัติหน้าที่ในงานที่รัฐบาลให้จัดขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี โดยมี นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการในการจัดงาน

❖ **งานศาสนพิธี** ปฏิบัติหน้าที่ในงานที่หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล จัดขึ้นในโอกาสต่างๆ เช่น พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน งานบำเพ็ญกุศลต่างๆ ของเอกชน งานสถาปนากระทรวง กรม และขอรับการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธี กรรมการศาสนา เพื่อไปปฏิบัติงานพิธี

นอกจากนี้ กรมการศาสนาส่งเสริม สนับสนุนองค์ความรู้ด้านศาสนพิธี ด้านมรยาตไทยในทาง พระพุทธศาสนาให้แก่ภาคคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนี้

❖ **โครงการฝึกอบรมพระพิธีธรรม ภายใต้โครงการส่งเสริมผู้สืบทอดพิธีกรรมทางศาสนา**

กรมการศาสนา ฝึกอบรมพระพิธีธรรม เตรียมพร้อมรองรับการขยายงานพิธีศพที่ได้รับพระราชทาน พระราชทานเคราะห์ ไปสู่ข้าราชการหรือผู้มีสิทธิได้รับอย่างทั่วถึงจำนวน ๑๖๐ รูป ณ วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

❖ **บรรยายพิเศษเนื่องในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนพิธีสำหรับประชาชน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑**

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๔.๐๐ น. นายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา บรรยายพิเศษเนื่องใน “โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนพิธีสำหรับประชาชน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑” พร้อมด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสนพิธีกร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมโครงการ ณ ศาลาประชาคมจังหวัดนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

๒. เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยมิติทางศาสนา

ประชาชนทั่วประเทศแสดงความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการน้อมนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไปประพฤติปฏิบัติ ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันชาติและสถาบันศาสนา ตลอดจนเกิดความสำเร็จในการบูรณาการกิจกรรมให้ยิ่งใหญ่และสมพระเกียรติ โดยร่วมกับทุกภาคส่วน

๒.๑ กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

❖ พิธีเจริญพระพุทธมนต์วันวิสาขบูชาสมณัมม์ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๖ พรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

วันจันทร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑ พลเอกไพบูลย์ คุ่มฉายา องคมนตรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส โดยมี พระธรรมไตรโลกาจารย์ เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พร้อมด้วยอธิบดีกรมการศาสนา ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และองค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน ร่วมในพิธี ณ วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม เขตพระนคร กรุงเทพฯ

๒.๒ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๙

วันศุกร์ที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานในพิธีเปิดงาน “รวมพลังทางศาสนาเสริมสร้างความสมานฉันท์ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑” โดยมี นายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา กล่าวรายงานในพิธี พร้อมด้วย ดร.พงศ์ศักดิ์ เสมนันต์ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายปรารพ เหล่าวานิช เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้นำศาสนา ๕ ศาสนา องค์กรศาสนิกสัมพันธ์ เยาวชน ๕ ศาสนา ประชาชน ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม สื่อมวลชน ประชาชน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมในพิธี ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

❖ พิธีทางศาสนาตามหามงคล ๕ ศาสนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ
บดินทรเทพยวรางกูร เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๖ พรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีทางศาสนา ประกอบด้วย พิธีเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรราชกุศล (ศาสนาพุทธ) พิธีดุอาอ์ขอพร (ศาสนาอิสลาม) พิธีอธิษฐานภาวนาขอพร (ศาสนาคริสต์) พิธีสวดมนต์ถวายพระพร (ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู) พิธีสวดอรรถาสนขอพรจากพระศาสดา (ศาสนาซิกข์) พร้อมด้วยคณะรัฐมนตรี ผู้บริหารกระทรวง ข้าราชการ ตลอดจนองค์การทางศาสนา

๒.๓ กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

❖ โครงการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

วันศุกร์ที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑ ประชาชนตระหนักรู้พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ร่วมแสดงออกถึงความรักภักดีโดยจัดกิจกรรมเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๒ เมษายน ในส่วนกลางจัดกิจกรรม ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามและส่วนภูมิภาคจัดกิจกรรม ณ สถานที่จังหวัดกำหนด ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๐๕,๒๐๐ คน

❖ โครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจารีณภาคฤดูร้อนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กรมการศาสนา ร่วมกับภาคคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมจัดโครงการบรรพชาฯ ทั้งในส่วนกลาง วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ลานหน้าพระเจดีย์สำเภา วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร และในส่วนภูมิภาคจัดโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และเจ้าคณะจังหวัด ทุกจังหวัดจัดกิจกรรม โดยมีประชาชนเข้าร่วม จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ รูป/คน

๒.๔ กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

กรมการศาสนาจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี วันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๓๐ คน

๓. ศาสนสงเคราะห์และส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา

กรมการศาสนาให้การสนับสนุนงานด้านศาสนสงเคราะห์แก่พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนส่งเสริมกิจการด้านพระพุทธศาสนา โดยการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาคคณะสงฆ์ หน่วยงาน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

๓.๑ บูรณะศาสนสถาน

กรมการศาสนาจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ทั่วประเทศ ที่ได้รับความเสียหายทั้งจากกรณีปกติ (ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา) หรือกรณีประสพภัย (อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น) ให้ศาสนิกชนสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ตามความเหมาะสมคุ้มค่า โดยไม่จำเป็นต้องสร้าง ศาสนสถานขึ้นใหม่ จำนวน ๖๒๔ แห่ง

๓.๒ กิจกรรมช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ประสบภัยเชื่อนตกในแขวงอัตตะปือ สปป.ลาว

วันจันทร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑ กรมการศาสนาสนองพระบัญชา สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก นำสมณบริขารมอบให้ นายคำไพ พันทองดี รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ประสบภัยเชื่อนตกในแขวงอัตตะปือ สปป.ลาว

๔. อุปถัมภ์ และส่งเสริมองค์การทางศาสนา

กรมการศาสนาทำนุบำรุงส่งเสริมและให้การอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรองตามแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่างๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๘/๒๕๕๙ เพื่อให้การขับเคลื่อนการส่งเสริมศาสนาสู่การปฏิบัติด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา โดยขับเคลื่อนกิจกรรมดังนี้

๔.๑ กิจกรรมองค์การทางศาสนาพุทธ กรมการศาสนาบูรณาการการจัดกิจกรรมร่วมกับองค์การทางพระพุทธศาสนา และได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีตลอดมา อาทิ กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี ถวายเป็นพระราชกุศล เสริมสิริมงคล กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ และกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จากองค์การทางศาสนา ดังนี้

❖ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

❖ เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์

๔.๒ กิจกรรมองค์การทางศาสนาอิสลาม

อุดหนุนจุฬาราชมนตรี สนับสนุนการดำเนินงานของจุฬาราชมนตรี กิจกรรมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กิจกรรมคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด กิจกรรมการจัดงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย กิจกรรมการแข่งขันการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานระหว่างประเทศ กิจกรรมสัมมนาผู้นำศาสนาอิสลาม และกิจกรรมในมิติทางศาสนา อาทิ

❖ งานรอมฎอนสัมพันธ์ (เลี้ยงละศีลอด) ประจำปี ฮ.ศ. ๑๔๓๙

วันเสาร์ที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑ นายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา ผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานใน “งานรอมฎอนสัมพันธ์ (เลี้ยงละศีลอด) ประจำปี ฮ.ศ. ๑๔๓๙” โดยมี ผู้แทนจุฬาราชมนตรี ผู้แทนองค์กรอิสลามในประเทศไทย องค์กรทางศาสนา สื่อมวลชน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา ร่วมงาน ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

❖ พิธีเปิดการทดสอบกอรี งานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย ประจำปีอิหฺเราะหฺศักราช ๑๔๓๙ พร้อมมอบรางวัลแก่ผู้ชนะเลิศในการทดสอบกอรี

วันอังคารที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑ นายพงศ์ศักดิ์ งามสุภะกุล ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานในพิธีเปิดการทดสอบกอรี งานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย ประจำปีอิหฺเราะหฺศักราช ๑๔๓๙ พร้อมมอบรางวัลแก่ผู้ชนะเลิศในการทดสอบกอรี โดยมี นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์ รองอธิบดีกรมการศาสนา ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ณ ศูนย์บริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ กรุงเทพมหานคร

๔.๓ กิจกรรมองค์การทางศาสนาคริสต์ พราหมณ์ –ฮินดู และซิกข์

กรมการศาสนา ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานองค์การทางศาสนาต่างๆ ที่ทางราชการรับรอง ตามแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่างๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙ เพื่อให้การขับเคลื่อนการส่งเสริมศาสนาสู่การปฏิบัติด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่

๔.๔ ขับเคลื่อนแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่างๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙

❖ ประชุมเสวนาขับเคลื่อนแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่างๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๔๙/๒๕๕๙

กรมการศาสนา จัดประชุมเสวนาในวันที่ ๑๙ - ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ ห้องวายุภักษ์ ๖ ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทรา บายเซ็นทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดยประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย คือ ศาสนิกชน ๕ ศาสนา สื่อมวลชน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมในการประชุม จำนวน ๒๗๐ รูป/คน

❖ บรรยายให้ความรู้สร้างความเข้าใจในแผนอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่างๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙

วันศุกร์ที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ นายมานัส ทารัตนใจ อธิบดีกรมการศาสนา มอบหมายให้นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์ รองอธิบดีกรมการศาสนา เข้าร่วมพิธีทางศาสนา ครบรอบ ๑๐ ปี การจากไป บาทหลวงไพศาล อานามวัฒน์ พร้อมทั้งได้บรรยายให้ความรู้สร้างความเข้าใจในแผนอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่างๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙ โดยมีองค์การทางศาสนาต่างๆ เข้าร่วม ณ สถาปณมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ชั้น ๑๐ และวัดเซนต์โธมัส เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๕. ส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

กรมการศาสนาได้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายที่จะนำหลักธรรมของศาสนา มาปรับใช้ในวิถีชีวิต โดยใช้มิติทางศาสนาในการขับเคลื่อนจาก วัด บ้าน (ชุมชน) โรงเรียน ให้กลับสู่สังคมไทย และเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยข้อปฏิบัติหลัก ๓ ข้อ คือ น้อมนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมไทย เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนในประเทศให้มีสำนึกในคุณธรรม และมีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี อีกทั้งสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างพอประมาณและมีเหตุผล สามารถใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทย มาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและประกอบกิจการ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนต่อไป

๕.๑ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนาดำเนินการบูรณาการในพื้นที่ โดยให้วัดเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนด้านศาสนา ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยมีเด็กเยาวชนเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑,๐๕๒,๑๙๒ คน ทั้งนี้ ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ผู้เรียน ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีอยู่จำนวน ๑,๐๕๒,๑๙๒ คน ได้เข้าสอบความรู้หลักสูตร “ธรรมศึกษา” ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีนักเรียนใน ศพอ.สอบผ่าน จำนวน ๔๐๗,๗๙๕ คน ดังนี้ สอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน ๒๒๕,๔๑๒ คน สอบผ่านธรรมศึกษาชั้นโท จำนวน ๑๒๔,๑๖๖ คน และสอบผ่านธรรมศึกษาชั้นเอก จำนวน ๕๘,๒๑๗ คน

๕.๒ ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด

ส่งเสริมให้มัสยิดที่มีความพร้อมจัดตั้งศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ให้เติบโตขึ้นมาเป็นพลเมืองดีของชาติ ตลอดจนอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด การอบรมดังกล่าวทำให้ผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาด้านศาสนา หลักสูตร กิจกรรมรายวิชาต่างๆ เน้นการฝึกฝนให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ และรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากบุคคลอื่น นำมาปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนของตนเอง โดยในปี ๒๕๖๑ สนับสนุนศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ที่เปิดการเรียนการสอนเป็นค่าตอบแทนผู้สอนและค่าบริหารจัดการศูนย์ จำนวน ๘๘๔ ศูนย์ และจัดอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เอวัน เดอะรอยัลครุส พัทยา จังหวัดชลบุรี เป้าหมาย คือ ผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดจังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ และผู้สังเกตการณ์จากหน่วยงานต่างๆ

๕.๓ โครงการคลินิกคุณธรรม

❖ สนับสนุนกิจกรรมคลินิกคุณธรรม

กรมการศาสนาขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมในสถานศึกษาเป็นการบูรณาการความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันมีจำนวน ๓๑ แห่ง ทั่วประเทศ ประกอบด้วยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จำนวน ๒๑ แห่ง และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน ๑๐ แห่ง โดยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา พระธรรมวิทยากร ผู้ปกครองและชุมชน โดยร่วมขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมในคลินิกคุณธรรม อาทิ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษา จัดค่ายคุณธรรม เพื่อสะท้อนพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องล่อเมลา ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคลินิกคุณธรรมในสถานศึกษา พระธรรมวิทยากร ประจำคลินิกคุณธรรม ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กับสถานศึกษาใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเติมเต็มด้านการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม

❖ ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมเด็กและเยาวชน โครงการคลินิก
คุณธรรม และโครงสร้างคนดีสู่สังคม : ค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชน

วันพฤหัสบดีที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ นายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธาน
ในพิธีเปิด “การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมเด็กและเยาวชน โครงการคลินิกคุณธรรม
และโครงสร้างคนดีสู่สังคม : ค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชน ปีงบประมาณ ๒๕๖๑” โดยมี ผู้อำนวยการสำนัก
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กล่าวรายงาน พร้อมด้วย ผู้บริหารและผู้แทนจากสถานศึกษา ผู้แทนสำนักงาน
วัฒนธรรมจังหวัด ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมในพิธี ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ก เซนต์ดินแดง
กรุงเทพมหานคร

๕.๔ โครงการเข้าวัดวันธรรมสวนะ

ประชาชนน้อมนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาตนและพัฒนาจิตใจอย่างมีเหตุมีผล
ในการดำรงชีวิต เกิดการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยมิติทางศาสนา พัฒนาด้านศีลธรรม และปลูกฝัง
จริยธรรม และสามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จำนวน ๙,๖๐๐ คน

๕.๕ โครงการส่งท้ายปีเก่าวิถีไทย ต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธ

ประชาชนชาวไทยร่วมสวดมนต์ข้ามปี ในบรรยากาศที่เรียบง่าย สงบสุข ร่มเย็น เป็นกุศล อนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมไทย ประหยัด และปลอดภัยจากอบายมุข โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีทั่วประเทศ จำนวน ๒๐,๖๘๓,๑๔๖ คน

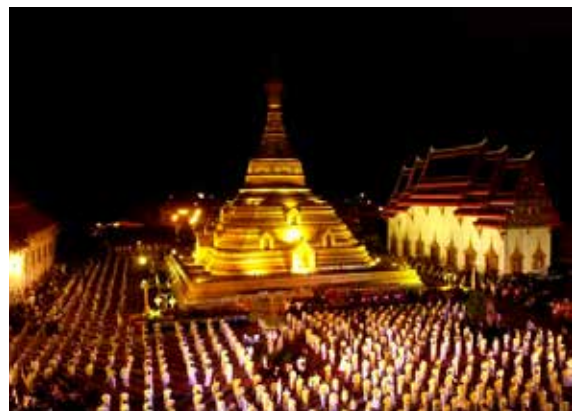

๕.๖ การจัดงานเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ประชาชนทั่วประเทศร่วมแสดงพลัง ความรักและความสามัคคีโดยการน้อมนำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรม

❖ การจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา

กรมการศาสนา ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคคณะสงฆ์ และองค์กรเครือข่ายทางศาสนา รวมกว่า ๕๐ องค์กร ร่วมจัดกิจกรรมฯ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยผนึกกำลังอำนวยความสะดวก ให้ประชาชนที่จะไปร่วมกิจกรรมเนื่องในเทศกาลวันมาฆบูชา ณ วัดทั่วประเทศ พร้อมทั้งส่งเสริมการรักษา ศีล ละ เลิกอบายมุข ถวายเป็นพุทธบูชา โดยพร้อมเพรียงกัน ๑๗,๗๐๒,๕๖๓ คน

❖ การจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา

กรมการศาสนา ร่วมสืบทอดบวรพระพุทธศาสนา ในการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนทุกกลุ่มวัยได้เข้าวัดทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม รักษา ศีล เจริญจิตภาวนา ขำระจิตใจให้สะอาดผ่องใส ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยร่วมกับ

คณะสงฆ์ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน กำหนดจัดงาน สัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคพร้อมกัน ทั่วประเทศ โดยมีเด็ก เยาวชน และประชาชน ร่วมกิจกรรมจำนวน ๓๕,๘๓๕,๔๗๕ คน

❖ **การจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๖๖ พรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑**

วันจันทร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์) มอบหมายให้ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม (นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร) เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ในพิธีหล่อเทียนพรรษา เนื่องในเทศกาลอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา ประจำปี ๒๕๖๑ โดยมีพระธรรมปัญญาบดี เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ โดยมีอธิบดีกรมการศาสนา กล่าวรายงานในพิธี พร้อมด้วย ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และองค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนาและพุทธศาสนิกชนร่วมงาน ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง

วันพุธที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์) มอบหมายให้ ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม (นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร) เป็นประธานใน “พิธีปล่อยขบวนรถแห่เทียนพรรษา เนื่องในเทศกาลอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา ประจำปี ๒๕๖๑” ถวายพระอารามหลวง ๑๐ วัด โดยมี นายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา กล่าวรายงานในพิธี พร้อมด้วย ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม ผู้บริหาร สถานศึกษา เครือข่ายทางพระพุทธศาสนา สื่อมวลชน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมในพิธี ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง

นอกจากนี้กรมการศาสนา ร่วมกับเครือข่ายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมในสถานศึกษา เครือข่ายพระธรรมะอารมณ์ดี จัดกิจกรรม ณ เต็นท์กรมการศาสนา ดังนี้ การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ การบรรยายธรรม การสวดสาธิตโอ้อัศจรรย์การแสดงธรรม โดย พระวิทยากรธรรมะอารมณ์ดี การทำวัตรสวดมนต์เย็น ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๖๖ พรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๕.๗ โครงการสร้างคนดีสู่สังคม

เด็กและเยาวชนที่หลงผิดได้รับการปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จำนวน ๑,๓๙๐ คน

๕.๘ โครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

กรมการศาสนาส่งเสริมให้นักเรียนและครูสวดมนต์ไหว้พระทั้งโรงเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ วัน และเป็นการสนับสนุนให้โรงเรียนได้จัดการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ทั้งโรงเรียนในรูปแบบที่ถูกต้อง โดยโรงเรียนที่ชนะการประกวดระดับประเทศ จะได้รับโล่รางวัลพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีเปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา เด็กและเยาวชน เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๒๐,๐๖๒ คน

๕.๙ โครงการประกวดบรรยายธรรม

เด็กและเยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนได้ฝึกฝนทักษะการพูดต่อที่ชุมชนและฝึกปฏิบัติมารยาทไทยในศาสนพิธี พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผ่านกระบวนการบรรยายธรรม โดยนักเรียนที่ชนะการประกวดระดับประเทศ จะได้รับโล่รางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีเปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๐,๖๒๐ คน

๕.๑๐ โครงการธรรมะสู่คนทั้งมวล

กรมการศาสนาได้ร่วมกับคณะสงฆ์ องค์กรเครือข่ายทางศาสนาดำเนินงานโครงการธรรมะสู่คนทั้งมวล โดยเชิญเครือข่ายผู้พิการ และผู้สูงอายุร่วมกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การส่งเสริมการเรียนรู้ศีลธรรม วิถีไทย กิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม รักษาศีล เจริญจิตภาวนา และอุดหนุนงบประมาณให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน ๓๐ แห่ง ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เครือข่ายคนพิการ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในพื้นที่ จัดกิจกรรมศึกษาธรรมะเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม เนื่องในเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ นอกจากนี้มีกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ จัดโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ การปฏิบัติธรรม จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบทบาทพระสงฆ์ ในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ “เยียวยาจิตใจด้วยธรรมะ” และจัดกิจกรรมศึกษาธรรมะ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม เนื่องในเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับดีมาก

๖. ขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

❖ ขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๔)

ดำเนินการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ร่วมบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการจัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จัดประชุมคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ตลอดจนจัดประชุมวิชาการงาน “ประชารัฐร่วมใจ ขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สังคมคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” และสมัชชาคุณธรรม

❖ ประชุมวิชาการงาน “ประชารัฐร่วมใจ ขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สังคมคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” และสมัชชาคุณธรรมดังนี้

ภาคกลาง วันที่ ๑ - ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ โรงแรม ณ เวลา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ภาคเหนือ วันที่ ๘ - ๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมวังจันทร์ ริเวอร์วิว อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ ๖ - ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมราชวดี รีสอร์ท แอนด์ โฮเทล จังหวัดขอนแก่น

๗. ส่งเสริมชุมชนคุณธรรม

❖ ชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร

กรมการศาสนาได้ร่วมกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ๗๖ จังหวัดภาคคณะสงฆ์ องค์การทางศาสนาอิสลาม คริสต์ องค์การเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร โดยดำเนินการอุดหนุนชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร จำนวน ๓,๐๑๑ แห่ง ตลอดจนสนับสนุนให้ศาสนสถาน จัดกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสำนึก ความตระหนักรู้คุณธรรมของชุมชน ได้แก่ จัดโครงการเติมตำราปัญญาปฏิบัติศึกษาชุมชนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อการท่องเที่ยววิถีชุมชน วัดผาบังกลาง จังหวัดลำปาง โดยมี พระสงฆ์ และคนในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๕๕ รูป/คน

❖ โครงการลานธรรม ลานวิถีไทย

ประชาชนน้อมนำหลักธรรมทางศาสนา การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นศูนย์กลาง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชนโดยกรมการศาสนา ร่วมกับ ภาคคณะสงฆ์ และภาคประชาชน เปิดพื้นที่วัด/ศาสนสถาน เป็นพื้นที่สร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และจัดกิจกรรมด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมจำนวน ๑,๑๑๐ แห่ง เด็ก เยาวชน และประชาชน จำนวน ๑,๕๐๐,๐๐ คน

๘. ส่งเสริมศาสนสัมพันธ์กับต่างประเทศ

กรมการศาสนาในฐานะองค์กรหลักในการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา โดยมุ่งหวังให้ศาสนาสร้างภาพลักษณ์ความเป็นไทยสู่สากล ตลอดจนสนับสนุนให้ศาสนิกชนเสริมสร้างพลังแห่งความศรัทธา และเป็นแรงผลักดันในการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อศาสนาต่อไป โดยถ่ายทอดผ่านกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

๘.๑ การเจรจาความร่วมมือด้านต่างประเทศ

การเจรจาความร่วมมือด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และความร่วมมือด้านกิจกรรม “สวดมนต์ข้ามปี ภาวนาทั่วโลกเพื่อสันติภาพ ๒๕๖๑” โดยเข้าสักการะและหารือกับพระสังฆราช ในกลุ่มประเทศอาเซียน

ราชอาณาจักรกัมพูชา

วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว ประเทศศรีลังกา

วัดพระธาตุเขี้ยวแก้ว ประเทศศรีลังกา

๘.๒ กิจกรรมด้านศาสนากับต่างประเทศ

พระสงฆ์และฆราวาสต่างประเทศที่ได้รับคัดเลือกเป็นทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประจำปี ๒๕๖๑ เข้าเฝ้าถวายสักการะสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เขตพระนคร กรุงเทพฯ

พิธีเจริญพระพุทธมนต์ และเวียนเทียนเนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา ประจำปี ๒๕๖๑ โดยมี คณะทูตานุทูต ภูฏาน ลาว กัมพูชา มองโกเลีย พม่า เวียดนาม ศรีลังกา ญี่ปุ่น ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่กรมการศาสนา สื่อมวลชน และประชาชน ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

๘.๓ ถวายคัมภีร์พระมัลลย์อักษรขอม(บาลี-ไทยโบราณ)ณ นครรัฐวาติกัน สาธารณรัฐอิตาลี

หัวหน้าคณะผู้แทนหน่วยงานภาครัฐเข้าเฝ้าฯ ถวายคัมภีร์ พระมัลลย์อักษรขอม (บาลี-ไทยโบราณ) ที่ปวิวรรต (แปล) แต่สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส พระประมุขสูงสุดแห่งคริสตจักรโรมันคาทอลิก องค์ที่ ๒๖๖ พร้อมด้วยคณะสงฆ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม คณะสงฆ์ผู้ปวิวรรตคัมภีร์ กระทรวงการต่างประเทศ อธิบดีกรมการศาสนา คณะสภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย กรรมการแห่งสภาประมุขฯ การเสวนาและความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาต่างๆ และผู้เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชน ร่วมพิธี ถวายคัมภีร์ นครรัฐวาติกัน สาธารณรัฐอิตาลี

๙. กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ปิงปประมาณ ๒๕๖๑

๙.๑ ส่งเสริมพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนไปประกอบศาสนกิจสังฆเวณียสถาน ๔ ตำบล ณ ประเทศอินเดีย - เนปาล

กรมการศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุ และพุทธศาสนิกชนได้ไปเรียนรู้พระพุทธศาสนาจากดินแดนพุทธภูมิเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งจะสามารถนำมาถ่ายทอดและเผยแผ่ให้เด็กและเยาวชน ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการได้ไปสังฆเวณียสถาน สามารถถ่ายทอด และอธิบายจากภาพที่ได้ไปสัมผัสมาโดยตรง อันเป็นการใช้บทเรียนที่ได้จากประสบการณ์จริง สามารถใช้แก้ปัญหาสังคมที่รุ่มลือมคูกคาม กรมการศาสนาได้ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่สำคัญโดยได้ส่งเสริมพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนไปประกอบศาสนกิจสังฆเวณียสถาน ๔ ตำบล ณ ประเทศอินเดีย - เนปาล จำนวน ๒๓๐ รูป/คน

ร่วมกับพระธรรมทูต สายประเทศอินเดีย - เนปาล ได้ดำเนินการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ จัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้เดินทางไปประกอบศาสนกิจนมัสการสังฆเวณียสถาน ๔ ตำบล ณ ประเทศอินเดีย - เนปาล เพื่อส่งเสริม และอำนวยความสะดวก (เฉพาะชาวไทย) ส่วนชาวต่างชาติ ประกอบด้วยพุทธศาสนิกชนจากศรีลังกา เมียนมาร์ จีน ทิเบต ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ รวมถึงชาติต่างๆ ซึ่งเข้ารับบริการจากศูนย์อำนวยความสะดวกฯ ที่กรมการศาสนาเป็นผู้ให้การสนับสนุนและดูแล จำนวน ๙ ศูนย์

๙.๒ โครงการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงหลักการ แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมอบนโยบายการทำงานด้านการพัฒนาสังคมและชุมชนสู่ความเป็นวิถีพุทธด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่พระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ดำเนินการ ๔ รุ่น ๆ ละ ๒ วัน แบ่งเป็น ๔ ภูมิภาค ได้แก่

- ๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างวันที่ ๑-๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ จำนวน ๓๐๐ รูป
- ๒) ภาคกลาง ระหว่างวันที่ ๘-๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ จำนวน ๓๐๐ รูป
- ๓) ภาคเหนือ ระหว่างวันที่ ๑๕-๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ จำนวน ๓๐๐ รูป
- ๔) ภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๒๑-๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ จำนวน ๓๐๐ รูป

๙.๓ โครงการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กรมการศาสนา ร่วมกับ สถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการจัดอบรมพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ระหว่างวันที่ ๒๖ -๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพฯ โดยมีพระธรรมวิทยากรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๐๐ รูป

@dra.go.th

Drathai.gov

www.dra.go.th